

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE AFFETMENİN EVLİLİK
UYUMU İLE İLİŞKİSİ**

PELİN SEVİNÇ

**IŞIK ÜNİVERSİTESİ
2020**

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE AFFETMENİN EVLİLİK
UYUMU İLE İLİŞKİSİ

PELİN SEVİNÇ

Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Programı, 2020

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA) derecesi
ile sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
2020

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE AFFETMENİN EVLİLİK UYUMU İLE
İLİŞKİSİ

PELİN SEVİNÇ

ONAYLAYANLAR:

Prof. Dr. Feryal Çam Çelikel Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse Işık Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur Aktaş Acıbadem Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 14.01.2021

THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMAS, FORGIVENESS AND MARITAL ADJUSTMENT

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to investigate the role of childhood traumas and forgiveness in predicting marital adjustment.

Method: For this purpose, the sample of the study consisted of 344 married individuals (175 females, 169 males) between ages of 22-69 (mean age=41.07±11.04). Participants took part in the study on a voluntary basis. In order to collect data, Sociodemographic and Other Information Form, Childhood Trauma Questionnaire (CTQ), Heartland Forgiveness Scale (HFS) and Dyadic Adjustment Scale (DAS) were applied via an online survey platform. In the study, descriptive analysis, psychometric analysis of scales, Pearson correlation analysis, independent groups T-test, one-way analysis of variance (ANOVA), simple linear regression and multiple regression analysis were conducted by SPSS Statistics.

Results: According to our results, childhood traumas and forgiveness significantly predicted marital adjustment. Marital adjustments were significantly higher in those participants, who were males, who got married after a flirting period and who had no children. It was also observed that marital adjustment increased as the participants' age of marriage increased and the duration of marriages decreased.

Conclusion: In the study, the predictive roles of childhood traumas and forgiveness on marital adjustment of married individuals were examined, significant findings were obtained and discussed in the light of the current literature. The results of the study are expected to guide the clinicians in understanding the related problems and thus in increasing marital adjustment. Besides in practice, may lead the clinicians about the importance of forgiveness and trauma experiences in childhood.

Keywords: Trauma, Childhood Trauma, Forgiveness, Marriage, Marital Adjustment

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE AFFETMENİN EVLİLİK UYUMU İLE İLİŞKİSİ

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, çocukluk çağı travmaları ile affetmenin, evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolünün araştırılmasıdır.

Yöntem: Bu amaç doğrultusunda çalışmanın örneklemini 22-69 yaş aralığındaki (41.07±11.04) 344 evli birey (175 kadın, 169 erkek) oluşturmaktadır. Çalışmada katılımcılar gönüllülük esasına dayalı olarak yer almışlardır. Veri toplamak amacıyla Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ), Heartland Affetme Ölçeği (HAÖ) ve Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) katılımcılara 'online' olarak sunulmuştur. Verilerin analiz sürecinde, betimleyici analizler, ölçeklerin psikometrik analizi, Pearson korelasyon analizi, bağımsız gruplar T-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), basit doğrusal regresyon ve çoklu regresyon analizleri SPSS programı ile yapılmıştır.

Bulgular: Bulgulara göre, çocukluk çağı travmaları ile affetme evlilik uyumunu anlamlı olarak yordamaktadır. Erkeklerin, tanışarak/flört ederek evlenenlerin ve çocuğu olmayan katılımcıların evlilik uyumlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Evlenme yaşı ve evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunun da arttığı gözlenmiştir.

Sonuç: Çalışmada, evli bireylerin çocukluk çağı travmalarının ve affetmenin evlilik uyumları üzerindeki etkisi incelenmiş ve anlamlı bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır. Araştırma sonuçlarının, evlilik uyumunu etkilemesi olası problemleri anlayarak evlilik uyumunun artırılmasına yönelik yararı olacağı düşünülmektedir. Klinik uygulamalar açısından ise çocuklukta maruz kalınan travma yaşantılarının ve affetmenin önemi konusunda yol gösterici olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Travma, Çocukluk Çağı Travmaları, Affetme, Evlilik, Evlilik Uyumu

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminin boyunca kendisinden çok şey öğrendiğim, tez sürecimde bilgi ve tecrübeleri ile bana her zaman ışık tutan ve destek olan, saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Feryal Çam Çelikel'e teşekkürü borç bilirim. Süreç boyunca sorularımı her zaman tüm içtenliğiyle cevapladığı, önerileri, katkıları ve emekleri için kendisine teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, sürecin başından beri bilgisini, desteğini ve zamanını esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse'ye teşekkür ederim.

Tez sürecimi kendi süreci gibi benimseyen, her aşamasında destekleyen ve cesaretlendiren, saat fark etmeksizin beni her zaman motive eden kıymetli dostum Ebru Pelin Özel'e teşekkür ederim.

Hayatımın her döneminde desteklerini yanımda hissettiğim, gece gündüz hayatımı kolaylaştırmak için çabalayan, bu süreçte bana güvenen ve başaracağıma inanan sevgili aileme, gösterdikleri sabır ve hoşgörü için teşekkür ederim. Tezimi, sevgilerini her zaman hissettiğim ve varlıklarına minnet duyduğum biricik annem ve canım babama adıyorum.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	i
ABSTRACT	ii
ÖZET	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
BÖLÜM 1	1
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı.....	2
1.2 Araştırmanın Başlıca Hipotezleri	2
1.3 Araştırmanın Soruları	3
1.4 Araştırmanın Önemi	3
BÖLÜM 2	4
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1 Travma Kavramı	4
2.2 Çocukluk Çağı Travmaları	4
2.2.1 Fiziksel İstismar	7
2.2.2 Duygusal İstismar	9
2.2.3 Cinsel İstismar	10
2.2.4 İhmal	12
2.2.4.1 Fiziksel İhmal	12
2.2.4.2 Duygusal İhmal.....	13
2.2.5 Çocukluk Çağı Travmaları ile İlgili Çalışmalar.....	13
2.3 Affetme	15
2.3.1 Kendini Affetme	16
2.3.2 Başkalarını Affetme	17
2.3.3 Durumu Affetme.....	17

2.3.4 Affetme ile İlgili Çalışmalar	17
2.3.5 Çocukluk Çağı Travmaları ve Affetme ile İlgili Çalışmalar	19
2.4 Evlilik ve Evlilik Uyumu	20
2.4.1 Evlilik Uyumu ile İlgili Çalışmalar	22
2.4.2 Evlilik Uyumu ve Çocukluk Çağı Travmaları ile İlgili Çalışmalar	25
2.4.3 Evlilik Uyumu ve Affetme ile İlgili Çalışmalar	27
BÖLÜM 3.....	30
3. YÖNTEM.....	30
3.1 Örneklem	30
3.2 Veri Toplama Araçları	30
3.2.1 Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu.....	31
3.2.2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ).....	31
3.2.3 Heartland Affetme Ölçeği (HAÖ)	32
3.2.4 Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ).....	32
3.3 İşlem	33
3.4 Verilerin Analizi	33
BÖLÜM 4.....	35
4. BULGULAR	35
4.1 Örneklemin İncelenmesi	35
4.1.1 Sosyodemografik Özellikler	35
4.1.2 Katılımcıların Ölçek Puanlarının İncelenmesi.....	37
4.2 Ölçeklerin İncelenmesi	38
4.2.1 Ölçeklerin Normallik Dağılımlarının İncelenmesi	38
4.2.2 ÇÇTÖ, HAÖ ve ÇUÖ'nün Katılımcıların Özellikleri Bakımından İncelenmesi	39
4.2.3 Sosyodemografik ve Evliliğe Yönelik Değişkenlerin Ölçekler ile İlişkisi	51
4.2.4 Değişkenler Arası İlişkiler	54
4.2.5 Regresyon Analizleri.....	56
BÖLÜM 5.....	58
5. TARTIŞMA	58
BÖLÜM 6.....	77
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	77
KAYNAKÇA	79
ÖZGEÇMİŞ.....	98
EKLER.....	99

Ek A Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	99
Ek B Sosyodemografik Ve Diğer Bilgi Formu	101
Ek C Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	103
Ek D Heartland Affetme Ölçeği.....	105
Ek E Çift Uyum Ölçeği.....	107
Ek F Etik Kurul Onay	108

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1 Katılımcıların Sosyodemografik ve Evliliğe Yönelik Özellikleri	36
Tablo 4.1 (devamı) Katılımcıların Sosyodemografik ve Evliliğe Yönelik Özellikleri	37
Tablo 4.2 Ölçeklerin Psikometrik Analizi	37
Tablo 4.3 Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları.....	38
Tablo 4.4 Farklı Özellikteki Katılımcıların ÇÇTÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması	41
Tablo 4.4 (devamı) Farklı Özellikteki Katılımcıların ÇÇTÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması	42
Tablo 4.5 Farklı Özellikteki Katılımcıların HAÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması	44
Tablo 4.6 Farklı Özellikteki Katılımcıların ÇUÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması	47
Tablo 4.7 Farklı Gelir Düzeyindeki Katılımcıların ÇÇTÖ, HAÖ ve ÇUÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması.....	50
Tablo 4.8 Sosyodemografik ve Evliliğe Yönelik Değişkenlerin Ölçek Puanları ile İlişkisi.....	53
Tablo 4.9 Tüm Ölçeklerin Korelasyon Analizi.....	55

KISALTMALAR LİSTESİ

APA	Amerikan Psikiyatri Birliği
ÇÇTÖ	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği
ÇUÖ	Çift Uyum Ölçeği
DSM-5	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
HAÖ	Heartland Affetme Ölçeği
TSSB	Travma Sonrası Stres Bozukluğu

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Travma beklenmedik zamanda, olağan dışı biçimde ortaya çıkan ve bireyde yoğun korku, dehşet ve panik duyguları uyandıran yaşantılar olarak tanımlanmaktadır (Aker, 2012). Travmatik olay ya da durumlar her yaşta yaşanabileceği gibi çocukluk döneminde yaşanması da mümkündür (Kessing, Agerbo ve Mortensen, 2003). Çocukluk çağı travması 18 yaşından küçük bireyin maruz bırakıldığı ruhsal, bedensel ve zihinsel gelişimine, sağlığına ve bütünlüğüne zarar veren deneyimler olarak adlandırılmaktadır. Çocukluk çağında yaşanan travmatik deneyimlerin etkisi uzun yıllar devam edebilmekte, bireyin yetişkinlik döneminde işlevselliğini ve kişiler arası ilişkilerini bozabilmektedir (Runyan, Wattam, Ikeda, Hassan ve Ramiro, 2002). Ancak yetişkinlikte her birey farklı düzeylerde etkilenmektedir. Alan yazında travmaların, yetişkin yaşamlarını farklı düzeylerde etkilenmesinin nedenleri üzerine çalışılmış ve kısıtlı sayıdaki çalışmada affetmenin travma yaşantılarının etkisini değiştirme rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Doğruer 2019; Korkmaz, 2019).

Affetme bireyin incinmesine sebep olan kişi, durum ya da olaya karşı hissettiği kızgınlık ve nefret gibi olumsuz duygulardan uzaklaşması ve zamanla hoşgörü göstermeye başlaması, merhamet ederek yeniden sevgi beslemesi sürecidir (Enright ve ark., 1991). Bireyin incinmenin yol açtığı olumsuz etkilerden kurtulabilmesi ve böylece kişiler arası ilişkilerinin sağlıklı bir biçimde devam edebilmesi için affetmeye ihtiyaç duyulmaktadır (Kaya ve Peker, 2016). Evliliğin kişiler arası ilişkinin en yoğun yaşandığı bağlam olması sebebiyle, affetme evlilik kavramı ile yakından ilişkilidir (Fitzgibbons, 1986).

Evlilik ilişkisinin işleyişini ve kalitesini belirleyen en kapsayıcı unsur evlilik uyumudur. Evlilik uyumu kavramı; eşlerin birlikte zaman geçirebilme, ortak karar alabilme, eşlerinden ve evliliklerinden tatmin olma, sevgi gösterme ve mutlu olma

düzelelerini nitelemek için kullanılmaktadır (Spanier, 1976). Alan yazında, evli bireylerde evlilik uyumunu etkileyen faktörler sıkça çalışılmış ve çocukluk çağında travmaya maruz kalmanın evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Bal ve Gülgör, 2019; Godbout, Dutton, Lussier ve Sabourin, 2009; Riggs ve Kaminski, 2010). Öte yandan, çalışmalar evli bireylerde affetmenin evlilik uyumu üzerinde olumlu etkisi olduğunu ortaya koymuştur (Kachadourian, Fincham ve Davila, 2005; Keleş, 2018).

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, evli bireylerde, çocukluk çağı travmaları, affetme ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla, evli bireylerin evlilik uyumlarının sosyodemografik özellikler ile ilişkileri ve çocukluk çağı travmaları ile affetmenin evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolleri araştırılmıştır.

1.2 Araştırmanın Başlıca Hipotezleri

H₁: Çocukluk çağı travmaları toplam puanı evlilik uyumu toplam puanını yordayacaktır.

H₂: Çocukluk çağı travmaları alt boyutları (duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal) evlilik uyumu toplam puanını yordayacaktır.

H₃: Affetme toplam puanı evlilik uyumu toplam puanını yordayacaktır.

H₄: Affetme alt boyutları (kendini affetme, başkalarını affetme, durumu affetme) evlilik uyumu toplam puanını yordayacaktır.

H₅: Çocukluk çağı travmaları toplam puanı ve affetme toplam puanı birlikte evlilik uyumu toplam puanını yordayacaktır.

H₆: Çocukluk çağı travmaları alt boyutları ve affetme alt boyutları birlikte evlilik uyumu toplam puanını yordayacaktır.

1.3 Araştırmanın Soruları

Sosyodemografik ve evliliğe ilişkin özellikler ile çocukluk ağı travmaları, affetme ve evlilik uyumu toplam puanı ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4 Araştırmanın nemi

İlgili alan yazında, affetmenin, erken dönem örseleyici yaşam olayları olarak ele alınan ve olumsuz sonuçları yetişkinlik dönemine de yansıyan çocukluk ağı travmalarında iyileştirici etkisi olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, affetme kavramıyla ilgili çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Çocukluk ağı travmaları, affetme ve evlilik uyumu kavramlarının bir incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu alışma, üç kavramın ilk kez beraber ele alınması ve aralarındaki yordayıcı etkinin incelenmesiyle literatüre özgün bir katkı sağlayacak olmakla birlikte, ayrıca evlilik uyumunu arttırmaya yönelik yapılacak klinik uygulamalar için çocukluk ağı travmaları ve affetmenin önemini ortaya koyacaktır.

BÖLÜM 2

2. GENEL BİLGİLER

2.1 Travma Kavramı

Travma, bireyin ruhsal ve bedensel bütünlüğünü çok farklı biçimlerde tehdit eden, bozan, günlük yaşamında çeşitli sorunlara neden olan ve sonucunda aşırı çaresizlik, korku, dehşet duygularını harekete geçiren yaşantılardır (Aker, 2012). Travmatik olaylar beklenmedik zamanda aniden ortaya çıkar ve zorlayıcı yaşam olayları ile kişinin psikolojik açıdan baş etme yetenekleri yetersiz hale gelir. Dış dünyadan gelen tehdidin, kişinin baş etme kaynaklarını yetersiz bıraktığı ve aştığı durumda da ruhsal travmadan söz edilir (Şar, 2017).

Travmatik yaşam olayları, bireyin sevdiklerinden ayrılması, ebeveynini kaybetmesi, yaşadığı yerden ayrılması, bir hastalığa yakalanması, işkence ya da cinsel taciz gibi şiddet olayları, depresyon, sel gibi doğal afetler, ekonomik kayıplar yaşamaları gibi durumları kapsamaktadır (Kessing ve ark., 2003).

Amerikan Psikiyatri Birliği'ne (DSM-5, 2013) göre, bir olayın travmatik etkiye yol açması için kişi doğrudan olayı yaşayabilir, doğrudan görerek tanık olabilir, bir yakınının başına geldiğini öğrenebilir ya da yineleyici biçimde olayı deneyimleyebilir. Travmatik olaylar ile her yaşta karşı karşıya gelinebilir. Yetişkinlikte olabileceği gibi çocukluk çağında da travmalar görülebilmektedir (Kessing ve ark., 2003).

2.2 Çocukluk Çağı Travmaları

Çocukluk çağı travması insanlık tarihi kadar eskiye dayanan bir kavramdır. Eski çağlardan beri çocukların satıldığı, terk edildiği, kurban edildiği birçok toplumda görülmüştür (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). 1946 yılında röntgen ve oftalmoskop ile tespit edilen ve kamçı türü bir cisimle yaralanma sonucu oluşan retina ve beyin

kanamalarının bebeklerde görülmesi üzerine dikkat çeken bir kavram haline gelmiştir (Caffey, 2010). Küçük çocuklarda kemik kırıkları, beyin kanaması, gelişme geriliği, ciltte morarma gibi muayene ve röntgenle teşhis edilebilen, kalıcı sakatlık ve ani ölümler neden olan ancak bunları açıklayacak tıbbi bir durum olmayan durumlar için “Hırpalanmış Çocuk Sendromu” terimi tanımlanmış ve bu tür bulgular çocuk fiziksel istismarının tanısı olarak kabul edilmiştir (Kempe, Silverman, Steele, Droegemueller ve Silver, 1962).

Dünya Sağlık Örgütü’ne (WHO, 1999) göre çocuk istismarı ve ihmali, bir yetişkin tarafından yapılan, 18 yaşından küçük bireyin gelişimini ve sağlığını fiili ya da potansiyel anlamda engelleyen ya da kısıtlayan ve zararlı sonuçlanabilecek her türlü fiziksel, duygusal ya da cinsel kötüye kullanım, ihmalkarlık, ihmal ya da sömürüye verilen addır. Çocuk istismarı ve ihmali bakım veren veya başka bir yetişkinin kasıtlı olarak sergilediği davranışlar nedeniyle olabileceği gibi uygulamayı ihmal ettiği davranışlar nedeniyle de gerçekleşebilmektedir (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Dünya çapında her yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, etnik grup ve ırktan birey, erken çocukluk dönemlerinde travmaya maruz kalabilir. Travma olasılığını arttıran kişisel, kültürel ve sosyal birçok faktör vardır. Bu faktörlerden en önemlileri ebeveyn özellikleri, çocuğun özellikleri, ailenin özellikleri ve toplum özellikleri olarak sınıflandırılmıştır (WHO, 1999).

Çocukluk çağı travma olasılığını arttıran ebeveyn özellikleri; düşük benlik saygısı, düşük eğitim düzeyi, fiziksel ya da psikolojik bozukluklara sahip olma, erken yaşta ebeveyn olma ve buna bağlı olarak zayıf ebeveynlik becerileri, ebeveynler arası ilişki problemleri, çocuğa bakım veren tek ebeveyn olma, istenmeyen gebelik yaşama ve şiddete maruz kalma, ekonomik zorluklar yaşama, çocukluk döneminde bakım verenleri tarafından kötü muamele görme, çocukları disipline etme konusunda fiziksel cezayı onaylama ve etkinliğine inanma ve çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan beklentilere sahip olma olarak sıralanmaktadır Çocuk özellikleri; çocuğun cinsiyeti, prematüre doğması, istenmeden dünyaya gelmesi, engelli olması ve ebeveyn tarafından sorunlu olarak algılanan kişilik veya mizaç özelliklerini göstermesidir (Horton ve Cruise, 2001; WHO, 1999; WHO, 2006). Aile özellikleri, geniş aile olma, aile içi şiddet öyküsünün olması, aile üyeleri arasında çatışmaların yaşanması, sosyal izolasyon ve sosyal izolasyonun yarattığı stres olarak belirtilmiştir. Topluma ait özellikler ise, toplumda mevcut olmayan ya da korunmayan çocuk koruma yasaları, azınlığa ait olma, cinsiyet ya da engelli olmaya dayalı olarak çocukların değerinde

azalma, sosyal eşitsizlikler, şiddetin yüksek sosyal kabul edilebilirliği ve toplumun kültürel normlarıdır (WHO, 1999).

Çocukluk çağı travmatik yaşantılara sebep olan istismar ve ihmal kavramlarının kültürlere göre farklı tanımlanması, bazı toplumlarda vakaların gizlenmesi, doğum ve ölüm oranları kadar kayda alınmaması gibi sebeplerle yaygınlığına ulaşmak zor olsa da bu olgunun pek çok toplumda var olduğu bilinmekte ve belirlenen sayılardan daha fazla olduğu düşünülmektedir (Gelles, 2017).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2005-2006 yıllarında tahmini olarak 1.256.600 çocuk istismar ve ihmale maruz bırakılmıştır. İstismar edilen çocukların binde 4.4'ü fiziksel istimara, binde 2'si duygusal istismara ve binde 1.8'i cinsel istismara; ihmale maruz kalan çocukların ise binde 4'ü fiziksel ihmale, binde 2.6'sı duygusal ihmale ve binde 4.9'u eğitim ihmaline uğramışlardır ve bu yaşantılar sonucu 2.400'ü çocuk yaşamını yitirmiştir. Faillerin %80.8'i biyolojik ebeveyn, %10'u biyolojik olmayan ebeveyn, %2.4'ü ebeveynlerin partneri, %3.6'sı akraba ve %3.2'si bakımla ilgisi olmayan kişiler olduğu belirlenmiştir (Sedlak ve ark., 2010).

Amerikan Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Veri Sistemi'ne (2020) göre, sadece 2018 yılında 678.000 çocuk istismar ve ihmale maruz kalmıştır. Çocukların %8.5'i tek bir istismar veya ihmal tipine maruz bırakıldığı, %15.5'inin ise iki veya daha fazla istismar ve ihmal tipine maruz kaldığı belirlenmiştir. %28.7'sinin bir yaşından küçük olduğu ve küçük yaştaki çocukların kötü muameleye en açık olanlar olduğu ortaya çıkmıştır. İstismar ve ihmale dayalı ölüm sayısı ise 1.770'tir.

Türkiye'de Bilgen ve Karasu (2017) 185 çocuğun annesi ile Kilis'te yaptıkları araştırmalarında, annelerin %89.7'sinin en az bir kez çocuk hastalandığında doktora başvurmama, tokat atma gibi fiziksel ihmal/istismar davranışları ve %79.5'inin en az bir kez çocuğu evde tek başına bırakma, bağırma gibi duygusal ihmal/istismar davranışları sergilediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, annelerin eğitim düzeyi ve yaşı arttıkça fiziksel ihmal/istismar davranışlarında azalma olduğu, çocuk sayısı arttıkça ise daha fazla bu davranışlarda buldukları ortaya konmuştur. Güneri-Yöyen (2017) çalışmasında, 530 üniversite öğrencisinin %26.4'ünün duygusal istismara, %12.5'inin fiziksel istismara, %18.1'inin cinsel istismara, %30.4'ünün fiziksel ihmale ve %15.7'sinin duygusal ihmale uğradığını saptamıştır. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre daha fazla çocukluk çağı travma yaşantısı bildirmiştir. İzmir ilinde, beş farklı hastaneden 50 çocuk ile yapılan bir araştırmada, çocukların %26'sının cinsel

istismar, %60'ının fiziksel istismar ve %18'inin duygusal istismara uğradığı belirlenmiştir. Ölüm oranı %14 olarak hesaplanmıştır (Oral ve ark., 2001).

2.2.1 Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, bir yetişkin tarafından kasıtlı olarak uygulanan ve çocuğun fiziksel olarak yaralanmasına neden olan ya da yaralama potansiyeli yüksek olan eylemlerdir (Runyan ve ark., 2002). Dünya Sağlık Örgütü (2006) fiziksel istismarı, çocuğun sağlığına, gelişimine ve hayatta kalma potansiyeline zarar veren fiziksel güç kullanımı olarak tanımlamıştır. Doğrudan ya da nesne kullanarak vurma, itme, dövme, sürüklenme, tekmeleme, boğma, zehirleme, sarsma, yakma ve ısırma eylemlerini içermektedir. Evde fiziksel istismar genellikle cezalandırma amacıyla uygulanmaktadır. Tek veya tekrarlanan şekillerde gerçekleşebilir. Fiziksel istismar sonucunda zehirlenmeler, çürükler, izler, yanıklar, sıyrıklar, derin kesikler, göz hastalıkları, iç organ hastalıkları, kırıklar, boğulmalar, beyin hasarları ya da kalıcı sakatlıklar görülebilir (Runyan ve ark., 2002; WHO, 1999).

Alan yazında yapılan çalışmalar, çocuğun yaşının, ebeveynlerin eğitim durumunun, aile genişliğinin, anne baba arasındaki ilişkinin, ekonomik düzeyinin fiziksel istismarda risk faktörleri olduğunu ortaya koymuştur (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Mısır'da fiziksel istismarın yaygınlığını incelemek üzere 2.170 çocukla yapılan bir araştırma çocukların %71.21'inin doğrudan ve %57.2'sinin kemer, terlik, zincir ile vurma yoluyla yaralandığını ve %4.18'inin sıcak su ya da sigara ile yakıldığını ortaya koymuştur. Çocukların %25.83'ünde çeşitli kırıklardan bilinç kaybı ve kalıcı sakatlığa uzanan aralıkta fiziksel yaralanmalar aldığı belirtilmiştir. Ayrıca, alkol ve madde kullanan ebeveynlerin ve kronik sağlık sorunları, doğum kusuru veya kalıcı sakatlık durumları olan çocukların ailelerinin fiziksel istismar davranışlarını daha çok benimsediği ifade edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre çocuğun yaşı ve ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça fiziksel istismarı davranışlarının azalmaktadır. Ailede çocuk sayısının artması, ebeveyn ölümü ya da boşanma nedeniyle aile bütünlüğünün bozulması, ailenin ekonomik düzeyinin temel ihtiyaçları karşılamaya yetmemesi ve babanın işsiz olması, çocukların bedensel cezaya maruz kalma olasılığını arttırmaktadır. Öte yandan çalışan annelerin çocuklarının bu tür cezalara maruz kalma olasılıkları daha düşüktür. Fiziksel cezaya maruz kalan çocukların ebeveynleriyle iletişim kuramama ve evden kaçma olasılıklarının daha yüksek olduğu da gözlemlenmiştir (Youssef, Attia ve Kamel, 1998).

Anneleri tarafından çocuklara uygulanan fiziksel istismarın yaygınlığını ve bunu etkileyen faktörleri ele alan 143 aileyi kapsayan bir çalışmada, annelerin %53.8'inin en az bir kez çocuklarına tokat vurma, %23.1'inin en az bir kez çocuklarını dövme ve cimcikleme gibi fiziksel cezalar verdiği ve annelerin eşleri tarafından şiddet görmesi ve çocuk sayısındaki artışın fiziksel cezaya başvurma olasılığını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002)

Çocukluk çağında fiziksel istismara maruz kalan kişiler kimi zaman yaşadıkları travmatik olayları hatırlayarak yoğun sıkıntı hissi yaşarlar. Bu hissi kontrol etmek amacıyla kendilerine zarar verebilirler (Aksoy ve Ögel, 2003). Zoroğlu ve ark. (2001) 839 ergen ile yaptıkları çalışmalarında 112'sinin öğrencinin çocuklukta fiziksel istismara maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Fiziksel istismara uğramış ergenlerin %48.3'ünün kesici bir alet ile kesme, yakma, vücut bölümlerini vurma gibi kendine zarar verme davranışları sergiledikleri ve %34.2'sinin intihar girişiminde buldukları anlaşılmıştır. Bu bulgulara paralel olarak, çocukluk çağı örseleyici yaşam olaylarının kendine zarar verme ve öz kırım girişimi davranışları ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla psikiyatri servisinde yatarak tedavi görmekte olan 91 hasta ile yapılan bir başka araştırmada, fiziksel istismara maruz kalmış hastaların %53.8'inin intihar girişimi öyküsü ve %54.2'sinin kendine zarar verme davranışı olduğu ifade edilmiştir (Yargıç, Ersoy ve Batmaz-Oflaz, 2012). Sigara, alkol ve madde kullanımı fiziksel istismar öyküsü olanlarda en sık görülen davranışlardır (Kaplan, Pelcovitz ve Labruna, 1999). Kendine zarar veren kişilerin %90'ının madde kullandığı ve büyük oranının bağımlılık düzeyinde olduğu ifade edilmiştir (Aksoy ve Ögel, 2003).

Saldırganlık ve suça yönelik davranışlar fiziksel istismar yaşantıları olan bireylerde en sık görülen davranışlardır. Bu yaşantılar kişinin problem çözme becerilerine de zarar verir (Kaplan ve ark., 1999). Özen, Subaşı, Yıldırım, Baştürk ve Bez (2010) çocukluklarında fiziksel istismar öyküsü olan bireylerin yaşamlarında bir zorlukla karşılaştıklarında problem çözme konusunda yetersiz olduklarını hissettikleri, kendilerine veya çevreye yönelik şiddet davranışları gösterdikleri, öfke karşısında dürtülerine hakim olamadıkları ve cama yumruk atma gibi eylemlerle eşyalara zarar verdikleri anlaşılmıştır.

Fiziksel olarak örselenen çocuk oranını belirlemek amacıyla Türkiye'nin 16 ilinde 50.473 çocuk ile yapılan bir çalışmada, çocukların %62.6'sının fiziksel olarak örselendiği, çocuğun yaşı ve annenin yaşı arttıkça örselenmenin azaldığı, eğitim düzeyi düşük olan ve çalışmayan annelerin fiziksel ceza verme eğilimlerinin daha

yüksek olduğu bulunmuştur. Fiziksel cezaya maruz kalma sonucu çocuklarda izlenen sonuçların ise uyku, davranış, konuşma ve alışkanlık bozuklukları, korkular, tikler ve tuvalet problemleri olduğu belirtilmiştir. (Bilir, Arı Dönmez, Atik ve San, 1991).

2.2.2 Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğun kendi kişisel potansiyeliyle orantılı ve bağlam içinde istikrarlı biçimde duygusal ve sosyal yetkinlikler geliştirebilmesi için gelişimsel olarak uygun ve destekleyici bir ortam sağlanamamasıdır (WHO, 1999). Duygusal istismara maruz bırakılan bireyler ihtiyaçları olan bakım, ilgi ve sevgiden mahrum bırakılırlar (Polat, 2016). Duygusal istismar eylemleri çocuğun zihinsel, ruhsal ve fiziksel sağlığı ve gelişimine zarar verir. Bu eylemler arasında küçümseme, ayrımcılık, korkutma, suçlama, alay etme, aşağılama, tehdit etme, suçlama çocuk için değerli olan değer kişi ya da nesnelere kötülük yapma, kendi kendine acı vermesine zorlama ve aşırı disiplin uygulama vardır (APA, 2013; Runyan ve ark., 2002; WHO, 2006).

Duygusal istismarı, diğer istismar türlerinden ayıran ilk özellik diğer istismar türlerinde olduğu gibi somut olarak gözlemlenebilecek fiziksel bulguların olmayışıdır. İkincisi ise çocuğun yalnızca duygusal istismar davranışlarına maruz kalabileceği gibi diğer istismar türlerinin uzantısı ya da sonucu olarak duygusal istismara uğrayabileceğidir. Hatta fiziksel ve cinsel istismar davranışları son bulduğunda dahi duygusal istismarın olumsuz etkileri devam edebilir (Paavilainen ve Tarkka, 2003).

İstismar türlerinin yaygınlığı bakımından, duygusal istismar en yaygın olanı olmakla birlikte kolayca saklanabilir bir durum olduğundan görülme oranı kesin olarak ortaya konamamaktadır (Tıraşçı ve Gören, 2007). Ülkemizde çocuk istismarı üzerine yapılan bir çalışmada, en yaygın istismar türünün %78 oranıyla duygusal istismar olduğu görülmektedir (Turhan, Sangün ve İnandı, 2006). Benzer olarak 183 hasta ile yapılan bir başka çalışmada da en sık rastlanan istismar türünün %55.9 oranla duygusal istismar olduğu hesaplanmıştır. Aynı çalışmada ailenin eğitim düzeyinin duygusal istismarda risk etmenlerinden biri olduğu anlaşılmış, eğitim düzeyleri düşük olan ebeveynlerin çocuklarına karşı daha fazla duygusal istismar davranışlarında başvurdukları ortaya konmuştur. Çalışmanın diğer sonuçlarına göre ebeveynler arası şiddetin olması, anne ile çocukluk döneminde ayrılık yaşanması ve ailede psikiyatrik bozukluk olması duygusal istismar olasılığını arttırmaktadır (Örsel, Karadağ, Karaoğlan-Kahiloğulları ve Akgün-Aktaş, 2011).

Yapılan çalışmalar risk etmenlerinden bir diğ erinin sosyoekonomik düzey olduğunu belirtmiştir. 150 öğrenci ile yapılan bir çalışmada düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının duygusal istismara uğ rama oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca aileleri boş anmış çocukların ve erkek çocukların belirgin düzeyde daha fazla duygusal istismara uğ radığı bulunmuştur (Zeren, Yengil, Ç elikel, Arık ve Arslan, 2012).

Duygusal istismarın sonucunda çocukta kaygı, utanç duygusu, bağı mlı kiş ilik özellikleri geliştirme, düşük özgüven ve sosyal uyum düzeyi, yalnızlık, değ ersizlik ve suçluluk hisleri, düşük benlik saygısı, saldırgan davranışlar, kendini bedensel cezalandırma, alkol, madde kullanımı ve iç e dönüklük oluş tuğu izlenmiştir (Kulaksızoğ lu, 2005; WHO, 1999).

Yapılan çalışmalar duygusal istismarın birçok psikopatoloji ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Crow, Cross, Powers ve Bradley, 2014; Kaplan ve ark., 1999). Çocukluk çağı istismarının uzun dönem etkileri incelenen bir çalışmada, duygusal istismara maruz kalan bireylerin yetişkinlik döneminde daha fazla psikiyatrik tanı aldıkları, bu tanılarının büyük çoğunluğunun depresif bozukluk ve yeme bozuklukları olduğu belirtilmiştir (Mullen, Martin, Anderson, Romans ve Herbison, 1996). Ek olarak, duygusal istismarın öz kıyım a yönelik girişimleri 12 kat daha fazla arttırdığı görülmüştür. Buna paralel olarak Yargıç ve ark. (2012) da çalışmalarında duygusal istismara uğ rayan bireylerin daha fazla kendine zarar verme ve öz kıyım girişiminde buldukları saptanmıştır. Benzer şekilde Zoroğ lu ve ark. (2001) da duygusal istismara uğ rayan 131 bireyin %42'sinin kendine zarar verme davranışında ve %31.7'sinin öz kıyım girişiminde bulunduğu gözlemlemiştir.

2.2.3 Cinsel İstismar

Çocuk cinsel istismarı, psikososyal gelişimini tamamlamamış ve rıza gösteremeyecek kadar küçük yaş taki çocukların cinsel amaçlara dahil edilerek kullanılmasıdır. Yetişkin tarafından yapılabileceği gibi yaş ve gelişimsel bakımdan çocuktan daha üstün olan başka bir çocuk tarafından da cinsel istismar uygulanabilir (WHO, 2006). Çocuğ un cinsel tatmin için kullanıldığı eylemler cinsel istismar olarak tanımlanır (Runyan ve ark., 2002). Bu eylemler röntgencilik, teşhircilik çocuğ un cinsel organlarını okşama, cinsel penetrasyon şeklinde olabileceği gibi çocuğ u cinsel tatmin için başkalarıyla bu eylemleri yapmasına zorlama, tehdit etme, baskı uygulama ve kandırma şeklinde de olabilir (APA, 2013; Polat, 2016). Cinsel istismar eylemlerinin

istenmeyen gebelikler, cinsel işlev bozukluğu, cinsel yolla bulaşan bakteri ve virüslerin yarattığı enfeksiyon ve hastalıklar gibi yıkıcı sonuçları vardır (WHO, 1999).

Cinsel istismarın aile içinde ve akrabalar arasında da olduğu bilinmekle birlikte bu tür vakaların utanılması, saklanması ya da çocuğa inanılmaması gibi sebepler nedeniyle belirlenmesi zordur. Yapılan araştırmalara göre, vakaların %15'inin ortaya çıktığı sanılmakta ve gerçek oranların çok daha yüksek olduğu düşünülmektedir (Taner ve Gökler, 2004; Yates, Carlson ve Egeland, 2008).

Cinsel istismar her yaşta görülse de özellikle okul çağı ve ergenlik döneminde görülme oranı daha fazladır. Türkiye'de 1002 kız ve erkekle yapılan bir çalışmaya göre, cinsel istismara uğrayanların %68.1'inin 12-17 yaşları arasında olduğu ve kız katılımcıların erkeklere oranla daha fazla cinsel istismar bildirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca failerin büyük çoğunluğunun çocuğun tanıdığı ve hatta bir akrabası olduğu bildirilmiştir (Akbaş, 2001). Bu sonuca paralel olarak ABD'de 947 kişi ile yapılan bir araştırmada kızların %42.7'sinin erkeklerin ise %15'inin cinsel istismara maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Brown ve Anderson, 1991).

Çocuğun sosyal izolasyonunu gerektiren ve daha savunmasız olmasına sebep olan gelişimsel bozukluklarının ya da kronik hastalığının olması da çocuğu cinsel istismara daha açık hale getirmektedir (Swenson ve Chaffin, 2006). Yaşanan cinsel istismar sonucu sosyal işlevsellik, kişiler arası ilişki kurma ve sosyal ilişkileri sürdürme becerileri de bozulmaktadır. Cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkilerini ortaya koyan 45 araştırmanın incelendiği bir çalışmada, istismar yaşantısı sonrası ortaya çıkan semptomlar, kaygı ve korku tepkileri gösterme, olayla ilgili kabuslar görme, zayıf benlik saygısı, saldırgan davranışlar, yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmayan cinsel davranışlar, öğrenme sorunları, regresif davranışlar, hiperaktivite, kendine zarar verme davranışları, madde bağımlılığı, depresif bozukluk ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olarak sıralanmıştır (Kendall-Tackett, Williams ve Finkelhor, 1993).

Aydın ve ark. (2015) Türkiye'de yaptıkları çalışmalarında cinsel istismara uğrayan çocukların uzun dönemde %21.4'ünün depresif bozukluk, %21.3'ünün TSSB, %15.7'sinin TSSB ve depresif bozukluklar, %3'ünün akut stres bozukluğu, %0.4'ünün akut stres ve depresif bozukluklar ve %0.3'ünün kaygı bozukluğu tanısı aldıklarını ifade etmiştir. Brown ve Anderson (1991) da çalışmalarında cinsel istismar yaşantıları olan çocukların %29'unun uyum bozukluğu, %21'inin sınır durum kişilik bozukluğu, %17'sinin alkol bağımlılığı ve %11'inin madde bağımlılığı tanılarını uzun vadede

aldıklarını bulgulamıştır. Mullen ve ark. (1996) da istismar türlerinin çocuklar üzerinde uzun dönemdeki etkileri araştırdıkları çalışmalarında cinsel istismara maruz kalan bireylerin %20.8'inin yeme bozukluğu, %73.6 depresif bozukluk, %24.5'ini alkol bağımlılığı olduğu ve %26.4'ünün öz kırım girişiminde bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu kişilerin daha fazla cinsel sorun yaşadıkları, daha erken evlendikleri, ilk gebeliklerini daha erken yaşta yaşadıkları, sosyoekonomik ve eğitim düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.2.4 İhmal

İhmal çocuğa bakım vermekle yükümlü olan kişinin, sahip olduğu kaynaklar bağlamında, çocuğun sağlık, beslenme, eğitim, barınma, güvenli koşullarda yaşama ve duygusal gelişim gibi gereksinimlerinin sağlamaması, mümkün olduğu kadar zarardan korumaması, çocuğun gelişimi ve güvenliğinin zarar uğratılmasıdır (WHO, 1999). İhmal kavramını yoksulluktan ayıran fark, ihmalin bakım veren makul şartlara sahip olup çocuğu bunlardan mahrum bıraktığında gerçekleşmesidir. Çocuk için verilen sağlık bakım tavsiyelerine uyulmaması, uygun sağlık hizmeti aldırılmaması, eğitimden mahrum bırakılması, gerekli besin ve giysilerin sağlanmaması, kötü hijyen koşullarında bakılması, terk edilmesi ve yalnız bırakılması ihmal davranışları arasındadır (APA, 2013; Runyan ve ark., 2002).

Zoroğlu ve ark. (2001) çalışmalarında, çocukluk çağı örseleyici yaşam olayları arasından en yaygın olanın %16.5 ile ihmal yaşantıları olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Akgün ve Kayaarslan (2019) da çalışmalarında, ihmalin diğer travma türlerine göre daha yaygın olduğunu, çocukların duygusal ihmale fiziksel ihmalden daha fazla maruz kaldıklarını ve kadınların da duygusal ihmale erkeklerden daha fazla uğradığını bulmuşlardır.

İstismar gibi etkileri hemen tespit edilemediğinden fark edilmesi daha zor olan ihmal, fiziksel ve duygusal ihmal olmak üzere iki alt başlıkta incelenecektir.

2.2.4.1 Fiziksel İhmal

Bu tür bir ihmal, çocuğun terk edilmesi ve yalnız bırakılması, ihtiyaç duyduğu tıbbi hizmetin karşılanmaması, geç ya da eksik karşılanması, yiyecek, giyecek, barınma veya kişisel hijyen ihtiyaçlarına gerekli ilginin verilmemesi ve çocuğun güvenliğinin sağlanmamasıdır (Sedlak ve ark., 2010). Kaplan ve ark.'na (1999) göre

fiziksel ihmal, yetersiz beslenme, giyim, hijyen ve gözetimden kaynaklanan zarar veya tehlikeyi ifade eder.

2.2.4.2 Duygusal İhmal

Duygusal ihmal yetersiz şefkat, sevgi gösterilmemesi, çocuğun varlığında aile içi şiddetin bulunması, alkol ve madde kullanımının bilinmesi ve izin verilmesi, duygusal veya davranışsal bir sorun için gerekli tedaviye başvurulmaması, çocuğun gelişimiyle uyumsuz beklentilerin olması, uygunsuz davranış ve çevreye maruz kalma ve çocuğun gelişimsel ya da duygusal ihtiyaçlarının önemsenmemesi olarak tanımlanır (Sedlak ve ark., 2010).

2.2.5 Çocukluk Çağı Travmaları ile İlgili Çalışmalar

Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının, etkileri uzun yıllar süren, birçok sonucu vardır. Bu travmalar yetişkinlikte bireyin kendisine ya da diğer insanlara karşı yıkıcı ve düşmanca davranışlar geliştirmesine neden olur ve güvenli bağlar kurma becerisini engeller (Allen, 2018; Bohleber, 2007). Bu bireylerin yetişkinliğinde utanç ve suçluluk duyguları, istismarcı ebeveyn olma olasılığı, suç ve şiddet içeren riskli davranışlarda bulunma, zayıf benlik saygısı ve istenmeyen gebelikler görülebilir. Bu travmalar aynı zamanda cinsel işlev bozukluğu, alkol ve uyuşturucu kullanım bozukluğu, depresyon ve kaygı yeme ve uyku bozuklukları, intihar davranışı ve kendine zarar verme, TSSB ve psikosomatik bozukluklar gibi birçok psikopatolojinin gelişiminde önemli risk faktörleri olarak görülmektedir (Runyan ve ark., 2002; Sweet ve Resick, 1979; WHO, 1999). Hussey, Chang ve Kotch (2006) çalışmalarında, çocukluk çağında istismar ve ihmale maruz kalmanın ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde obezite, depresyon, sigara, alkol ve madde kullanımı ve saldırganlık davranışlarına yol açtığını sonucuna ulaşmışlardır.

Hovens ve ark. (2010) çocukluk çağı travmalarının yetişkinlik döneminde görülen depresyon ve anksiyete bozuklukları ile ilişkilerini belirlemek amacıyla Hollanda'da 931 yetişkinle yaptıkları çalışmalarında, fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve duygusal ihmalin yetişkinlik döneminde depresyon, anksiyete ve depresyon ve anksiyete komorbidite olasılığını artırdığını göstermişlerdir. Lochner ve ark. (2002) obsesif kompulsif bozukluğu olan ve sağlıklı bireyleri karşılaştırdıkları çalışmalarında, hasta gruptakilerin çocukluk döneminde fiziksel istismara ve duygusal ihmale uğradıklarını ve bu hastalıkların gelişiminde çocukluk çağında yaşanan

örseleyici yaşam olaylarının etkisi olabileceğini ifade etmişlerdir. Bipolar duygudurum bozukluğu olan 206 hasta ile sağlıklı 94 kişinin karşılaştırıldığı bir araştırmada, hasta olan grubun erken yaşam döneminde daha fazla duygusal istismara maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır (Etain ve ark., 2010).

ABD’de çocukluk çağı örsleyici yaşam olayları ve yeme bozuklukları arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, çocukluk çağı travma alt boyutlarının tümünün yeme bozukluğu ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Özellikle erkeklerde cinsel istismar ve fiziksel ihmalin, kadınlarda ise cinsel istismar ve duygusal istismarın yeme bozuklukları ile en güçlü ilişkiye sahip olduğunu bildirmişlerdir (Afifi ve ark., 2017).

Kişilik bozukluğu tanısı almış 600 kişinin %73’ünün çocukluk döneminde istismar ve %82’sinin ihmale maruz kaldığını ortaya koyan bir çalışma, özellikle sınır durum kişilik bozukluğuna sahip kişilerin daha fazla istismar ve ihmal bildirdiklerini bulgulamıştır. Bu kişilerin en fazla maruz kaldıkları travma türlerinin duygusal, cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal olduğu anlaşılmıştır. Ek olarak, obsesif kompulsif kişilik bozukluğu olanların sınır durum kişilik bozukluğu olanlardan daha fazla cinsel istismara uğradığı da belirtilmiştir (Battle ve ark., 2004).

Deniz (2006) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada, çocukluk çağı travmaları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelenmiş ve çocukluk döneminde fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kalan bireylerin daha çok saplantılı bağlanma stiline sahip olduğunu saptamıştır. Bir başka çalışmada da çocukluk çağında travmaya maruz kalmanın daha çok güvensiz bağlanma stilleri ile ilişkili olduğunu bulunmuştur. Çalışmanın bir diğer sonucuna göre, çocukluk çağında travma bildiren bireylerin romantik ilişkilerinde aldatma eğilimleri daha fazladır (Yumul, Çavuşoğlu ve Geyimci, 2010). Erozkan (2016) da çocukluk çağı travmaları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve çocukluk çağında travmatik yaşam olayları ile karşılaşan bireylerin yetişkin ilişkilerinde daha çok kaygılı, saplantılı ve kayıtsız bağlanma biçimlerine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Türkkan ve Odacı (2019) lise öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı, bilişsel çarpıtmalar ve yalnızlık eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, fiziksel istismara maruz kalan bireylerin bilişsel çarpıtmalar alt boyutlarından daha yüksek yakınlıktan kaçınma ve daha az zihin okuma; duygusal istismara maruz kalan bireylerin daha fazla yakınlıktan kaçınma, daha az gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve daha az zihin okuma; cinsel istismara uğrayan bireylerin daha fazla yakınlıktan

kaçınma bildirdiklerini ortaya koymuştur. İstismar yaşantıları ile yalnızlık eğilimi arasındaki ilişkiye göre ise fiziksel, duygusal ve cinsel istismar yükseldikçe yalnızlık eğiliminin de artış gösterdiği bulunmuştur.

2.3 Affetme

Affetme 1980'li yıllara kadar din ve felsefe alanlarının bir konusu olarak görülmüş ve bilimsel alanda izole şartlar altında az sayıda çalışma yapılabilmektedir. 1984'te teolog Lewis Smedes'in affetme üzerine yazdığı kitabıyla birlikte terapi ve bilimde affetmenin kişinin ruh sağlığına ve psikolojik iyi oluşuna fayda sağlayabileceğine yönelik ilgi oluşmuş ve çift ve aile terapisinde affetmenin iyileştirici faydaları gözlemlenmeye başlamıştır. Affetme çalışmalarına yönelik bu ilginin artmasıyla çeşitli tanımlamalar yapılmaya başlamıştır (Worthington, 2005).

Affetmeyi bir süreç olarak gören Enright'a (1991) göre, olumsuz düşünceleri, eylemi ve duyguları daha olumlu düşünce, eylem ve duygularla değiştirilebildiğinde affetmeden söz edilebilir. Kişinin, kendisine insafsızca davranarak, haksız yere incitenlere karşı öfke, inkar, nefret, utanç, dargınlık, kızgınlık, suçlama veya intikam almaktan vazgeçerek, onlarla empati kurması, hak etmedikleri şefkat, merhamet ve sevgiyi vermesi olarak tanımlar. Affeden kişi, bu olumlu duyguları kendisini incittiği için hak etmese de incitene karşı koşulsuz olarak sunar ve olumlu bir duruş sergiler (Enright, 1996). Benzer şekilde Rye ve Pargament'a (2002) göre affetme, haksızlık sonucu darılan kişinin haksızlığı yapana karşı geliştirdiği düşmanlık gibi negatif duygulardan, intikam almaya yönelik düşüncelerden ve karşı saldırı davranışlarından uzaklaşmasıdır. Aynı zamanda kişi affederek kendisini kıran kişiye karşı olumlu duygular da yöneltebilir.

Thomson ve ark.'na (2005) göre algılanan bir ihlalin affedilmesi, kişinin ihlalin sonucu olarak ihlal edene ve ihlale karşı oluşan tepkilerinin olumsuzdan nötr veya pozitif dönüştürülmesidir. İnsanlar affettiğinde, bir ihlalin meydana geldiğini kabul ederler ve ihlale tepkilerini artık olumsuz olmayacak şekilde yeniden çerçevelemek için gerekli olan bilişsel, duygusal ve davranışsal çalışmayı yaparlar. Ancak affetme ihlalin ya da ihlali yapanın affedildiği anlamına gelmez. Affetme, ihlali yapan, ihlal, diğer insanlar ve dünyayı yeniden anlamlandırmaya yönelik değerlendirmedir. Exline ve Baumeister'a (2000) göre bir kişi diğerine zarar verdiğinde, bu eylem kişiler arası

bir suç yaratır. Affetme, zarar gören veya haksızlığa uğrayan kişinin bu suçta nötrleştirilerek etkisiz hale getirdiği anlamına gelir.

Gordon ve Baucom (2003) evlilik ilişkilerinde yaşanan ihanet, büyük aldatmalar ve güven ihlallerin sonucu bozulan bilişlerin düzeltilmesine odaklanarak affetme kavramını açıklamışlardır. Bağışlanmayı gerektiren bu büyük ihaneti, kişinin partnerine ve ilişkilerine yönelik beklentilerini ve güvenini bozan kişiler arası bir travma olarak ve affetmeyi de ilişkide kişiler arası güvenin yeniden inşa edildiği bir süreç olarak değerlendirirler.

İlgili alan yazında affetmenin tanımı konusunda fikir birliği sağlanamadığı için affetmenin ne olmadığı ile ilgili ayrımlar yapılmıştır. Baskin ve Enright'a (2004) göre affetmek yapılan yanlış görmezden gelmek, karşı verilecek cezadan vazgeçmek, uzlaşmak ya da barışmak değildir. Fincham, Hall ve Beach (2005) göre de affetmek, incitici davranışı inkar ederek olmamış saymak, hoş karşılamak, unutmak ya da anlaşmak anlamına gelmez. Benzer şekilde Thomson ve ark. (2005) da her ne kadar sıklıkla bu kavramlarla karıştırılsa da affetmenin hataya göz yummak ya da maruz görmek anlamına gelmeyen içsel bir süreç olduğunu belirtmişlerdir. Tüm bu ayrımlara paralel olarak Freedman (1998) da affetme ile uzlaşmanın farklı yapılar olduğunu ileri sürmüştür.

2.3.1 Kendini Affetme

Kendini affetme, kişinin kendisindeki ve davranışlarındaki yanlışlıkları, başarısızlıkları ve eksiklikleri üzerine düşünmesini ve sonucunda kabullenebilmesini içerir (Mullet, Neto ve Riviere, 2005). Enright (1996) kendini affetmeyi, kişinin hata yaptığını kabullenmesi sonucu kendine öfkelenmeyi ve suçlamayı terk ederek, kendine merhamet etmeye başlayabilmesi ve olumlu duygular beslemeye istekli olması biçiminde tanımlanmaktadır. Affetmeyi motivasyonların değişimi olarak değerlendiren Hall ve Fincham (2005) kendini affetmeyi, kişinin kendini cezalandırmaya yönelik motivasyonun azalması ve kendisine karşı daha cömert ve hoşgörülü davranma konusunda motivasyonunun artması olarak tanımlar.

Suçluluk, kendinden nefret etme ve utanç gibi olumsuz duygular yüksek seviyelere ulaştığında kişinin psikolojik iyilik haline zarar gelmemesi için kendini affetme gereklidir (Szablowinski, 2011). Bununla birlikte, kendini affetmede kişi aynı anda hem inciten taraf hem de kendine yönelik olumsuz ve suçlayıcı duygularla baş

etmesi gereken affeden taraf olduğundan, kendini affetmek, başkalarını affetmekten daha zordur (Worthington, vanOyen-Witvliet, Pietrini ve Miller, 2007).

2.3.2 Başkalarını Affetme

McCullough, Worthington ve Rachal (1997) başkalarını affetmenin güdülerin yeniden yönlendirilmesi olduğunu öne sürmüşlerdir. Affetmeyi, incitici olayın ardından, incinen kişinin intikam almak gibi ilişkiyi bozucu tepkiler vermesini engellemeye ve onlara yıkıcı davranan birine karşı yapıcı davranmaya yönelten motivasyonel bir dönüşüm olarak tanımlamışlardır. Kırgın kişi affettiğinde, karşı misilleme yapmaya, intikam almaya ve kırıcı kişiyle temastan kaçınmaya yönelik motivasyonları giderek azalır ve ilişkiye yönelik pozitif motivasyonlar yüklenir. Enright (1996) başkalarını affetmeyi, kişinin incindikten sonra incitene karşı duyduğu olumsuz duygulardan ve intikam alma isteğinden vazgeçmesi ve olumlu duygular beslemeye başlaması olarak tanımlamıştır.

Kişiler arası ilişkilerde incinen bireyde çok yoğun öfke duygusu oluşmakta ve bu yoğun duygu, intikam alma ve cezalandırma isteği açığa çıkartmaktadır. Bu arzular bireyin sosyal ilişkilerinin bozulmasına neden olur (Fitzgibbons, 1986). Başkalarını affetmenin, incinme sonucu oluşan öfke ve öfkenin yol açtığı karşı misilleme yapmak gibi olumsuz istek, düşünce ve davranışlarla baş etmeyi kolaylaştırma, psikolojik iyilik halinin devamlılığını sağlama ve sosyal ilişkilerde de iyileştirme işlevi bulunmaktadır (Worthington, 1998).

2.3.3 Durumu Affetme

Kişinin olumlu beklentileri, doğal afet gibi üzerinde kontrol sağlayamadığı durumlar nedeniyle bozularak olumsuz duygu, düşünce ve davranışlara dönüşür. Durumu affetme, bu olumsuz duygu, düşünce ve davranışların nötr veya olumluya çevrilmesi olarak tanımlanmaktadır (Enright, 1991). İncitici durum dolaylı yoldan bireyin kendisi ya da farklı bir kişiyle ilgili olabilir. Bu nedenle durumu affetme, kendini affetme ve başkalarını affetme ile ilişkili ancak farklıdır (Thompson ve ark., 2005).

2.3.4 Affetme ile İlgili Çalışmalar

Affetme, hem kişisel düzeyde hem de kişiler arası ilişkiler bağlamında olumlu etkileri olan bir kavram olmakla birlikte ilgili alan yazın incelendiğinde affetme

kavramıyla ilgili araştırmaların sayısının azlığı ve özellikle ülkemizde son yıllarda artmaya başladığı göze çarpmaktadır (Kaya ve Peker, 2016).

Alan yazında affetmenin zihinsel ve bedensel sağlık ile ilişkili olduğunu açıklayan birçok araştırma mevcuttur (Toussaint ve Webb 2005; Worthington ve Scherer 2004). Maltby, Macaskill ve Day (2001) genel sağlık ve kişilik özellikleri ile affetme arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere yaptıkları çalışmalarında, kendini affetme düzeyinin düşük olmasının beraberinde kadınlarda ve erkeklerde nevroklik, depresyon ve anksiyeteyi, başkalarını affetmedeki başarısızlığın ise erkeklerde sosyal ie dönüklüğü ve kadınlarda sosyal işlev bozukluğunu getirdiğini ve erkekler ve kadınlarda daha yüksek depresyon puanlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Thompson ve ark. (2005) 504 niversite ğrencisi yürüttükleri çalışmalarında, affetmeye eğilimin yüksek olmasının düşük depresyon, öfke ve kaygı düzeylerini ve yüksek yaşam doyum düzeyini yordadığını ortaya koymuşlardır. Affetmenin alt boyutlarından kendini affetmenin depresyon, kaygı ve yaşam doyumunu, başkalarını affetmenin öfkeyi ve durumu affetmenin ise tüm değişkenleri yordadığını ve en güçlü yordayıcı olduğunu belirtmişlerdir.

ardak (2012) affedicilik eğilimini arttırmaya yönelik psikoeğitim programının, etkisini araştırmak amacıyla niversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında, affedicilik eğitim programının affetme eğilimini arttırdığını ortaya koymuştur. Ayrıca affetme eğiliminin artmasıyla katılımcıların belirsizliğe tahammülsüzlük ve sürekli kaygı düzeylerinde düşüş yaşandığını, psikolojik iyi oluş puanlarının arttığını ve öfke yaratan durumlarla karşılaşıldığında alternatif tepki vermeye başladıklarını ifade etmiştir. Halisdemir (2013) de psikolojik iyi oluş ve kendini affetme düzeyi arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla 347 ğrenci ile yaptığı çalışmasında, psikolojik iyi oluş düzeylerinin kendini affetme düzeyleri ile pozitif yönde ilişkisi olduğunu ve kendini affetmenin psikolojik iyi oluş üzerinde yordayıcı rolü olduğunu bulmuştur. Benzer Şekilde Koç, İskender, olak ve Düşünceli (2016) affetme eğilimi arttıka bireylerin psikolojik iyi oluşlarının da arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Alan yazın incelendiğinde affetme ile ilişkili bir diğer kavramın psikolojik sağlamlık olduğu görülmektedir. Faison (2006) 43 kadın ve 27 erkek katılımcı ile psikolojik sağlamlık ve affetme arasındaki ilişkiyi incelemiş ve affetme arttıka bireylerin psikolojik sağlamlığının da arttığını ortaya koymuştur. Bu bulguya paralel olarak Erarslan-apan ve Arıcıoğlu (2014) 368 niversite ğrencisi ile yürüttükleri çalışmalarında, affetmenin tüm alt boyutları ile psikolojik sağlamlık arasında olumlu

yönde ilişki olduğunu bulmuş, ek olarak tüm alt boyutların psikolojik sağlamlık üzerinde pozitif yönde yordayıcı rolü olduğunu ve en güçlü yordayıcının durumu affetme alt boyutu olduğunu ortaya koymuştur.

Affetme, bireyin geçmişte yaşadığı acı verici deneyimin kontrolünden ve incitmenin sebep olduğu öfkeden kurtulmasını sağlamanın yanı sıra, yakın ilişki kurabilmede ve yakın ilişkilerin sürdürülebilmesinde rol oynayan önemli bir faktördür. Bu nedenle affetme, evlilik kavramı ile yakından ilişkilidir (Fitzgibbons, 1986). Alpay (2009) yakın ilişkiler bağlamında affetmeyi incelemek amacıyla evli bireyler ile yaptığı çalışmada, eşi cinsel yönden kıskanma arttıkça affetme alt boyutu olan kaçınmadan alınan puanlarda düşüş ve intikam alma alt boyutundan alınan puanlarda artış olduğunu bulmuştur. Cinsiyet değişkeni bakımından karşılaştırıldığında ise, evli kadınların incinme düzeylerinin ve empati eğilimlerinin evli erkeklere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, benlik saygısı ve empati eğilimi arttıkça affetmenin arttığı, incinme düzeyi arttıkça affetmenin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Emerman (2017) çalışmada, affetmenin evlilik çatışmasını ve çatışma sıklığını azaltma işlevi gördüğünü ortaya koymuştur. Benzer şekilde McNulty (2008), bireylerin affetme düzeyi azaldıkça eşe karşı daha fazla olumsuz davranışlarda bulduklarını ve evlilik çatışmasının ve çatışma sıklığının arttığını belirtmiştir.

2.3.5 Çocukluk Çağı Travmaları ve Affetme ile İlgili Çalışmalar

Güloğlu, Kararımak ve Emrial (2016) çocukluk çağında maruz kalınan travma yaşantılarının affetme ve tinsellik üzerindeki rolünü ortaya koymak amacıyla 413 kadın ve 123 erkek ile yürüttükleri çalışmalarında, travma deneyimi olan bireylerin yetişkinlikte tinsellik ve toplam affetme düzeylerinin, affetme alt boyutlarından ise kendini ve durumu affetme düzeylerinin daha düşük olduğunu bulgulamışlardır.

Doğruer (2019) çocukluk çağı travmaları ve affetme düzeylerinin psikolojik dayanıklılık düzeyini açıklamadaki rollerini incelemek amacıyla 22-65 yaş arası 202 yetişkin ile yaptığı çalışmada, çocukluk çağı travma puanları ile psikolojik sağlamlık ve affetme alt boyutlarından kendini affetme ve durumu affetme puanları arasında negatif yönde ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca psikolojik dayanıklılığı açıklamada çocukluk çağı travmaları ve affetmenin yordayıcı rolünü incelediğinde, iki değişkenin birlikte psikolojik sağlamlığı anlamlı biçimde yordadığını bulmuştur.

Korkmaz (2019) çocukluk çağı travmaları ve affetme düzeylerinin savunma mekanizmalarını yordama gücünü incelemek amacıyla 417 yetişkin ile yaptığı çalışmada, çocukluk çağında maruz kalınan travma düzeyi arttıkça affetme düzeyinde de artış olduğunu saptamış ve affetmenin, çocukluk döneminde yaşanan travmaların yetişkinlik döneminde ortaya çıkarabileceği olumsuz etkilerini azaltıcı etkisi olabileceğini belirtmiştir. Çalışmanın bir diğer amacı olan savunma mekanizmalarını açıklamada çocukluk çağı travmaları ve affetmenin yordayıcı rolünü incelediğinde, çocukluk çağı travmaları ve affetmenin birlikte hem immatür hem de matür savunma mekanizmalarını yordadığını ifade etmiştir.

Snyder ve Heinze (2005) 47 kadın ve 32 erkek ile yaptıkları çalışmalarında, çocukluk çağında cinsel ve fiziksel istismara maruz kalan bireylerin geliştirdiği TSSB semptomları ile hostile düşünceleri arasındaki ilişkide affetmenin aracı etkisini araştırmışlar. Çalışma sonuçlarına göre, TSSB semptomları arttıkça hostile düşüncelerin de artış gösterdiğini ve bu ilişkide affetmenin aracı etkisi olduğunu saptamışlardır. Bir başka deyişle, çocukluğunda istismara maruz kalan bireylerin TSSB puanları ve affetme puanları arttıkça hostile düşünce puanları azalmaktadır.

2.4 Evlilik ve Evlilik Uyumu

Kültürel normlara göre toplumlarda farklı yapılar gösterebilen evlilik, iki kişinin aşık oldukları, fiziksel çekim duydukları, mutlu olmayı, çocuk sahibi olmayı veya mutsuz bir durumdan kaçmayı istedikleri için bir araya gelerek, birbirini romantik şekilde sevmesini, önemsemesini, birlikte yaşamasını, sadakat göstermesini, karşılıklı cinsel doyum sağlamasını, dayanışma ve iş birliği göstererek hayatın yüklerini paylaşmasını ve neslin devam edebilmesini sağlayan bir yakın ilişki biçimi, toplumsal açıdan meşru olan cinsel birliktelik ve eşlerin birbirlerine ve çocuklarına karşı hak ve yükümlülüklerini yerine getirme taahhüdünde buldukları evrensel bir kurumdur (Girgis, George ve Anderson, 2012; Hashmi, Khurshid ve Hassan, 2007; Özgüven, 2000; Özügürlü, 1985). Larson ve Holman (1994) neslin devamlılığını sağlayabilmek için aile birliği kurmanın birincil yolu olan evliliği, en önemli ve en temel insan ilişkisi olarak görmektedir.

Evliliğin işleyişine yönelik değerlendirmede evlilikte süreklilik ve evlilik kalitesi olmak üzere iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Evliliğin nasıl sonlandığına dayanan evlilikte süreklilik yaklaşımına göre, sürekliliği olan evlilik eşlerden birinin

vefat etmesiyle sonlanırken, istikrarsız evlilik eşlerin tercihiyle sonlandırılan evliliklerdir. Evlilik kalitesi yaklaşımı, devam eden evliliklerin işleyişini, bu işleyişin eşleri nasıl etkilediğini ve hissettirdiğini değerlendirir (Spanier, 1979). Evlilik kalitesini üzerine yapılan ölçümler Hamilton'un (1929) evlilik uyumu üzerine yaptığı çalışmasına dayanmaktadır (Spanier, 1976). Daha sonraki yıllarda çalışmacılar, evlilik kalitesini ölçmek amacıyla evlilik kalitesi ile ilişkili kavramları test edebilecekleri ölçüm araçları geliştirmişlerdir. Alan yazındaki ilk çalışmalarda evlilikteki mutluluk düzeyi üzerinde durulmuş, daha sonraki yıllarda evlilik kalitesini açıklamada evlilik mutluluğunun yanı sıra evlilik uyumu, doyumu, bütünleşmesi gibi kavramlar da kullanılmaya başlanmıştır (Spanier, 1979).

1900'lü yılların sonuna kadar alan yazında evlilik uyumunun tek ve genel bir tanımı yapılamamış, kimi araştırmacılar evlilik uyumunun diğer kavramlardan açıkça ayrılabilmediğini ifade ederken kimi araştırmacılar ise evlilik uyumu, doyumu, mutluluğu, kalitesi, bütünleşmesi, başarısı gibi evlilik ile ilgili kavramların birbiri yerine kullanılabilmediğini savunmuştur. Özellikle evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları oldukça yüksek ilişki gösterdikleri için bu iki kavram birbirinin eş anlamlısı sayılmıştır. (Erbek, Beştepe, Akar, Eradaamlar ve Alpkan, 2005; Lively, 1969, Spanier, 1976; Yılmaz, 2001). Spainer (1976) evlilik uyumunun, evlilik ilişkisini niteleyen diğer kavramlardan daha zengin ve daha kapsayıcı olduğunu öne sürmüştü ve tüm kavramları evlilik uyumu başlığı altında birleştirmiştir.

Locke ve Williamson (1958) eşlerin çatışmadan kaçındığı, problemlere karşı uzlaşma eğilimi gösterdiği, birbirinden ve evlilikten memnuniyet duyduğu ve beklentilerinin karşılandığı evlilikleri uyumlu evlilikler olarak tanımlamıştır. Spanier (1976) evlilik uyumunu, eşlerin farklı kişilik özelliklerine sahip olmalarına rağmen birlikte zaman geçirebilme, önemli konularda birlikte karar verebilme, sorunlarını etkili biçimde çözebilme ve evliliklerinden tatmin olabilme düzeylerinin belirlediği, evlilik süresince gelişen koşullar nedeniyle niteliği zaman içinde değişen bir süreç olarak tanımlamıştır. Sabatelli (1988) uyumlu evliliklerde anlaşmazlıkların nadiren yaşandığını ve her iki eşi de tatmin edecek şekilde çözüldüğünü belirtmiş ve ek olarak uyumlu evliliklerde eşlerin sağlıklı iletişim ve etkileşim kurabildiğini ifade etmiştir. Tutarel Kışlak ve Göztepe (2012) de eşlerin empatiye dayalı iletişim kurdukları, duygularını açıkça ifade edebildikleri ve böylece ilgi ve sevgilerini birbirlerine yansıtılabildikleri evlilikleri uyumlu evlilikler olarak tanımlamıştır. Evlilik uyumunun

sonucu olan evlilikte mutluluk, doyum ve başarı da evlilik uyumu tanımı kapsamındadır (Erbek ve ark., 2005).

Alan yazında evlilik kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçümler içsel süreçler ve kişiler arası süreçleri değerlendiren ölçümler olarak ikiye ayrılmaktadır. İçsel süreçlere yönelik ölçümler evlilik doyumunu ve mutluluğu kavramlarına karşılık gelen eşlerin evliliklerine dair öznel değerlendirmelerine odaklanır. Kişiler arası süreçlere yönelik ölçümler ise evlilikteki etkileşim kalıplarına odaklanır (Fincham ve Rogge, 2010). Spanier (1976) tarafından geliştirilen Çift Uyum Ölçeği ise hem evlilikteki etkileşim örüntüsüne (kişiler arası süreçler) hem de evliliğin öznel değerlendirmesine (içsel süreçler) yönelik maddeler içermekte ve tek ölçümle her iki süreç hakkında bilgi vermektedir. Bu bağlamda mevcut çalışmada Çift Uyum Ölçeği kullanılmıştır.

Spanier'ın (1976) geliştirdiği Çift Uyum Ölçeği'nin dört alt boyutu vardır. Eşler arası tatmin, bireyin beklentileri doğrultusunda eşinden ne kadar memnun ve mutlu olduğunu yansıtır. Bu kavramın arkasındaki varsayıma göre, uyumlu evlilikler eşlerin kişisel tatmin ve mutluluk düzeyine katkıda bulunurken uyum düzeyi düşük evliliklerde bu katkı tam tersi şeklindedir (Spanier ve Coyle, 1976). Eşler arası birliktelik, eşlerin ortak ilgi alanlarını paylaşma ve beraber aktiviteler yapma derecesini ifade eder. Prouty, Markowski ve Barnes'e (2000) göre, eşlerin birlikte gülmesi, fikir alışverişi yapması veya çeşitli konularda sakince tartışabilmeleri eşler arasında birliktelik olduğunu gösteren işaretlerdendir. Eşler arası fikir birliği, eşlerin temel ve önemli konularda uzlaşabilme derecesini ele alır. Eşlerin din, ev ekonomisi, ebeveyn ve arkadaş ilişkileri, kariyer planı, amaçlar ve hedeflerle ilgili alınan kararlarda hem fikir birliği olması eşler arası fikir birliği düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelir. Duygusal ifade, bireyin sevgi ve şefkat gösterme ve cinsel ilişki konularında eşiyle ne kadar hem fikir olduğuna dair kişisel algısı ile ilgilidir. Evlilikte uyumun olabilmesi için bireylerin eşlerine karşı duygularını göstermeleri gerekmektedir. Eşini duyarlı ve destekleyici algılamak ve cinsel ilişkiden doyum sağlayabilmek duygusal ifade düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Prouty, ve ark., 2000).

2.4.1 Evlilik Uyumu ile İlgili Çalışmalar

Evlilik uyumu üzerinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi birçok sosyodemografik ve evlenme biçimi, evlilik süresi gibi evlilik ile ilgili değişkenin

etkisine yönelik çalışmalar yapılmıştır (Şener ve Terzioğlu, 2008; Yalçın, 2014). Evlilik uyumunun cinsiyet bakımından nasıl farklılaştığını ortaya koyan bir çalışma, erkeklerin evlilik uyum düzeylerinin kadınlarınkinden anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Whiteman, McHale ve Crouter, 2007). Paralel şekilde, ülkemizde de Bir-Aktürk ve Fışiloğlu (2009) tarafından yürütülen çalışma da erkeklerin evlilik uyum düzeylerinin kadınlarınkine göre daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Alan yazında, evlilik uyumunun cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenen çalışmalar da mevcuttur (Goel ve Kaur-Narang, 2012; Kurdek, 2005).

Yunus-Tozan (2019) çalışmasında, evlilik uyum düzeyleri ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Çalışma sonuçlarına göre yaş arttıkça evlilik uyumu azalmaktadır. Benzer şekilde Aktaş (2009) çalışmasında, katılımcıların yaşı arttıkça evlilik uyum düzeylerinde düşüş yaşandığını ortaya koymuştur. Hem ülkemizde hem de yurtdışında yapılan araştırmalar eğitim düzeyi yükseldikçe evlilik uyum düzeylerinin de arttığını ortaya koymuştur (Lukman ve ark., 2019; Ojukwu, Woko ve Onuoha, 2016; Şendil ve Korkut, 2008). Gelir düzeyi açısından evlilik uyumunun nasıl farklılaştığına yönelik yapılan bir çalışma, yüksek gelir düzeyine sahip kişilerin evlilik uyumlarının daha fazla olduğunu ortaya koymuştur (Ekşi, Güneş, Yaman, 2018). Benzer şekilde Şener ve Terzioğlu (2008) çalışmalarında, gelir düzeyi arttıkça evlilik uyumu düzeylerinde de artış yaşandığını saptamışlardır.

Evlenme şeklinin de evlilik uyumu üzerinde etkisi olan bir faktör olduğunu belirlenmiş, tanışarak/flört ederek evlenenlerin evlilik uyum düzeylerinin görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Yeşiltepe ve Çelik, 2014). Buna karşın, Gülgör (2018) çalışmasında evlilik uyumunun evlenme biçimi değişkeni açısından anlamlı bir farklılaşma göstermediğini ifade etmiştir. Fidanoğlu (2007) ve Yunus-Tozan (2019) çalışmalarında, evliliğin ilk yıllarında evlilik uyumunun yüksek olduğu ve evlilik süresi arttıkça evlilik uyum düzeyin azaldığını ortaya koymuştur; buna karşın başka bir çalışmada, evlilik süresi ile uyum düzeyi arasında ilişki bulunmadığı bildirilmiştir (Fışiloğlu, 1992). Çocuk durumu değişkeni bakımından evlilik uyum düzeyleri karşılaştırıldığında, çocuğu olmayan bireylerin evlilik uyum düzeylerinin çocuğu olanlara kıyasla daha yüksek olduğunu bulunmuştur (Fidanoğlu, 2007; Yeşiltepe ve Çelik, 2014). Fışiloğlu (1992) ve Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) ise çocuk sahibi olma durumu bakımından evlilik uyumunun farklılaşmadığını bildirmişlerdir.

İlgili alan yazında, evlilik uyumu kavramının bireysel ve kişiler arası yordayıcıları sıklıkla çalışılmıştır. Shek (1995) çalışmasında evlilik uyumu ile psikolojik iyi oluş ve algılanan sağlık durumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve psikolojik iyilik hali ve algılanan sağlık durumu düzeyi yüksek olan katılımcıların düşük olanlara kıyasla daha yüksek evlilik uyumuna sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yeşiltepe ve Çelik (2014) çalışmalarında, psikolojik iyi oluş arttıkça ile evlilik uyumunun da arttığını ve psikolojik iyi oluşun evlilik uyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Bu bulguya paralel olarak, Ekşi ve ark. (2018) çalışmalarında, psikolojik iyi oluşun evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordadığını ifade etmişlerdir.

Evlilik uyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişki de sıklıkla incelenmiş olup, iki değişkenin pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır (Arshad, Mohsin ve Mahmood, 2014; Çelik ve Tümkaya, 2012). Benzer şekilde, Erdinç (2018) çalışmasında, yaşam doyumu arttıkça evlilik uyumunun da yükseldiğini ortaya koymuştur.

Evlilik uyumunun psikopatolojiler ile ilişkisi de alan yazında sıklıkla çalışılmıştır (Whisman ve Baucom, 2012). Alkol ve madde kullanım bozukluğu hem kısa hem de uzun vadede azalan evlilik uyumu düzeyi ile ilişkilidir (Homish, Leonard ve Cornelius, 2008; Mudar, Leonard ve Soltysinski, 2001). Deither, Blairy ve Counerotte (2011) 15'i sağlıklı bireyden oluşan çift ile 15'i erkek bireylerde alkol kullanım bozukluğu olan çifti karşılaştırdıkları çalışmalarında, alkol kullanım bozukluğu olan çiftlerin evlilik uyum düzeylerinin sağlıklı çiftlere göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğunu ifade etmişlerdir.

Alan yazında, anksiyete ve depresyon arttıkça evlilik uyumunun azaldığı yapılan çalışmalarla ortaya konmuş bir bulgudur (Crowther, 1985; Dehle ve Weiss, 2002; Whisman, Uebelacker ve Weinstock, 2004). Evlilik uyumu ile depresyon ilişkisini inceleyen bir başka çalışmada, depresyonun gelecekteki evlilik uyumsuzluğuna neden olduğu bulunmuştur (Ulrich-Jakubowski, Russell ve O'Hara, 1988). Scott ve Cordova (2002) evlilik uyumunun depresyon ile ilişkisinde yetişkin bağlanma biçimlerinin düzenleyici etkisini ortaya koymak amacıyla 91 evli çift ile yaptıkları çalışmalarında hem kadınlarda hem de erkeklerde kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimlerinin düzenleyici etkisi olduğunu, güvenli bağlanma biçiminin düzenleyici etkisinin ise sadece kadınlarda görüldüğünü belirlemişlerdir.

Bağlanma biçimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiye yönelik hem ülkemizde hem de yurt dışında yapılan çalışmalarda, evlilik uyumunun güvenli bağlanma biçimi ile pozitif yönde, kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimleri ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Kobak ve Hazan, 1991; Meyers ve Landsberger, 2002; Özmen ve Atik, 2010). Bağlanma biçimleri, baş etme stratejileri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 263 evli çift ile yapılan bir çalışma, kadınlarda kaçınan, kaygılı, güvenli bağlanma biçimleri ve duygu odaklı baş etme stratejilerinin evlilik uyumunu negatif yönde, sorumluluk odaklı baş etme stratejilerinin evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığını ortaya koymuştur. Erkeklerde ise kaygılı ile kaçınan bağlanma biçimlerinin ve duygu odaklı baş etme stratejilerinin evlilik uyumunu negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir (Lussier, Sabourin ve Turgeon, 1997).

Hershkowitz, Dekel, Fridkin ve Freedman (2017) 200 evli birey ile yürüttükleri çalışmalarında, TSSB'nin düşük ebeveyn memnuniyeti ve düşük evlilik uyumu ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Levin, Greene ve Solomon (2015), TSSB tanısı olan eski asker eşlere sahip kadınlar ile tanısı olmayan, sağlıklı eski asker olan eşlere sahip kadınları karşılaştırdıkları çalışmalarında, hasta eşleri olan kadınların evlilik uyum düzeylerinin kontrol grubundaki kadınlara göre anlamlı derecede daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Caselli ve Motta (1995) da Vietnam savaşında görev almış 40 erkek ile yürüttükleri çalışmalarında, TSSB'nin evlilik uyumunu negatif yönde anlamlı biçimde yordadığını ifade etmişlerdir.

Öztürk, Arkar ve Gökdağ (2020) evlilik uyumu ile mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, yenilik arayışı ve zarardan kaçınma yükseldikçe ile evlilik uyumu düzeyi azalmış, ödül bağımlılığı ve kendini yönetme arttıkça evlilik uyumu da artmıştır. Mousavi (2017) evlilik uyumu ve kişilik özellikleri üzerine yaptığı çalışmasında, nevroz arttıkça evlilik uyumunun azaldığını ve dışadönüklük, yumuşak başlılık ve sorumluluk arttıkça evlilik uyumunun azaldığını saptamıştır. Ülkemizde de Tuzcu (2017) çalışmasında, nevroz arttıkça evlilik uyumunun azaldığını, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık arttıkça ise evlilik uyumunun da arttığını belirtmiştir.

2.4.2 Evlilik Uyumu ve Çocukluk Çağı Travmaları ile İlgili Çalışmalar

Alan yazında, çocukluk çağında travmaya maruz kalmanın evlilik ilişkisindeki işleyişi, kalitesi, mutluluğu, doyumu ve uyumu ile ilişkisi sıklıkla çalışılmıştır.

Araştırmalar, çocukluk çağı travma yaşantılarının evlilik ilişkisini etkileyen bir faktör olduğunu belirlemiştir (Çelebi ve Polat, 2019; Tekin ve Karakuş, 2019; Walker, Holman ve Busby, 2009).

Bal ve Gülgör'ün (2019) çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ile ilişkisini araştırdıkları 165 evli katılımcı ile yaptıkları çalışmalarına göre, duygusal, fiziksel, cinsel istismar ve duygusal, fiziksel ihmal puanlarında artış olduğunda evlilik uyumu düzeylerinde düşüş yaşanmaktadır. Yaşamın erken dönemlerinde karşılaşılan istismar yaşantılarının evlilik uyumu ile ilişkisini incelemek amacıyla yapılan bir başka çalışmada da fiziksel ve duygusal istismar düzeyleri arttığında evlilik uyumu düzeyinin azaldığı bulunmuştur (Godbout ve ark., 2009). Yunus-Tozan (2019) tarafından 255 evli çift ile yapılan çalışmada, çocukluk çağı travma düzeyi ve duygusal ihmal alt boyutunun evlilik uyumu ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu ortaya koyulmuştur.

Maneta, Cohen, Schulz ve Waldinger (2015) çocuklukta maruz kalınan duygusal istismarın evlilik uyumu ile ilişkisini incelemişler ve araştırmaya 156 evli çift katılmıştır. Araştırma sonucuna göre duygusal istismara maruz kalmanın hem bireyin evlilik uyumunun düşük olması hem de eşinin evlilik uyumunun düşük olması ile ilişkili olduğunu belirlemişlerdir.

18 yaşından önce evlenen 50 kadın ile sonra evlenen 87 kadının çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantıları ile evlilik uyumlarını incelemek amacıyla yapılan bir çalışmada, çocuk yaşta evlenen kadınların daha fazla duygusal, fiziksel, cinsel istismara ve fiziksel ihmale maruz kaldıkları, cinsel işlevlerinde ciddi düzeyde bozulma olduğu ve daha düşük evlilik uyumuna sahip oldukları belirlenmiştir (Güneş ve ark., 2016).

Abalı (2017) 232 evli birey ile yürüttüğu çalışmasında, çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolünü incelemiştir. Çalışma sonuçları çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu üzerinde negatif yönde yordayıcı rolü olduğunu göstermiştir. Ek olarak, çocukluk çağı travmaları alt boyutlarının da yordayıcı rolü araştırılmış olup, duygusal ihmalin evlilik uyumunu negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur.

Perry, DiLillo ve Peugh (2007) evli çiftlerden oluşan bir örnekleme, psikopatolojik belirtilerin, çocuklukta maruz kalınan örseleyici yaşantılar ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkideki aracı etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre, çocukluk çağında duygusal ihmal ve duygusal istismara maruz kalmanın evlilik

kalitesindeki azalma ile ilişkili olduğu bulunmuş ve cinsiyet farklılıklarına göre aracı etki incelenmiştir. Erkeklerde, duygusal istismar düzeyi arttıkça ile evlilik kalitesinin azaldığı ve iki değişken arasındaki bu ilişkide psikolojik stres ve paranoyanın aracı etkisi olduğu eklenmiştir. Bir başka ifadeyle, erkeklerin duygusal istismar, psikolojik stres ve paranoya puanları arttıkça evlilik kalitesi düzeyleri azalmaktadır. Kadınlarda ise, duygusal istismar ve duygusal ihmal puanları ile evlilik kalitesi düzeyleri arasında negatif yönde ilişki bulunmuş ve aracı etki incelendiğinde, duygusal istismar, duygusal ihmal, psikolojik stres, saldırganlık ve obsesif kompulsif belirti puanları arttıkça evlilik kalitesi düzeyleri düşüş göstermektedir.

Whisman (2006) çocukluk çağı travmalarının evlilik doyumu ve boşanma üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yürüttüğü çalışmada, çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalan bireylerin evlilik doyumunun daha düşük olduğu ve fiziksel ve cinsel istismara uğrayanların boşanma düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2.4.3 Evlilik Uyumu ve Affetme ile İlgili Çalışmalar

Yakın kişiler arası ilişkileri bozan durumların düzeltilebilmesi ve ilişkilerin devam edebilmesi için affetmeye ihtiyaç vardır. Bu sebeple ilgili alan yazında affetme ile evlilik kalitesi, doyumu, mutluluğu ve uyumu gibi kavramlarla çalışılmış ve affetmenin evlilik uyumu ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (Fincham ve Beach, 2007; Kim, Johnson ve Ripley, 2001).

Kachadourian, Fincham ve Davila (2005) 87 evli çift ile yaptıkları çalışmalarında, kadınlarda ve erkeklerde affetme düzeyi yükseldikçe evlilik uyumu düzeyinin de yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Çalışmanın diğer sonuçlarına göre, kadınların evlilik uyumu düzeyleri ile ruminasyon, depresif belirtiler, eşlerinin dengesiz kararsız tutumları ve depresif belirtileri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Erkeklerin evlilik uyum düzeyleri ile ruminasyon, dengesiz kararsız tutumlar, depresif belirtiler ve eşlerinin dengesiz kararsız tutumları ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Keleş (2018) 367 evli çift ile yaptığı çalışmada, ikili ilişkilerde güven, affetme, katılımcı mizah ve geliştirici mizah arttığında evlilik uyumu düzeylerinde de artış olduğunu, kendini yıkıcı mizah ve saldırgan mizah yükseldiğinde evlilik uyumu düzeylerinde düşüş yaşandığını ifade etmiştir. Ek olarak, evlilik uyumu üzerinde

saldırgan mizah tarzı, ikili ilişkilerde güven ve affetmenin yordayıcı rolü olduğunu bulmuştur.

Psikosomatik deri hastalığı olan 136 evli birey ile yürütülen bir çalışmada, kendini affetme ve durumu affetme düzeyi arttıkça evlilik uyumunun da arttığı bulunmuştur. Evlilik uyumu ile başkalarını affetme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Çalışmanın diğer bulgularına göre, mükemmeliyetçilik arttıkça evlilik uyumu artmakta, somatizasyon düzeyi arttıkça ise evlilik uyumu azalmaktadır (Taşçıoğlu, Çakıcı ve Cirhinoğlu, 2020).

Kuşçu (2019) psikoloji esneklik, benlik kurgusu, affetme ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş, affetme alt boyutlarından kendini affetmede artış yaşandığında evlilik uyumunda düşüş gözlemlendiğini ve psikolojik esneklik yükseldikçe evlilik uyumunun da arttığını ifade etmiştir. Benlik kurgusu ve evlilik uyumu arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmadığını saptamıştır.

Evlilik uyumunu yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan bir çalışma, cinsiyet, bağışlayıcı kişilik özellikleri ve tekrarlayıcı düşünmenin evlilik uyumu üzerinde yordayıcı role sahip olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada ayrıca, evlilik uyumunun cinsiyete göre nasıl farklılaştığı da incelenmiş olup, kadınların evlilik uyum düzeylerinin erkeklerinkine kıyasla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Göztepe-Gümüş ve Tutarel-Kışlak, 2019).

Fincham ve Beach (2002) 44 evli çift ile yaptıkları çalışmalarında affetme ve psikolojik şiddetin eşin evlilik uyumu ile ilişkisini incelemiş, erkeklerde affetme arttığında eşlerinin evlilik uyumlarında da artış olduğunu ortaya koymuşlar, kadınların affetme düzeyleri ile eşlerinin evlilik uyumları arasında ilişki bulunamadığını bildirmişlerdir. Bir diğer bulguya göre, kadınlarda psikolojik şiddet ile eşlerinin evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Psikolojik şiddet, affetme, ilişki sorunu bağlamında iletişim ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla 66 evli çift ile yapılan bir başka çalışma, erkeklerde ve kadınlarda psikolojik şiddet ve dargınlık-kaçınma arttıkça eşlerinin evlilik uyumlarının azaldığını ve iletişim arttıkça eşlerinin evlilik uyumlarının arttığını ortaya koymuştur (Fincham ve Beach, 2002).

Çıtışlı-Turgut (2018) çalışmasında, affetme düzeyi arttıkça evlilikte çatışma sıklığı azalmakta ve evlilik doyumunun artmakta olduğunu bulmuştur. Ayrıca çalışmada evlilikte çatışma sıklığı ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkide kendini affetme ve durumu affetmenin aracı etkisi olduğu bulunmuştur. Bir başka ifadeyle,

evli bireylerin evliliklerindeki çatışma sıklıkları arttıkça ve kendini affetme ve durumu affetme düzeyleri azaldıkça evlilik doyumu düzeylerinin de azaldığı görülmüştür.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1 Örneklem

Bu çalışmanın örneklemini seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme ile ulaşılan ve gönüllülük esasına dayalı olarak katılım gösteren 344 evli birey oluşturmaktadır. TÜİK'in yayınladığı son rakamlara göre Türkiye genelinde toplam evli çift sayısının 553.202 olduğu görülmüştür. 0.95 güven aralığında sonuçlara ulaşabilmek amacıyla, evren büyüklüğü göz önünde bulundurularak, örneklem büyüklüğü Raosoft Sample Size Calculator programı ile hesaplanmış ve 385 olması gerektiği görülmüştür. Gerekli örneklem büyüklüğü dikkate alınarak çalışmada 397 katılımcıya ulaşılmıştır. Çalışmada belirlenen dahil olma kriterleri evli olmak ve 18 yaşından büyük olmaktır. Dışlama kriterleri ise evli çiftlerden yalnızca bir eşin çalışmaya katılması ve anket sorularının tamamının yanıtlanmamış olmasıdır. Dahil olma kriterlerini karşılayan 344 evli birey veri setine dahil edilmiştir. Veri toplama sürecinde 6 sayfalık google.forms anket formu katılımcılar ile 'online' olarak paylaşılmış ve verdikleri yanıtlar kayıt altına alınmıştır.

3.2 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada ilk olarak Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu katılımcılara sunulmuş, ardından veri toplamak ve hipotezleri test edebilmek amacıyla Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Heartland Affetme Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği kullanılmıştır.

3.2.1 Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu

Çalışmada belirlenen bağımlı değişken üzerinde etkisi olduğu düşünülen, katılımcılara ait cinsiyet, yaş, eğitim süresi, çalışma durumu, gelir düzeyi, aylık gelir miktarı bilgilerinin ve evliliklerine yönelik eşleriyle tanışma biçimi, yaş farkı, evlenme yaşı, evlilik süresi, çocuk durumu ve çocuk sayısı bilgilerinin alınmasını amaçlayan soruları içeren form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu Ek-B'de yer almaktadır.

3.2.2 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ)

Bernstein ve ark. (1994) çocukluk çağı travmaları ölçeğini, bireylerin 20 yaş öncesinde karşılaştıkları istismar ve ihmal yaşantılarını saptamak amacıyla geliştirmişlerdir. Önceki formu 53 maddede oluşan ölçek daha sonra ölçeğin özgün yazarları tarafından tekrar düzenlenmiş ve 28 maddeden oluşan kısa form haline indirgenmiştir. Öz bildirime dayalı olan ölçeğin tüm maddeleri 5'li likert tipinde değerlendirilmekte (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık) ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Duygusal istismar (madde 3, 8, 14, 18, 25), fiziksel istismar (madde 9, 11, 12, 15, 17), cinsel istismar (madde 20, 21, 23, 24, 27), duygusal ihmal (madde 5, 7, 13, 19, 28) ve fiziksel ihmal (madde 1, 2, 4, 6, 26) alt boyutları beşer madde ile ölçülmektedir. Ölçek puanlarının hesaplanma aşamasında olumlu ifadelerden oluşan maddelerin (2, 5, 7, 13, 19, 26, 28) puanları ters çevrilerek hesaplama yapılmaktadır. Travma inkarına ilişkin maddeler (10, 16, 20) ise toplam puanı etkilemediğinden hesaplama dahil edilmemektedir.

Ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından yürütülen ölçekte de orijinalindeki gibi 28 madde ve 4 alt boyut bulunmaktadır. 123 katılımcı ile yapılan çalışmada ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı (Cronbach α) değeri 0.93, test-tekrar test güvenilirliği ise 0.90 olarak bulunmuştur. Alt boyutların güvenilirlik katsayısı değerleri; duygusal istismar için 0.87, fiziksel istismar için 0.89, cinsel istismar için 0.80 ve duygusal ihmal için 0.88 olarak bildirilmiştir.

Değerlendirme sonunda her bir alt boyuttan alınan puanlar 5 ile 25 arasında değişmekte ve alt boyutların puanları toplanarak ölçeğin toplam puanı elde edilmektedir. Bu değer 25 ile 125 aralığında değişmektedir ve toplam puanın yüksek olması, çocukluk çağı travmaları düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Şar ve ark., 2012). Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Ek-C'de yer almaktadır.

3.2.3 Heartland Affetme Ölçeği (HAÖ)

Heartland Affetme Ölçeği, Thompson ve ark. (2005) tarafından, bireylerin affetme düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 3 alt boyutu olan ölçek toplam 18 maddeden oluşmakta ve 7'li likert tipinde (1=Beni hiç yansıtmıyor, 7=Beni tamamen yansıtıyor) öz bildirim dayalı olan ölçektir. Ölçekte yer alan maddelerden 1-6 arasındaki maddeler kendini affetme, 7-12 arasındaki maddeler başkalarını affetme ve 13-18 arasındaki maddeler ise durumu affetme alt boyutlarını değerlendirmektedir. Ölçek puanlarının değerlendirilmesi sırasında 2, 4, 6, 7, 9, 11, 13, 15, 17. maddelerin puanları ters çevrilerek hesaplamaya devam edilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı (Cronbach α) değeri .86 olarak bulunmuş olup, alt boyutların iç tutarlılık kat sayısı değerleri 0.75-0.78 aralığında hesaplanmıştır.

Ölçeğin Türkçeye çevrilmesi ve uyarlanması kapsamında Bugay ve Demir (2010) tarafından 376 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada, ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı (Cronbach α) değeri 0.81 olarak bulunmuştur. Alt boyutların güvenilirlik katsayısı değerleri; kendini affetme için 0.64, başkalarını affetme için 0.79 ve durumu affetme için 0.76 olarak saptanmıştır. Bugay, Demir ve Delevi (2012) tarafından bir başka çalışma kapsamında 796 katılımcı ile ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması tekrar yapılmış ve iç tutarlılık kat sayısı değeri 0.80 olarak bulunmuştur. Alt boyutların güvenilirlik katsayısı değerleri; kendini affetme için 0.71, başkalarını affetme için 0.82 ve durumu affetme için 0.79 olarak bildirilmiştir.

Her bir alt boyut puanlanabilmekte ve bu değer 6 ile 42 arasında değişmektedir. Alt boyutlardan alınan puanlar toplanarak ölçeğin toplam puanı elde edilmektedir. Bu değer 6 ile 126 aralığında değişmekte ve toplam puanın yüksek olması, affetme düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Bugay ve Demir, 2010). Heartland Affetme Ölçeği Ek-D'de yer almaktadır.

3.2.4 Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ)

Spanier (1976) tarafından, çiftlerin algıladıkları evlilik uyumu ve kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilen Çift Uyum Ölçeği hem evli çiftlerin hem de evli olmayan çiftlerin ilişkilerini değerlendirmek amacıyla kullanılabilir. Ölçek toplam 32 maddeden oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Puanlaması ise; 0-4; 0-5; 0-6 arasında değişen 30 madde ve evet/hayır şeklinde yanıtlanan 2 maddeye dayalıdır. Ölçek, eşler arası tatmin (madde 16-23, 31, 32), eşler arası birliktelik (madde 24-28), eşler arası fikir birliği (madde 1-3, 5, 7-15) ve duygusal ifade (madde 4, 6, 29, 30)

olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı (Cronbach α) değeri 0.96 olarak bulunmuş olup, alt boyutların iç tutarlılık kat sayısı değerleri 0.73-0.94 aralığında hesaplanmıştır.

Ülkemizde Fışiloğlu ve Demir (2000) tarafından 264 evli birey ile yürütülen güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasında, ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı (Cronbach α) değeri 0.92 ve iki yarı güvenilirlik kat sayısı 0.86 olarak bulunmuştur. Alt boyutların güvenilirlik katsayısı değerleri; eşler arası tatmin için 0.83, eşler arası birliktelik için 0.75, eşler arası fikir birliği için 0.75 ve duygusal ifade için 0.80 olarak saptanmıştır.

Her bir alt boyut puanlanabilmekte ve alınabilecek en yüksek puanlar, eşler arası tatmin için 50, eşler arası birliktelik için 24, eşler arası fikir birliği için 65 ve duygusal ifade için 12 olarak belirlenmiştir. Alt boyutlardan alınan puanlar toplanarak ölçeğin toplam puanı elde edilmektedir. Bu değer 0 ile 151 aralığında değişmekte ve toplam puanın yüksek olması, evliliğin uyumlu olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin kesme noktası ise 110 olarak belirlenmiştir (Fışiloğlu ve Demir, 2000). Çift Uyum Ölçeği Ek-E’de sunulmuştur.

3.3 İşlem

Nicel ve kesitsel araştırma yöntemi izlenen bu çalışmada Türkçe güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılan ölçekler kullanılmıştır. Etik Kurul’dan gerekli izin alındıktan sonra bilgilendirilmiş gönüllü olur formu, sosyodemografik ve diğer bilgi formu ve tüm ölçeklerden 6 sayfalık google.docs anket formu oluşturulmuştur. Eylül 2020 ve Kasım 2020 tarihleri arasında veri toplamak amacıyla anket formunu içeren link, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme ile ulaşılan evli bireylere iletilmiş ve yanıtları kayıt altına alınmıştır. Çalışmaya tüm katılımcılar gönüllü olarak katılmış olup; çalışma sonucunda elde edilen veriler araştırmacı tarafından şifreli bir bilgisayarda korunmuş, daha sonra analize hazır hale getirilmiştir.

3.4 Verilerin Analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler Microsoft Excel programı aracılığıyla SPSS v.20.0 programına aktarılmış ve güven aralığı %95 olarak belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan ölçeklerin normallik dağılımlarına bakılmış, çarpıklık ve basıklık katsayı değerleri +2 ile -2 aralığında olduğundan verileri normal dağılım gösterdiği bulunmuş ve bu sonuca uygun olarak testler seçilmiştir. Çalışmada yer alan katılımcıların

sosyodemografik ve diğer özelliklerinin dağılımı için frekans analizi, bağımlı değişkenin sosyodemografik değişkenler ile ilişkisini hesaplamak amacıyla Pearson korelasyon analizi ve sosyodemografik gruplar arası farklılıkları saptamak amacıyla bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tüm ölçeklerin ve alt ölçeklerinin birbiri ile ilişkilerini ölçümlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Son olarak hipotez testleri için, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki yordayıcı rolünü belirlemek amacıyla basit regresyon ve çoklu regresyon analizleri uygulanmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

4.1 Örneklem İncelenmesi

4.1.1 Sosyodemografik Özellikler

Çalışma örneklemini, 175'i (%50.9) kadın ve 169'u (%49.1) erkek olmak üzere toplam 344 kişiden oluşmaktadır. Çalışmada yer alan katılımcıların yaş ortalaması 41.07 ± 11.04 ve yaş aralığı 22-69 olarak belirlenmiştir. Yaş ortalaması kadınlarda 40.81 ± 11.16 ve erkeklerde 41.33 ± 10.94 olup aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur, $t(342) = -0.431$, $p > 0.05$. Örneklemin 188'i (%54.7) 15 yıl ve altı ve 156'sı (%45.3) 15 yıl üstü eğitim almıştır ve toplam eğitim süresi ortalaması 13.27 ± 4.22 olarak bulunmuştur.

Katılımcıların 213'ü (%36.6 kadın, %63,4 erkek) çalışmakta ve 131'i (%74 kadın, %26 erkek) çalışmamaktadır. Örneklem grubunun 58'i (%16.9) gelir düzeyini düşük/düşük-orta, 199'u (%57.8) orta ve 87'si (%23.3) orta-yüksek/yüksek olarak bildirmiştir. Ortalama aylık gelir miktarı 7500 TL'dir.

Katılımcıların eşleri ile evlenme biçimleri incelendiğinde, 275'inin (%79.9) tanışarak/flört ederek ve 69'unun (%20.1) görücü usulü evlendiği görülmüştür. Katılımcıların 194'ü (%45.1 kadın, %54.9 erkek) 25 yaşında ve daha erken yaşta, 150'si (%58.4 kadın, %41.6 erkek) 25 yaş üzerinde evlenmiş olduklarını bildirmiştir. Katılımcıların ortalama evlenme yaşı 25.30 ± 5.17 olarak bulunmuştur. Örneklemin 195'i (%56.7) 15 yıl ve daha az zamandır ve 149'u (%43.3) 15 yıldan daha uzun süredir evlidir. Katılımcıların evlilik süresi ortalaması 15.64 ± 12.07 olarak bulunmuştur. Eşler arası ortalama yaş farkı 3.64 ± 2.93 olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan 268'inin (%77.9) çocuğu vardır, 76'sının (%22.1) çocuğu bulunmamaktadır ve çocuklu katılımcılar arasındaki ortalama çocuk sayısı 2'dir.

Katılımcıların 9'u (%2.6) psikiyatrik tedavi görmektedir ve 80'i (%23.3) geçmişte psikiyatrik tedavi görmüştür. Katılımcıların eşlerinin 13'ü (%3.8) psikiyatrik tedavi görmektedir ve 44'ü (%12.8) geçmişte psikiyatrik tedavi görmüştür.

Sosyodemografik ve evliliğe yönelik diğer değişkenlerin dağılımı Tablo 4.1'de verilmektedir.

Tablo 4.1 Katılımcıların Sosyodemografik ve Evliliğe Yönelik Özellikleri (n=344)

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	175	50.9
Erkek	169	49.1
Yaş		
22-34 arası	114	33.1
35-49 arası	141	41
50 ve üzeri	89	25.9
Toplam Eğitim Süresi		
15 yıl ve altı	188	54.7
15 yıl üzeri	156	45.3
Çalışma Durumu		
Çalışan	213	61.9
Çalışmayan	131	38.1
Gelir Düzeyi		
Düşük/Düşük-orta	58	16.9
Orta	199	57.8
Orta-yüksek/Yüksek	87	23.3
Evlenme Şekli		
Tanışarak/Flört ederek	275	79.9
Görücü usulü	69	20.1
Evlenme Yaşı		
16-25 arası	194	56.4
25 üzeri	150	43.6
Evlilik Süresi		
1-15 yıl arası	195	56.7
15 yıl üzeri	149	43.3
Çocuk Sahibi Olma		
Var	268	77.9
Yok	76	22.1
Şu An Psikiyatrik Tedavi		
Görüyor	9	2.6
Görmüyor	335	97.4
Geçmişte Psikiyatrik Tedavi		
Görmüş	80	23.3
Görmemiş	264	76.7

Tablo 4.1 (devamı) Katılımcıların Sosyodemografik ve Evliliğe Yönelik Özellikleri (n=344)

Eşi Şu An Psikiyatrik Tedavi		
Görüyor	13	3.8
Görmüyor	331	96.2
Eşi Geçmişte Psikiyatrik Tedavi		
Görmüş	44	12.8
Görmemiş	300	87.2

4.1.2 Katılımcıların Ölçek Puanlarının İncelenmesi

Çalışmada kullanılan tüm ölçeklerin toplam ve alt ölçek ortalamaları, standart sapma değerleri ve puan aralıkları Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2 Ölçeklerin Psikometrik Analizi

Ölçek Adı	Ortalama±SS	Puan Aralığı	Cronbach α
ÇÇTÖ Toplam	38.05±11.33	25-78	0.91
ÇÇTÖ Duygusal İstismar	8.22±4.03	5-23	
ÇÇTÖ Fiziksel İstismar	6.14±2.04	5-12	
ÇÇTÖ Cinsel İstismar	5.44±1.07	5-8	
ÇÇTÖ Duygusal İhmal	11.11±4.74	5-25	
ÇÇTÖ Fiziksel İhmal	7.12±2.76	5-18	
HAÖ Toplam	85.66±24.26	26-123	0.88
HAÖ Kendini Affetme	29.84±8.31	8-42	
HAÖ Başkasını Affetme	27.01±9.06	6-41	
HAÖ Durumu Affetme	28.80±8.94	8-42	
ÇUÖ Toplam	109.38±24.12	48-146	0.95
ÇUÖ Eşler Arası Tatmin	36.40±8.33	13-49	
ÇUÖ Eşler Arası Birliktelik	14.45±4.59	3-24	
ÇUÖ Eşler Arası Fikir Birliği	49.59±11.38	17-65	
ÇUÖ Duygusal İfade	8.94±2.75	2-12	

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; HAÖ: Heartland Affetme Ölçeği; ÇUÖ: Çift Uyum Ölçeği

4.2 Ölçeklerin İncelenmesi

4.2.1 Ölçeklerin Normallik Dağılımlarının İncelenmesi

Çalışmada yararlanılacak analiz yöntemlerini belirlenmeden önce, ölçeklerin standart normal dağılıma uygunluğu test edilmiştir. Sonuçlar Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3 Ölçeklerin Normallik Testi Sonuçları

Ölçek Adı	Z	p
ÇÇTÖ Toplam	0.072	0.000***
ÇÇTÖ Duygusal İstismar	0.212	0.000***
ÇÇTÖ Fiziksel İstismar	0.401	0.000***
ÇÇTÖ Cinsel İstismar	0.513	0.000***
ÇÇTÖ Duygusal İhmal	0.099	0.000***
ÇÇTÖ Fiziksel İhmal	0.224	0.000***
HAÖ Toplam	0.072	0.000***
HAÖ Kendini Affetme	0.101	0.000***
HAÖ Başkasını Affetme	0.102	0.000***
HAÖ Durumu Affetme	0.101	0.000***
ÇUÖ Toplam	0.080	0.000***
ÇUÖ Eşler Arası Tatmin	0.144	0.000***
ÇUÖ Eşler Arası Birliktelik	0.097	0.000***
ÇUÖ Eşler Arası Fikir Birliği	0.088	0.000***
ÇUÖ Duygusal İfade	0.175	0.000***

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; HAÖ: Heartland Affetme Ölçeği; ÇUÖ: Çift Uyum Ölçeği
***p<0.001: istatistiksel olarak anlamlı

Ölçek puanlarının dağılımının normallik testi bulguları değerlendirildiğinde, standart normal dağılıma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Analiz sonuçlarına göre ÇÇTÖ toplam puanı ($z=0.072$, $p=0.000$), ÇÇTÖ duygusal istismar ($z=0.212$, $p=0.000$), ÇÇTÖ fiziksel istismar ($z=0.401$, $p=0.000$), ÇÇTÖ cinsel istismar ($z=0.513$, $p=0.000$), ÇÇTÖ duygusal ihmal ($z=0.099$, $p=0.000$), ÇÇTÖ fiziksel ihmal ($z=0.224$, $p=0.000$) alt boyutlarının puan dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir.

HAÖ toplam puanı ($z=0.072$, $p=0.000$), HAÖ kendini affetme ($z=0.101$, $p=0.000$), HAÖ başkasını affetme ($z=0.102$, $p=0.000$) ve HAÖ durumu affetme ($z=0.101$, $p=0.000$) alt boyutlarının puan dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir.

ÇUÖ toplam puanı ($z=0.080$, $p=0.000$), ÇUÖ eşler arası tatmin ($z=0.144$, $p=0.000$), ÇUÖ eşler arası birliktelik ($z=0.097$, $p=0.000$), ÇUÖ eşler arası fikir birliği ($z=0.088$, $p=0.000$) ve ÇUÖ duygusal ifade ($z=0.175$, $p=0.000$) alt boyutlarının puan dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir.

George ve Mallery (2010) normallik analizinin içinde yer alan basıklık ve çarpıklık katsayılarının +2 ve -2 aralığında olduğu durumda verilerin normal dağılım gösterdiğini ifade etmiştir. ÇÇTÖ, HAÖ ve ÇUÖ toplam puanları ve bu ölçeklerin tüm alt boyutlarının basıklık ve çarpıklık katsayıları incelendiğinde +2 ve -2 aralığında oldukları bulunmuştur. Bu nedenle çalışmada veriler normal dağılıma uygun olduğu için parametrik testlerin kullanımı uygun görülmüştür.

4.2.2 ÇÇTÖ, HAÖ ve ÇUÖ'nün Katılımcıların Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Araştırmaya katılan evli bireylerin ÇÇTÖ, HAÖ, ÇUÖ toplam ve alt ölçek puanlarının sosyodemografik ve evliliğe yönelik gruplar arası farklılaşmasını test etmek amacıyla iki gruptan oluşan cinsiyet, çalışma durumu, evlenme şekli ve çocuk durumu değişkenleri ile bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır.

Yapılan t-test analizlerine göre, katılımcıların ÇÇTÖ toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur, $t(342)=-0.429$, $p=0.668$. ÇÇTÖ cinsel istismarın cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=2.158$, $p=0.032$. Ortalamalar açısından, kadın katılımcıların cinsel istismar düzeyleri (ort=5.56, SS=1.18) erkek katılımcıların cinsel istismar düzeylerinden (ort=5.32, SS=0.93) anlamlı düzeyde yüksektir.

Bağımsız gruplar t-testi bulgularına göre, katılımcıların çalışma durumu değişkeni yönünden ÇÇTÖ toplam puanının anlamlı bir farklılaşma göstermediği görülmektedir, $t(342)=0.674$, $p=0.501$.

T-test bulgularına göre, katılımcıların ÇÇTÖ toplam puanının evlenme şekli değişkeni bakımından anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=-2.221$, $p=0.029$. Ortalamalar bakımından, görücü usulü evlenenlerin çocukluk çağı travma düzeyleri (ort=41.07, SS=13.06) tanışarak/flört ederek evlenen katılımcıların çocukluk

çağ travma düzeyinden (ort=37.29, SS=10.75) anlamlı düzeyde daha yüksektir. ÇÇTÖ duygusal istismarın elenme şekline göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği saptanmıştır, $t(342)=-2.002$, $p=0.046$. Ortalamalara göre, görücü usulü evlenen katılımcıların duygusal istismar düzeyleri (ort=9.09, SS=4.58) tanışarak/flört ederek evlenenlerin duygusal düzeyinden (ort=8.00, SS=3.87) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Evlenme şekli değişkenine göre ÇÇTÖ duygusal ihmal puanlarının anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=-2.220$, $p=0.027$. Ortalamalar karşılaştırıldığında, görücü usulü evlenen katılımcıların duygusal ihmal düzeyleri (ort=12.25, SS=4.98) tanışarak/flört ederek evlenen katılımcılardan (ort=10.84, SS=4.65) anlamlı derecede fazladır. ÇÇTÖ fiziksel ihmal puanları, benzer şekilde, evlenme şekli değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir, $t(342)=-2.431$, $p=0.016$. Ortalamalara göre, görücü usulü evlenen katılımcıların fiziksel ihmal düzeyleri (ort=7.84, SS=3.18) tanışarak/flört ederek evlenen katılımcılardan (ort=6.94, SS=2.62) anlamlı derecede yüksektir.

T-test analizi bulgularına göre, ÇÇTÖ toplam puanının çocuk sahibi olma değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur, $t(342)=0.068$, $p=0.945$. Çocuk durumu değişkenine göre ÇÇTÖ duygusal ihmal puanlarının anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=1.982$, $p=0.048$. Ortalamalar karşılaştırıldığında, çocuğu olan katılımcıların duygusal ihmal düzeyleri (ort=11.39, SS=4.87) çocuğu olmayan katılımcılardan (ort=10.17, SS=4.14) anlamlı derecede fazladır.

Analizlerin sonuçları Tablo 4.4'te sunulmuştur.

Tablo 4.4 Farklı Özellikteki Katılımcıların ÇÇTÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması

	ÇÇTÖ Toplam	t	p	ÇÇTÖ Duygusal İstismar	t	p	ÇÇTÖ Fiziksel İstismar	t	p
Cinsiyet									
Kadın (n=175)	37.79±11.39			8.23±4.12			5.95±1.90		
Erkek (n=169)	38.32±11.29	-0.429	0.668	8.21±3.96	0.036	0.971	6.34±2.16	-1.767	0.078
Çalışma Durumu									
Çalışan (n=213)	38.37±11.44			8.32±4.01			6.22±2.08		
Çalışmayan (n=131)	37.53±11.17	0.674	0.501	8.06±4.09	0.576	0.565	6.02±1.98	0.872	0.384
Evlenme Şekli									
Tanışarak/ Flört Ederek (n=275)	37.29±10.75			8.00±3.87			6.06±1.98		
Görücü Usulü (n=69)	41.07±13.06	-2.221	0.029*	9.09±4.58	-2.002	0.046*	6.46±2.25	-1.344	0.182
Çocuk Sahibi Olma									
Var (n=268)	38.07±11.126			7.97±3.80			6.08±1.95		
Yok (n=76)	37.97±11.65	0.068	0.945	9.09±4.69	-1.909	0.059	6.38±2.34	-1.031	0.305

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

*p<0.05: istatistiksel olarak anlamlı

Tablo 4.4 (devamı) Farklı Özellikteki Katılımcıların ÇÇTÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması

	ÇÇTÖ Cinsel İstismar	t	p	ÇÇTÖ Duygusal İhmal	t	p	ÇÇTÖ Fiziksel İhmal	t	p
Cinsiyet									
Kadın (n=175)	5.56±1.18	2.158	0.032*	11.13±4.90	0.049	0.961	6.91±2.59	-1.420	0.156
Erkek (n=169)	5.32±0.93			11.11±4.59			7.34±2.93		
Çalışma Durumu									
Çalışan (n=213)	5.48±1.10	0.755	0.451	11.16±4.74	0.201	0.841	7.19±2.87	0.642	0.522
Çalışmayan (n=131)	5.39±1.01			11.05±4.77			7.0±2.59		
Evlenme Şekli									
Tanışarak/ Flört Ederek (n=275)	5.45±1.07	0.087	0.931	10.84±4.65	-2.220	0.027*	6.94±2.62	-2.431	0.016*
Görücü Usulü (n=69)	5.43±1.06			12.25±4.98			7.84±3.18		
Çocuk Sahibi Olma									
Var (n=268)	5.46±1.08	0.462	0.644	11.39±4.87	1.982	0.048*	7.17±2.86	0.671	0.503
Yok (n=76)	5.39±1.02			10.17±4.14			6.93±2.42		

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

*p<0.05: istatistiksel olarak anlamlı

Yapılan bağımsız gruplar t-test analizlerine göre, katılımcıların HAÖ toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur, $t(342)=-1.192$, $p=0.234$.

Bağımsız gruplar t-testi bulgularına göre, katılımcıların çalışma durumu değişkeni yönünden HAÖ toplam puanlarının anlamlı bir farklılaşma göstermediği görülmektedir, $t(342)=0.639$, $p=0.523$.

T-test bulgularına bakıldığında, katılımcıların HAÖ toplam puanlarının evlenme şekli değişkeni bakımından anlamlı bir farklılaşma göstermediği bulunmuştur, $t(342)=0.093$, $p=0.926$.

Bağımsız gruplar t-testi bulgularına göre, katılımcıların çocuk sahibi olma değişkeni yönünden HAÖ toplam puanlarının anlamlı bir farklılaşma göstermediği görülmektedir, $t(342)=0.744$, $p=0.459$.

Analiz sonuçları Tablo 4.5'te sunulmuştur.

Tablo 4.5 Farklı Özellikteki Katılımcıların HAÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması

	HAÖ Toplam	t	p	HAÖ Kendini Affetme	t	p	HAÖ Başkalarını Affetme	t	p	HAÖ Durumu Affetme	t	p
Cinsiyet												
Kadın (n=175)	84.13±23.96	-1.192	0.234	29.48±8.24	-1.420	0.156	26.67±8.81	-0.714	0.476	27.97±9.06	-1.754	0.080
Erkek (n=169)	87.25±24.54			30.22±8.38			27.37±9.34			29.66±8.75		
Çalışma Durumu												
Çalışan (n=213)	86.32±24.39	0.639	0.523	30.06±8.20	0.599	0.550	27.28±9.28	0.677	0.499	28.98±8.95	0.493	0.622
Çalışmayan (n=131)	84.59±24.10			28.50±8.49			26.59±8.18			28.49±8.93		
Evlenme Şekli												
Tanışarak/ Flört Ederek (n=275)	85.72±24.81	0.093	0.926	29.94±8.41	0.443	0.658	27.01±9.34	-0.012	0.991	28.76±9.15	-0.148	0.882
Görücü Usulü (n=69)	85.42±22.11			29.45±7.94			27.03±7.91			28.94±8.09		
Çocuk Sahibi Olma												
Var (n=268)	86.24±23.06	0.744	0.459	29.94±7.75	0.342	0.733	27.22±8.62	0.698	0.487	29.08±8.64	1.102	0.271
Yok (n=76)	83.62±28.19			29.51±10.06			26.30±10.49			27.80±9.91		

HAÖ: Heartland Affetme Ölçeği

Yapılan t-test analizlerine göre, katılımcıların ÇUÖ toplam puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=-2.047$, $p=0.041$. Ortalamalara bakıldığında, erkek katılımcıların evlilik uyumu düzeyleri (ort=112.08, SS=22.80) kadın katılımcıların evlilik uyumu düzeylerinden (ort=106.78, SS=25.12) anlamlı derecede yüksektir. ÇUÖ eşler arası tatmin puanları da cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir, $t(342)=-2.224$, $p=0.027$. Ortalamalar bakımından erkek katılımcıların eşler arası tatmin düzeyleri (ort=37.41, SS=8.87) kadın katılımcılara (ort=35.42, SS=8.66) göre anlamlı derecede fazladır.

Bağımsız gruplar t-testi bulgularına göre, katılımcıların çalışma durumu değişkeni yönünden ÇUÖ toplam puanlarının anlamlı bir farklılaşma göstermediği görülmektedir, $t(342)=1.907$, $p=0.057$.

T-test bulgularına bakıldığında, katılımcıların ÇUÖ toplam puanlarının evlenme şekli değişkeni bakımından anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=2.096$, $p=0.037$. Ortalamalara göre, tanışarak/flört ederek evlenen katılımcıların evlilik uyumu düzeyleri (ort=110.74, SS=24.37) görücü usulü evlenen katılımcıların evlilik uyumu düzeylerinden (ort=103.97, SS=22.44) anlamlı derecede yüksektir. Evlenme şekli değişkenine göre ÇUÖ eşler arası tatmin puanlarının anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=2.319$, $p=0.021$. Ortalamalar karşılaştırıldığında, tanışarak/flört ederek evlenenlerin eşler arası tatmin düzeyleri (ort=36.92, SS=8.40) görücü usulü evlenenlerden (ort=34.33, SS=7.72) anlamlı derecede fazladır. ÇUÖ eşler arası birliktelik puanları, benzer şekilde, evlenme şekline göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir, $t(342)=2.311$, $p=0.021$. Ortalamalara bakıldığında, tanışarak/flört ederek evlenenlerin eşler arası birliktelik düzeyleri (ort=14.74, SS=4.62) görücü usulü evlenenlere (ort=13.32, SS=4.31) göre anlamlı derecede daha yüksektir.

T-test bulgularına bakıldığında, ÇUÖ toplam puanlarının çocuk sahibi olma değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=-2.099$, $p=0.037$. Ortalamalar karşılaştırıldığında, çocuğu olmayan katılımcıların evlilik uyumu düzeyleri (ort=114.49, SS=26.61) çocuğu olan katılımcıların evlilik uyumu düzeylerine (ort=107.94, SS=23.22) göre anlamlı derecede fazladır. Çocuk sahibi olma değişkenine göre ÇUÖ eşler arası tatmin puanlarının anlamlı bir farklılaşma gösterdiği bulunmuştur, $t(342)=-2.018$, $p=0.044$. Ortalamalar karşılaştırıldığında, çocuksuz katılımcıların eşler arası tatmin düzeyleri (ort=38.09, SS=8.57) çocuklu katılımcılardan (ort=35.92, SS=8.21) anlamlı derecede fazladır. ÇUÖ eşler arası

birliktelik puanları, benzer şekilde, çocuk sahibi olma değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir, $t(342)=-2.730$, $p=0.007$. Ortalamalara göre, çocuksuz katılımcıların eşler arası birliktelik düzeyleri (ort=15.71, SS=4.65) çocuklu katılımcılardan (ort=14.10, SS=4.51) anlamlı derecede yüksektir.

Analizlerin sonuçları Tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4.6 Farklı Özellikteki Katılımcıların ÇUÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması

	ÇUÖ	t	p	ÇUÖ	t	p	ÇUÖ	t	p	ÇUÖ	t	p	ÇUÖ	t	p
	Toplam			Eşler Arası Tatmin			Eşler Arası Birliktelik			Eşler Arası Fikir Birliği			Duygusal İfade		
Cinsiyet															
Kadın (n=175)	106.78±25.12			35.42±8.66			14.10±4.57			48.48±11.89			8.78±2.93		
		-2.047	0.041*		-2.224	0.027*		-1.444	0.150		-1.847	0.066		-1.153	0.251
Erkek (n=169)	112.08±22.80			37.41±8.87			14.82±4.60			50.74±10.75			9.12±2.55		
Çalışma Durumu															
Çalışan (n=213)	111.32±23.41			37.02±8.20			14.76±4.70			50.49±10.86			9.04±2.64		
		1.907	0.057		1.768	0.078		1.585	0.114		1.893	0.059		.878	0.381
Çalışmayan (n=131)	106.24±25.00			35.39±8.46			13.95±4.37			48.11±12.09			8.78±2.93		
Evlenme Şekli															
Tanışarak/ Flört Ederek (n=275)	110.74±24.37			36.92±8.40			14.74±4.62			50.04±11.51			9.05±2.72		
		2.096	0.037*		2.319	0.021*		2.311	0.021*		1.478	0.140		1.381	0.168
Görücü Usulü (n=69)	103.97±22.44			34.33±7.72			13.32±4.31			47.78±10.74			8.54±2.84		
Çocuk Sahibi Olma															
Var (n=268)	107.94±23.22			35.92±8.21			14.10±4.51			49.04±10.90			8.88±2.69		
		-2.099	0.037*		-2.018	0.044*		-2.730	0.007**		-1.527	0.130		-0.812	0.418
Yok (n=76)	114.49±26.61			38.09±8.57			15.71±4.65			51.51±12.84			9.17±2.37		

ÇUÖ: Çift Uyum Ölçeği

*p<0.05: istatistiksel olarak anlamlı, **p<0.01 istatistiksel olarak anlamlı

İkiden fazla gruptan oluşan sosyodemografik değişken gelir düzeyi grupları ile ÇÇTÖ, HAÖ ve ÇUÖ toplam ve alt ölçek puanlarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılmıştır. Analizlerin sonuçları Tablo 4.5'te sunulmuştur.

Katılımcıların gelir düzeylerine ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gelir düzeylerinin ÇÇTÖ toplam puanları açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur, $F(2,341)=8.299$, $p=0.000$. Levene test sonucu varyansların homojen dağılmadığı saptanmış ve Tamhane's T2 post hoc analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre, gelir düzeyini düşük/düşük-orta bildiren katılımcıların (ort=43.03, SS=14.65) çocukluk çağı travma düzeylerinin orta (ort=37.73, SS=10.41) ve orta-yüksek/yüksek bildiren katılımcılara (ort=35.46, SS=9.83) göre çocukluk çağı travma düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. ÇÇTÖ duygusal istismar puanları da gelir düzeyine anlamlı bir farklılık göstermektedir, $F(2,341)=7.257$, $p=0.001$. Gelir düzeyi bakımından düşük/düşük-orta grubunda olan katılımcıların duygusal istismar düzeyleri (ort=9.95, SS=5.39), orta (ort=8.04, SS=3.66) ve orta-yüksek/yüksek grupta olan katılımcılara (ort=7.47, SS=3.49) göre anlamlı derecede yüksektir. ÇÇTÖ fiziksel istismar puanları gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $F(2,341)=5.431$, $p=0.005$. Üç grup arasındaki farkı saptamak amacıyla Tamhane's T2 post hoc analizi uygulanmıştır. Gelir düzeyi bakımından düşük/düşük-orta grubunda olan katılımcıların fiziksel istismar düzeyleri (ort=6.83, SS=2.59) orta-yüksek/yüksek grupta olan katılımcılara (ort=5.70, SS=1.56) göre anlamlı derecede fazladır. ÇÇTÖ duygusal ihmal puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur, $F(2,341)=3.842$, $p=0.022$. Gelir düzeyi bakımından düşük/düşük-orta grubunda olan katılımcıların duygusal ihmal düzeyleri (ort=12.36, SS=5.10) orta-yüksek/yüksek grupta olan katılımcılara (ort=10.16, SS=4.59) göre anlamlı derecede fazladır. ÇÇTÖ fiziksel ihmal puanları, benzer şekilde, gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir, $F(2,341)=10.765$, $p=0.000$. Gruplar arası farka ilişkin Tamhane's T2 analizi uygulanmıştır. Gelir düzeyini düşük/düşük-orta bildiren katılımcıların fiziksel ihmal düzeyleri (ort=8.53, SS=3.34), orta olarak bildiren (ort=6.99, SS=2.59) ve orta-yüksek/yüksek bildiren katılımcılara (ort=6.47, SS=2.41) göre anlamlı derecede yüksektir.

Katılımcıların gelir düzeylerine ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gelir düzeylerinin HAÖ toplam puanları açısından anlamlı bir

farklılık göstermediği bulunmuştur, $F(2,341)=1.152$, $p>0.05$. HAÖ kendini affetme puanları gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $F(2,341)=3.534$, $p=0.030$. Gelir düzeyi bakımından orta-yüksek/yüksek grubunda olan katılımcıların kendini düzeyleri (ort=31.75, SS=8.02) düşük/düşük-orta grupta olan katılımcılara (ort=28.31, SS=9.87) göre anlamlı derecede yüksektir.

Katılımcıların gelir düzeylerine ilişkin yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, gelir düzeylerinin ÇUÖ toplam puanları açısından anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur, $F(2,341)=5.835$, $p=0.003$. Gruplar arası farka ilişkin Tamhane's T2 post hoc analizi uygulanmıştır. Analiz sonucuna göre, gelir düzeyini orta-yüksek/yüksek bildiren katılımcıların (ort=116.03, SS=20.87), düşük/düşük-orta bildiren katılımcılara (ort=102.72, SS=28.31) göre evlilik uyumu düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. ÇUÖ eşler arası tatmin puanları da gelir düzeyine anlamlı bir farklılık göstermektedir, $F(2,341)=4.986$, $p=0.007$. Üç grup arasındaki farka ilişkin Tamhane's T2 post hoc analizi uygulanmıştır. Gelir düzeyi bakımından orta-yüksek/yüksek grubunda olan katılımcıların eşler arası tatmin düzeyleri (ort=38.53, SS=7.03) düşük/düşük-orta grupta olan katılımcılara (ort=34.27, SS=9.92) göre anlamlı derecede yüksektir. ÇUÖ eşler arası fikir birliği puanları gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $F(2,341)=5.891$, $p=0.003$. Gruplar arası farkı saptamak amacıyla Tamhane's T2 post hoc analizi uygulanmıştır. Gelir düzeyi bakımından orta-yüksek/yüksek grubunda olan katılımcıların eşler arası fikir birliği düzeyleri (ort=52.72, SS=10.03) düşük/düşük-orta grupta olan katılımcılara (ort=46.39, SS=13.19) göre anlamlı derecede fazladır. ÇUÖ duygusal ifade puanları, benzer şekilde, gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir, $F(2,341)=4.024$, $p=0.019$. Anlamlı farklılığa neden olan grubu belirlemek amacıyla Tamhane's T2 post hoc analizi uygulanmıştır. Gelir düzeyini orta-yüksek/yüksek bildiren katılımcıların duygusal ifade düzeyleri (ort=9.59, SS=2.51) düşük/düşük-orta bildiren katılımcılara (ort=8.33, SS=3.29) göre anlamlı derecede yüksektir.

Analizlerin sonuçları Tablo 4.7'de sunulmuştur.

Tablo 4.7 Farklı Gelir Düzeyindeki Katılımcıların ÇÇTÖ, HAÖ ve ÇUÖ Puanları Bakımından Karşılaştırılması

Ölçek Adı	Düşük/Düşük-Orta (n=58)	Orta (n=199)	Orta-Yüksek/Yüksek (n=87)	F	p
ÇÇTÖ Toplam	43.03±14.65	37.73±10.41	35.46±9.83	8.299	0.000***
ÇÇTÖ Duygusal İstismar	9.95±5.39	8.04±3.66	7.47±3.49	7.257	0.001**
ÇÇTÖ Fiziksel İstismar	6.83±2.59	6.14±2.00	5.70±1.56	5.431	0.005**
ÇÇTÖ Cinsel İstismar	5.36±0.98	5.37±0.99	5.65±1.25	2.283	0.104
ÇÇTÖ Duygusal İhmal	12.36±5.10	11.17±4.63	10.16±4.59	3.842	0.022*
ÇÇTÖ Fiziksel İhmal	8.53±3.34	6.99±2.59	6.47±2.41	10.765	0.000***
HAÖ Toplam	83.43±27.63	84.87±23.65	88.95±23.20	1.152	0.317
HAÖ Kendini Affetme	28.31±9.87	29.46±7.81	31.75±8.02	3.534	0.030*
HAÖ Başkalarını Affetme	26.86±9.05	26.87±9.17	27.44±8.93	0.124	0.883
HAÖ Durumu Affetme	28.26±9.70	28.53±8.77	29.77±8.82	0.707	0.494
ÇUÖ Toplam	102.72±28.31	108.42±23.55	116.03±20.87	5.835	0.003**
ÇUÖ Eşler Arası Tatmin	34.27±9.92	36.08±8.17	38.53±7.03	4.986	0.007**
ÇUÖ Eşler Arası Birliktelik	13.72±4.33	14.34±4.70	15.19±4.45	1.938	0.146
ÇUÖ Eşler Arası Fikir Birliği	46.39±13.19	49.15±11.09	52.72±10.03	5.891	0.003**
ÇUÖ Duygusal İfade	8.33±3.29	8.44±2.63	9.59±2.51	4.024	0.019**

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; HAÖ Heartland Affetme Ölçeği; ÇUÖ: Çift Uyum Ölçeği

*p<0.05: istatistiksel olarak anlamlı, **p<0.01 istatistiksel olarak anlamlı, ***p<0.001: istatistiksel olarak anlamlı

4.2.3 Sosyodemografik ve Evliliğe Yönelik Değişkenlerin Ölçekler ile İlişkisi

Bu çalışmada kullanılan ÇÇTÖ, HAÖ, ÇUÖ'nün ve alt ölçeklerinin sosyodemografik ve evliliğe yönelik değişkenler olan yaş, eş ile yaş farkı, eğitim süresi, evlenme yaşı ve evlilik süresi ile arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Yapılan Pearson korelasyon analizine göre, katılımcıların yaşları ile ÇÇTÖ toplam puanı ($r=-0.045$, $p=0.402$) HAÖ toplam puanı ($r=-0.009$, $p=0.868$) ve ÇUÖ toplam puanı ($r=-0.103$, $p=0.056$) arasında ilişki bulunamamıştır. Yaş ile ÇUÖ eşler arası tatmin ($r=-0.107$, $p=0.048$) ve ÇUÖ eşler arası birliktelik ($r=-0.144$, $p=0.007$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre, Katılımcıların yaşı arttıkça eşler arası tatmin ve eşler arası birliktelik düzeyi azalmaktadır.

Korelasyon analizine göre, katılımcıların eşleri ile yaş farkları ile ÇÇTÖ toplam puanı ($r=0.050$, $p=0.354$), HAÖ toplam puanı ($r=0.029$, $p=0.592$) ve ÇUÖ toplam puanı ($r=0.047$, $p=0.380$) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Katılımcıların toplam eğitim süreleri arttıkça ile ÇÇTÖ toplam puanı azalmaktadır ($r=-0.207$, $p=0.000$). Katılımcıların toplam eğitim süresi ile HAÖ toplam puanı ($r=0.013$, $p=0.814$) ve ÇUÖ toplam puanı ($r=0.104$, $p=0.053$) arasında ilişki bulunamamıştır. ÇUÖ eşler arası tatmin puanı ile toplam eğitim süresi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur, ($r=0.148$, $p=0.006$). Bu bulguya göre, toplam eğitim süresi arttıkça eşler arası tatmin düzeyi artmaktadır.

Analiz sonuçlarına göre, evlenme yaşı ile ÇÇTÖ toplam puanı ($r=-0.049$, $p=0.361$) ve HAÖ toplam puanı ($r=0.033$, $p=0.538$) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. ÇUÖ toplam puanı ile evlenme yaşı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur, ($r=0.114$, $p=0.035$). Buna göre, evlenme yaşı arttıkça evlilik uyumu düzeyi artmaktadır. ÇUÖ eşler arası birliktelik puanı ile evlenme yaşı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, ($r=0.167$, $p=0.002$). Bu bulguya göre, evlenme yaşı arttıkça eşler arası birliktelik düzeyi artmaktadır. ÇUÖ duygusal ifade puanı ile evlenme yaşı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur, ($r=0.131$, $p=0.015$). Bu durum, evlenme yaşı arttıkça duygusal ifade düzeyinin de arttığını göstermektedir.

Katılımcıların evlilik süresi ile ÇÇTÖ toplam puanı ($r=-0.031$, $p=0.566$) ve HAÖ toplam puanı ($r=0.008$, $p=0.880$) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Evlilik süresi arttıkça ÇUÖ toplam puanının azaldığı bulunmuştur, ($r=-.131$, $p=0.015$).

Korelasyon analizine göre, evlilik süresi ile ÇUÖ eşler arası tatmin ($r=-0.120$, $p=0.026$) ve ÇUÖ eşler arası birliktelik ($r=-0.194$, $p=0.000$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur, Buna göre, evlilik süresi arttıkça eşler arası tatmin düzeyi ve eşler arası birliktelik düzeyi azalmaktadır.

Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8 Sosyodemografik ve Evliliğe Yönelik Değişkenlerin Ölçek Puanları ile İlişkisi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Yaş	1	0.126*	-0.147**	0.009	0.896***	-0.045	-0.009	-0.103	-0.107*	-0.144**	-0.076	-0.027
2. Eş ile Yaş Farkı		1	-0.118*	0.083	0.082	0.050	0.029	0.047	0.014	-0.015	0.074	0.092
3. Toplam Eğitim Süresi			1	0.307***	-0.257**	-0.207***	0.013	0.104	0.148**	0.073	0.065	0.075
4. Evlenme Yaşı				1	-0.404***	-0.049	0.033	0.114*	0.095	0.167**	0.073	0.131*
5. Evlilik Süresi					1	-0.031	0.008	-0.131*	-0.120*	0.194***	-0.094	0.068
6. ÇÇTÖ Toplam						1	-0.296***	-0.452***	-0.467***	-0.387***	-0.378***	-0.340***
7. HAÖ Toplam							1	0.573***	0.503***	.0466***	0.550***	0.446***
8. ÇUÖ Toplam								1	0.917***	0.776***	0.930***	0.853***
9. ÇUÖ Eşler Arası Tatmin									1	0.720***	0.740***	0.748***
10. ÇUÖ Eşler Arası Birliktelik										1	0.583***	0.542***
11. ÇUÖ Eşler Arası Fikir Birliği											1	0.800***
12. ÇUÖ Duygusal İfade												1

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; HAÖ: Heartland Affetme Ölçeği; ÇUÖ: Çift Uyum Ölçeği

*p<0.05: istatistiksel olarak anlamlı, **p<0.01 istatistiksel olarak anlamlı, ***p<0.001: istatistiksel olarak anlamlı

4.2.4 Değişkenler Arası İlişkiler

Bu çalışmada kullanılan ÇÇTÖ toplam puanı, HAÖ toplam puanı, ÇUÖ toplam puanı ve alt boyutları arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Yapılan Pearson korelasyon analizine göre, araştırmanın bağımsız değişkeni olan ÇÇTÖ toplam puanı ile bağımlı değişkeni olan ÇUÖ toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-0.452$, $p=0.000$). Buna göre, çocukluk çağı travmalarının toplam puanı arttıkça evlilik uyumu toplam puanı azalmaktadır. ÇÇTÖ'nün alt boyutlarının ÇUÖ toplam puanı ile ilişkileri tek tek incelendiğinde ise, duygusal istismar ($r=-0.379$, $p=0.000$), fiziksel istismar ($r=-0.327$, $p=0.000$), duygusal ihmal ($r=-0.405$, $p=0.000$) ve fiziksel ihmal ($r=-0.373$, $p=0.000$) alt boyutları ile ÇUÖ toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgulara göre, katılımcıların duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arttıkça evlilik uyumu toplam puanları azalmaktadır. ÇÇTÖ alt boyutu olan cinsel istismar ($r=-0.023$, $p=0.673$) ile ÇUÖ toplam puanı arasında ilişki bulunamamıştır.

Araştırmanın bir diğer bağımsız değişkeni olan HAÖ toplam puanı ile ÇUÖ toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=0.573$, $p=0.000$). Buna göre, affetme toplam puanı arttıkça evlilik uyumu toplam puanı artmaktadır. HAÖ alt boyutlarından ise kendini affetme ($r=0.509$, $p=0.000$), başkalarını affetme ($r=0.557$, $p=0.000$) ve durumu affetme ($r=0.518$, $p=0.000$) ile ÇUÖ toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu bulgulara göre, katılımcıların kendini affetme, başkalarını affetme ve durumu affetme alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arttıkça evlilik uyumu toplam puanları artmaktadır.

Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4.9 Tüm Ölçeklerin Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. ÇÇTÖ Toplam	1	0.852***	0.726***	0.234***	0.867***	0.740***	-0.296***	-0.317***	-0.235***	-0.271***	-0.452***	-0.467***	-0.387***	-0.378***	-0.340***
2. ÇÇTÖ Duygusal İstismar		1	0.731***	0.150**	0.563***	0.470**	-0.249***	-0.251***	-0.193***	-0.247***	-0.379***	-0.0360***	-0.301***	-0.341***	-0.314***
3. ÇÇTÖ Fiziksel İstismar			1	-0.010	0.454***	0.394***	-0.239***	-0.231***	-0.208***	-0.225***	-0.327***	-0.311***	-0.227***	-0.311***	-0.261***
4. ÇÇTÖ Cinsel İstisma				1	0.190***	0.038	-0.025	-0.051	-0.011	0.032	0.023	0.012	0.035	0.026	-0.001
5. ÇÇTÖ Duygusal İhmal					1	0.608***	-0.268***	-0.303***	-0.214***	-0.229***	-0.405***	-0.433***	-0.383***	-0.320***	-0.279***
6. ÇÇTÖ Fiziksel İhmal						1	-0.204***	-0.224***	-0.167***	-0.176***	-0.373***	-0.419***	-0.335***	-0.284***	-0.266***
7. HAÖ Toplam							1	0.907***	0.910***	0.949***	0.573***	0.503***	0.466***	0.550***	0.446***
8. HAÖ Kendini Affetme								1	0.704***	0.819***	0.509***	0.434***	0.408***	0.503***	0.383***
9. HAÖ Başkalarını Affetme									1	0.803***	0.557**	0.497***	0.454***	0.524***	0.454***
10. HAÖ Durumu Affetme										1	0.518***	0.459***	0.426***	0.494***	0.396***
11. ÇUÖ Toplam											1	0.917***	0.776***	0.930***	0.853***
12. ÇUÖ Eşler Arası Tatmin												1	0.720***	0.740***	0.748***
13. ÇUÖ Eşler Arası Birliktelik													1	0.583***	0.542***
14. ÇUÖ Eşler Arası Fikir Birliği														1	0.800***
15. ÇUÖ Duygusal İfade															1

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; HAÖ: Heartland Affetme Ölçeği; ÇUÖ: Çift Uyum Ölçeği
p<0.01 istatistiksel olarak anlamlı, *p<0.001: istatistiksel olarak anlamlı

4.2.5 Regresyon Analizleri

İlk olarak, bağımsız değişken ÇÇTÖ toplam puanının bağımlı değişken evlilik uyumu düzeyi üzerindeki yordayıcı etkisini test etmek amacı ile basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz bulgularına göre, ÇÇTÖ toplam puanı ÇUÖ toplam puanının anlamlı bir yordayıcısıdır, $\beta=-0.45$, $t(342)=-9.373$, $p=0.000$. Ayrıca çocukluk çağı travmaları evlilik uyumundaki varyansın %20.4'ünü açıklamaktadır, $R^2=0.204$, $F(1,342)=87.850$, $p=0.000$.

Çalışmanın ikinci hipotezi kapsamında ÇÇTÖ alt ölçeklerinin birlikte, evlilik uyumu düzeyi üzerindeki yordayıcı rolünü incelemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz bulgularına göre, ÇÇTÖ alt ölçekleri birlikte, ÇUÖ toplam puanını anlamlı düzeyde yordamaktadır ve varyansın %22.4'ünü açıklamaktadır, $R^2=0.224$, $F(5,338)=19.489$, $p=0.000$. Modeli anlamlı kılan alt boyutlar incelendiğinde ise duygusal istismar $\beta=-0.17$, $t(338)=-2.133$, $p=0.034$, duygusal ihmal $\beta=-0.22$, $t(338)=-3.266$, $p=0.001$ ve fiziksel ihmal $\beta=-0.15$, $t(338)=-2.377$, $p=0.018$ travma yaşantılarının evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolüne ulaşılmıştır.

Bağımsız değişken HAÖ toplam puanının bağımlı değişken ÇUÖ toplam puanı üzerindeki yordayıcı etkisini test etmek amacı ile basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bulgulara göre, HAÖ toplam puanı ÇUÖ toplam puanının anlamlı bir yordayıcısıdır, $\beta=0.57$, $t(342)=12.927$, $p=0.000$. Ayrıca affetme evlilik uyumundaki varyansın %32.8'ini açıklamaktadır, $R^2=0.328$, $F(1,342)=167.101$, $p=0.000$.

HAÖ alt boyutlarının birlikte, ÇUÖ toplam değişkenini yordama özelliğini test etmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz bulgularına göre oluşturulan model anlamlıdır ve varyansın %33.8'sini açıklamaktadır, $R^2=0.338$, $F(3,340)=57.819$, $p=0.000$. Modeli anlamlı kılan alt boyutlar incelendiğinde ise kendini affetme $\beta=0.20$, $t(340)=2.639$, $p=0.000$ ve başkalarını affetme $\beta=0.37$, $t(340)=4.967$, $p=0.000$ düzeylerinin evlilik uyumu düzeyi üzerindeki yordayıcı rolüne ulaşılmıştır.

ÇÇTÖ alt boyutlarından oluşturulan ÇÇTÖ toplam puanı ve HAÖ alt boyutlarından oluşturulan HAÖ toplam puanının birlikte, ÇUÖ toplam puanı üzerindeki yordayıcı etkisi açıklamak amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bulgulara göre, çocukluk çağı travmaları toplam puanı ile affetme toplam puanı birlikte, evlilik uyumu toplam puanını anlamlı olarak yordamaktadır ve varyansın %41.6'sını açıklamaktadır, $R^2=0.416$, $F(2,341)=121.254$, $p=0.000$. ÇÇTÖ toplam

puanı ($\beta=-0.30$, $t(341)=-7.140$, $p=0.000$) ve HAÖ toplam puanı ($\beta=0.48$, $t(341)=11.102$, $p=0.000$) birlikte değerlendirildiğinde evlilik uyumu üzerinde yordayıcı rolü olan değişkenler olarak bulunmuştur. Analiz Sonuçları Tablo 4.10'de yer almaktadır.

Çalışmanın son hipotezi kapsamında, ÇÇTÖ alt boyutları ve HAÖ alt boyutlarının birlikte, ÇUÖ toplam puanı üzerindeki yordayıcı etkilerini test etmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz bulgularına göre, çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile affetme alt boyutları birlikte, evlilik uyumu toplam puanını anlamlı olarak yordamaktadır ve varyansın %44.3'ünü açıklamaktadır, $R^2=0.443$, $F(8,335)=33.290$, $p=0.000$. Modeli anlamlı kılan alt boyutlar incelendiğinde, duygusal istismar $\beta=-0.14$, $t(335)=-2.189$, $p=0.029$, duygusal ihmal $\beta=-0.14$, $t(335)=-2.400$, $p=0.017$, fiziksel ihmal $\beta=-0.13$, $t(335)=-2.501$, $p=0.013$ travma yaşantılarının ve başkalarını affetme $\beta=0.36$, $t(335)=5.137$, $p=0.000$ düzeyinin evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolü ortaya konmaktadır.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada çocukluk çağı travmaları ve affetmenin evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolünün belirlenmesi amacıyla 175'i kadın, 169'u erkek olmak üzere 344 evli bireyden veri toplanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulguların ilgili alan yazın kapsamında tartışılması amaçlanmaktadır.

Çalışmada kadınlar ile erkekler arasında çocukluk çağı travmaları puanları bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Bu bulgudan farklı olarak, çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaştığını ve erkeklerin kadınlara kıyasla çocukluk çağında daha fazla travmaya maruz kaldığını bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Güloğlu ve ark., 2016; Güneri-Yöyen, 2017; Zeren ve ark., 2012). Buna karşın, kadınların daha fazla çocukluk çağı travması bildirdiğini belirten çalışmalarda bulunmaktadır. (Abalı, 2017; Pekdoğan, 2017). Alan yazında, mevcut çalışmanın bulgusunu destekler biçimde, çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaşmadığını bildiren çok çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Akgün ve Kayaarslan, 2019; Bostancı, Albayrak, Bakoğlu ve Çoban, 2006; Demirkapı, 2013, Gülgör, 2018; İnik, 2020; Korkmaz, 2019; Uğur, 2010; Yunus-Tozan, 2019; Yüksel ve Gökçearsan-Çifci, 2017). İlgili alan yazında çocukluk çağı travmaları ile cinsiyet arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmış ve çalışmaların büyük kısmında çocukluk çağı travmalarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür. Sonuçlardan da anlaşıldığı üzere çocukluk çağı travmaları olasılığını etkileyen ebeveyn ve aile özellikleri, çocuğun özellikleri, yaşanan yer, gelenekler ve kültürel özellikler gibi birçok faktör bulunduğundan cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı düşünülmektedir.

Çalışan katılımcılar ile çalışmayanlar arasında çocukluk çağı travma puanları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alan yazında yapılan çalışmalar da mevcut çalışma sonucunu destekler biçimde, çocukluk çağı travmaları ile çalışma durumu arasında bir ilişki bulunmadığını saptamışlardır (Abalı, 2017; Bağrıaçık, 2019; Korkmaz, 2019; Uğur, 2010; Yıldırım, 2010; Yunus-Tozan, 2019).

Evlenme şekli değişkenine göre incelendiğinde, görücü usulü evlenen katılımcıların, tanışarak/flört ederek evlenenlere göre çocukluk çağında anlamlı derecede daha fazla travmaya maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya ulaşılmıştır. Gülgör (2018) İstanbul ilinde ikamet eden 165 evli birey ile yaptığı çalışmasında, çocukluk çağı travmaları puanlarının evlenme şekline göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çalışma sonucunda farklılık bulunmasının mevcut çalışmanın yalnız bir şehirden katılımcılar ile yapılmaması ve daha geniş bir örneklem sayısı ile yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocukluk çağında daha fazla travmaya maruz kalmış bireylerde düşük benlik saygısı, değersizlik ve çaresizlik duyguları görülebileceğinden, ailelerinin isteklerine karşı çıkmakta zorlanabilecekleri ve bu nedenle kendi seçimleri dışında evlenen bu grupta travma puanlarının daha yüksek olabileceği beklenebilir bir sonuçtur.

Çalışma sonucuna göre, çocuğu olan katılımcılar ile çocuğu olmayan katılımcılar arasında çocukluk çağı travmaları puanları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Mevcut çalışmanın sonucundan farklı olarak İnik (2020) çocuğu olan katılımcıların çocukluk çağı travmaları puanlarının çocuğu olmayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gülgör (2018) ise çalışmasında, mevcut çalışma sonucunu destekler biçimde, çocukluk çağı travmaları puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını ortaya koymuştur. Mevcut çalışmamızın bu sonucu, ileri yorumlamaya olanak sağlamamakta ve daha büyük örneklemelerde tekrar edilmeye ihtiyaç duymaktadır.

Katılımcıların çocukluk çağı travmaları puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşması incelendiğinde gelir düzeyini düşük bildiren gruptaki bireylerin çocukluk çağı travma düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlgili alan yazında düşük gelir düzeyinin daha fazla çocukluk çağı travması ile ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda da rastlanan bir sonuçtur (Abalı, 2017; Akyıl, 2019; Demirkapı, 2013; Kaplan, 2012; Korkmaz, 2019; Mullen ve ark., 1996; Yüksel ve Gökçearslan-

Çifci, 2017). Mevcut çalışma sonucundan farklı olarak çocukluk çağı travma düzeyinin gelir düzeyine göre farklılaşmadığını bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Çağatay, 2014; Gülgör, 2018; İnik, 2020; Yunus-Tozan, 2019). Yapılan çalışmalar gelir düzeyi düşük olan ailelerde büyüyen çocukların akranlarına kıyasla olanaklardan geri kaldığını, gereksinimlerinin karşılanmadığını ve istismar ve ihmal yaşantılarına daha açık olduğunu belirtmişlerdir (Youssef, Attia ve Kamel, 1998; Zeren ve ark., 2012). Çalışmada eşler arası yaş farkı ile travma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması ve görücü usulü evlenen katılımcıların travma puanlarının daha yüksek olması dikkate alındığında, bu bireylerin yakın çevrelerinden ve benzer gelir düzeyine sahip kişilerle evlenmeleri ile açıklanabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların toplam eğitim süresi azaldıkça çocukluk çağı travma puanları artmaktadır. Bu bulgudan farklı olarak, çocukluk çağı travmalarının eğitim düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Abalı, 2017; Akyıl, 2019; Korkmaz, 2019; Yunus Tozan, 2019). Kaplan (2012) ise çalışmasında, mevcut çalışma sonucu destekler biçimde, çocukluk çağı travmaları arttıkça eğitim süresinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Uğur (2010) da çalışmasında ilköğretim, lise ve üniversite düzeyinde eğitim görmüş 3 grubu çocukluk çağı travmaları düzeyi bakımından karşılaştırmış ve düşük eğitim düzeyine sahip katılımcıların travma düzeylerinin diğer gruplardan anlamlı düzeyde fazla olduğunu ifade etmiştir. Aydın ve İşmen (2013) çalışmalarında ilkokul/ortaokul mezunu olanların lise ve üniversite mezunlarına göre daha fazla çocukluk çağı travması bildirdiğini saptamışlardır. Benzer şekilde Bağrıaçık (2019) da çalışmasında ilköğretim ve altı, lise ve üniversite üstü eğitim gören bireyleri çocukluk çağı travma puanları bakımından karşılaştırmış ve düşük eğitim seviyesinin daha fazla travma ile ilişkili olduğunu saptamıştır. Alan yazında düşük gelir düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarına daha fazla istismar ve ihmal davranışları sergilediği bilinmektedir (Youssef ve ark., 1998; Zeren ve ark., 2012). Ek olarak, eğitim seviyesi düşük olan ailelerin çocuklarının daha fazla travma yaşantısı bildirdiği de çalışmalarda ortaya konmuş bir bulgudur (Örsel ve ark., 2011; Pelendeciolu ve Bulut, 2009). Ebeveynlerin eğitim ve gelir seviyelerinin daha düşük olmasının çocuklarının daha fazla travmaya maruz kalmalarına yol açmış olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan analizlerde çocukluk çağı travmaları puanları ile eşler arası yaş farkı ve evlenme yaşı arasında bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Alan yazında bu değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya ulaşılmamıştır.

Yapılan analizlere göre, katılımcıların çocukluk çağı travma puanları ile evlilik süreleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Alan yazında iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya ulaşılmıştır. Yunus-Tozan (2019) çalışmasında 0-5 yıldır evli olan bireyler ile 6 yıl ve daha fazladır evli olan bireylerin çocukluk çağı travma puanlarını karşılaştırmış ve aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Mevcut çalışmada katılımcıların ortalama evlilik süresinin 15.64 ± 12.07 yıl olması göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların birçoğunun uzun yıllardır evli olduğu ve evlilik süresi bakımından örneklem dağılımının homojen olmadığı, bu sebeple de çocukluk çağı travmaları ile evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı düşünülmüştür.

Analiz bulgularına göre, kadınlar ile erkekler arasında affetme düzeyleri bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu bulgudan farklı olarak, kadınların affetme düzeyinin erkeklere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulgulayan çalışmalar bulunmaktadır (Konstam, Holmes ve Levine, 2003; Kuşçu, 2019; Küçüker, 2016; Seyfi, 2017; Sivri, 2019). Öte yandan, çeşitli çalışmalara erkeklerin affetme düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Duman-Temel, 2013; Miller ve Worthington, 2010). Alan yazında, mevcut çalışma sonucunu destekler biçimde, affetmenin cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Asıcı, 2014; Ayten, 2009; Besim, 2017; Çıtışlı-Turgut, 2018; Korkmaz, 2019; Macaskill, Maltby ve Day, 2002, Yaman-Akpınar, 2019; Walker ve Gorsuch, 2002). Sonuç olarak, çalışmamız alan yazındaki bulgularla benzerlik göstermekte ancak affetmenin cinsiyet bakımından farklılık göstermesine ilişkin çalışmalar net bir sonuca bağlanamamaktadır. Bu durumun affedilecek mağduriyetin ne olduğundan ve düzeyinden, incitenin pişmanlıkla çaba sarf etmesinden, incinenin empati kurabilmesinden, bireylerin affetme kavramını uzun bir iyileşme süreci olarak ya da çatışmadan kaçınma yolu olarak değerlendirmeleri gibi bireysel farklılıklardan veya kültürden kaynaklanabileceği ve bu değişkenlerle birlikte ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

Çalışanlar katılımcılar ile çalışmayanlar arasında affetme puanları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alan yazında affetmenin çalışma durumuna göre farklılaşmasını inceleyen çalışmalar da mevcut çalışma sonucunu destekler nitelikte, çalışanlar ile çalışmayanlar arasında affedicilik düzeyleri bakımından anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemişlerdir (Keleş, 2018; Korkmaz, 2019; Yaman-Akpınar 2019). Çalışma hayatında karşılaşılan zorluklar bireyleri olumsuz yönde etkileyebilse

de iş hayatının gerekliliği olan profesyonellik nedeniyle affetmenin iş hayatında söz konusu olmadığı, bu nedenle çalışanlar ile çalışmayanlar arasında affedicilik yönünden bir farklılık bulunmadığı düşünülmektedir.

Çalışmada tanışarak/flört ederek evlenen katılımcılar ile görücü usulü evlenen katılımcılar arasında affetme puanları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışma sonucunu destekler biçimde Seyfi (2017) de çalışmasında, affetme puanlarının evlenme şekline göre farklılaşmadığını belirlemiştir. Çalışmada evlenme şekli değişkeni tanışarak/flört ederek evlenenler ve görücü usulü ile evlenenler olarak ikiye ayrılmıştır. Ancak günümüzde görücü usulüyle yapılan evlilikler birilerinin aracılığıyla tanışma olarak nitelendirilmekte ve görücü usulü ile yapılan evliliklerde de bireyler birbirlerini tanımak için bir süre sözlülük, nişanlılık ilişkisi yaşadktan sonra evlenmektedirler. İki grup arasında anlamlı farklılık olmamasının bu şekilde yorumlanabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların affetme puanlarının gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Konstam ve ark. (2003) ise çalışmasında, gelir düzeyi arttıkça affetme eğiliminin arttığını ortaya koymuştur. Alan yazında, mevcut çalışma sonucunu destekler biçimde, affetmenin gelir düzeyine göre farklılaşmadığını belirten çalışmalar bulunmaktadır (Asıcı, 2014; Korkmaz, 2019; Küçüker, 2016). Mevcut sonucun affetmenin gelir düzeyi durumu gibi dışsal koşullar ile ilişkili olmayıp, affetmede önemli olanın bireyin içsel dinamikleri, ekonomik güven duygusunu nasıl değerlendirdiği ve yetiştirilme tarzı gibi faktörler olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların yaşları ile affetme puanları arasındaki ilişki incelenmiş ve aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çalışmalar, mevcut çalışma sonucunu destekler biçimde katılımcıların yaşları ile affetme düzeyleri arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Ayten, 2009; Ghaemmaghami, Allemand ve Martin, 2011; Korkmaz, 2019). Alan yazında affetmenin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiş ve farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Kuşçu (2019) ve Sivri (2019) çalışmalarında yaş gruplarının affetme düzeyi bakımından farklılaşmadığını bildirmişlerdir. Yaman-Akpınar (2019) ise çalışmasında 20-29 yaş aralığındaki katılımcıların affetme düzeylerinin 50 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur. Alan yazında ileri yaştaki bireylerin affetme düzeylerinin daha yüksek olduğuna dair bulgular da bulunmaktadır. Uysal (2015) 835 katılımcı ile yaptığı çalışmasında iki yaş grubunu

karşılaştırmış ve 21-40 yaş aralığındaki katılımcıların affetme düzeylerinin 20 yaş altındaki katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçtan farklı olarak, Toussaint, Williams, Musick ve Everson, 2001 çalışmalarında genç yetişkin (18-44), orta yaş (45-64) ve geç yaş (65 yaş ve üzeri) olarak belirledikleri 3 yaş grubunu affetme düzeyleri bakımından karşılaştırmışlar ve genç yetişkinlerin affetme düzeylerinin diğer gruplara kıyasla anlamlı düzeyde daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sonuç olarak, alan yazındaki çalışmalar mevcut çalışma sonucunu desteklemekte ve yaş ile affetme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ortaya koymaktadırlar. Affetme düzeyi yaş gruplarına göre karşılaştırıldığı çalışmalarda ise net bir sonuç olmadığı görülmektedir. Bu bulgularla ilgili ileri bir yoruma gidebilmek için daha büyük örneklemelerle yapılacak çalışmalara ihtiyaç vardır.

Katılımcıların toplam eğitim süresi ile affetme puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İlgili alan yazında eğitim süresi ile affetme arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Alan yazındaki eğitim seviyesi arttıkça affetme düzeyinin de arttığını ve düşük eğitim seviyesinin düşük affetme düzeyi ile ilişkili olduğunu bulgulayan çalışmalar bulunmaktadır (Bayar, 2015; Uysal, 2015). Mevcut çalışmanın sonuçlarına paralel olarak, affetme ile eğitim seviyesi ile ilişki bulunmadığını ifade eden çalışmalara da rastlanmaktadır (Gürbüz, 2016; Korkmaz, 2019; Lawler-Row ve Piferi, 2006; Yaman-Akpınar, 2019). Alan yazında eğitim düzeyi ile affetme arasındaki ilişkinin net bir sonuca bağlanamadığı görülmektedir. Bu bulgunun ‘online’ olarak veri toplanan çalışmamızda örneklemin eğitim düzeyinin yüksek olmasıyla açıklanabileceği düşünülmektedir.

Yapılan analizlerde affetme puanları ile eşler arası yaş farkı arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çalışma sonucuna göre, evlenme yaşı ile affetme düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında affetme ile evlenme yaşı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya ulaşılmıştır. Kuşçu (2019) beş yaş grubunun affetme düzeylerini karşılaştırdığı çalışmasında 19-24 yaşları arasında evlenen bireylerin affetme düzeylerinin 23-30 yaşlar arasında evlenen bireylere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mevcut çalışma sonucunun

bireylerin evlenme yaşlarının değil, evlenmeden önce eşleri ile birliktelik sürelerinin evlilik ilişkisindeki affetmede etkili olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların evlilik süreleri ile affetme puanları arasındaki ilişki incelenmiş ve aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Benzer şekilde Kuşçu (2019) çalışmasında 2-6 yıldır, 7-15 yıldır ve 16 yıl ve daha fazladır evli olan bireylerin affetme düzeylerini karşılaştırmış ve gruplar arasında affetme düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Affetmenin evlilikte yaşanan anlaşmazlıkları çözmeye, çatışmayı azaltmaya, bireylerin evlilikten aldığı tatmini artırma işlevleri göz önüne alındığında sonuç beklenmemektedir. Bu bulgumuzun, her evlilikte dinamiklerin, evlilik ilişkisinin işleyişinin, eşlerin bireysel farklılıklarının ve problem çözme yöntemlerinin farklı olması ile açıklanabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların evlilik uyumu puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşması incelendiğinde, erkeklerin evlilik uyumlarının kadınlarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır. Alan yazında erkeklerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu çeşitli çalışmalarda da bildirilmiş bir bulgudur (Bir-Aktürk ve Fışiloğlu, 2009; Duman-Temel 2013; Erdinç, 2018; Şener ve Terzioğlu, 2008; Whiteman, McHale ve Crouter, 2007). Araştırmacılar bu sonucu kadınların hem iş hayatlarındaki sorumlulukları hem de çocuk bakma, ev işi yapma gibi evle ilgili sorumlulukları üstlenmesinden ve toplumun dayattığı geleneksel roller nedeniyle daha anlayışlı olup ilişkiyi sürdürmeleri beklendiğinden kaynaklandığını belirtmişlerdir (Şendil ve Korkut, 2008). Mevcut çalışmanın sonucundan farklı olarak alan yazında evlilik uyumunun cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını bulgulayan çalışmalara da rastlanmıştır (Ekşi ve ark. 2018; Goel ve Kaur-Narang, 2012). Sonuç olarak, mevcut çalışma alan yazındaki bazı çalışmalarla paralellik göstermekte ancak evlilik uyumunun cinsiyet bakımından farklılık göstermesine ilişkin çalışmalar net bir sonuca bağlanamamaktadır. Bu durumun kültürel normlardan, bireysel farklılıklardan, bireylerin evlilikten beklentilerinden, sorumluluklarından veya çatışmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışan katılımcılar ile çalışmayanlar arasında evlilik uyumu puanları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgudan farklı olarak, evlilik uyumunun çalışma durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığını ve çalışan bireylerin evlilik uyumlarının çalışmayanlardan anlamlı derecede daha yüksek olduğunu bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Erdinç, 2018; Tüfekçi-Hoşgör, 2013). Alan yazında, mevcut çalışmanın bulgusunu destekler biçimde şekilde, evlilik

uyumunun çalışma durumuna göre farklılaşmadığını bildiren çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Esinç-Arz, 2018; Kuşçu, 2019; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Uzel, 2015; Yunus-Tozan, 2019). Sonuç olarak, çalışma durumu ile evlilik uyumu arasında ilişki olmadığı alan yazında da desteklenmekte, bu durumun örneklemin geniş bir yaş aralığında olan katılımcılardan oluşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada evlenme şekli değişkenine göre evlilik uyumu puanlarının farklılaşp farklılaşmadığını saptamaya yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre, tanışarak/flört ederek evlenen katılımcıların evlilik uyumlarının görücü usulü evlenenlere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu alan yazında çeşitli çalışmaların bulgularıyla uyumludur (Akpınar ve Kırlioğlu, 2020; Çakmak-Tolan, 2015; Tuncay-Senlet 2012; Özmen-Süataç, 2010). Mevcut çalışmanın sonucundan farklı olarak alan yazında evlilik uyumunun evlenme biçimine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını bulgulayan çalışmalar da bulunmaktadır (Abalı, 2017; Akbaş, 2001; Kublay ve Oktan, 2015). Hortaçsu (2007) evlenme biçiminin evlilik çatışması de ilgili olduğu ve görücü usulü yapılan evliliklerde tanışarak/flört ederek yapılan evliliklere göre daha fazla çatışma yaşandığını bildirmiştir. Bu bulgulardan yola çıkarak mevcut çalışmada, tanışarak/flört ederek evlenenlerin evlilik uyumlarının daha yüksek olmasının bireylerin evlenmeden önce birlikte zaman geçirip birbirlerini tanıma fırsatı bularak, beklentilerini, gelecek planlarını, davranışlarını, inanç ve değerlerini evlenmeden önce öğrenebilmeleri sonucu evlilikte daha kolay yakınlık kurmalarından ve duygularını açıkça ifade edebilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcıların evlilik uyumu puanlarının çocuk sahibi olma değişkenine farklılaşması incelenmiş olup, çocuğu olan katılımcıların evlilik uyumlarının çocuğu olmayan katılımcılarınkine göre anlamlı derecede daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç alan yazındaki çeşitli çalışmalarda da bildirilen bir bulgudur (Akpınar ve Kırlioğlu, 2020; Bal ve Gülgör, 2019; Fidanoğlu, 2007; Twenge, Campbell ve Foster, 2003; Yeşiltepe ve Çelik, 2014) Araştırmacılara göre, çocuk hakkındaki kararları eşler birlikte almaya çalıştığında, her ikisi de kendi doğruları, istekleri ve beklentilerine göre çocuğunu yetiştirmeye çalışır ve bu durum eşler arasında uyumun bozulmasına neden olmaktadır. Ayrıca çocuk olduğunda eşler vakitlerinin büyük çoğunluğunu çocukları ile geçirmektedir. Bu durum eşlerin yakınlaşmasının önünde bir engel olmaktadır (Aktaş, 2009; Yılmaz, 2001). Mevcut çalışmanın sonucundan farklı olarak alan yazında evlilik uyumunun çocuk durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını

bulgulayan çalışmalara da rastlanmıştır (Fışıloğlu 1992; Uzel, 2015). Sonuç olarak, mevcut çalışma alan yazındaki çalışmalarla desteklendiği görülmektedir ve ocuk sahibi olan bireylerin eşlerine ve kendilerine daha az zaman ayırması, sosyal aktivitelere birlikte katılmakta zorluk yaşamaları, ocuk hakkındaki kararlarda fikir ayrılığı yaşamaları gibi sebeplerle evlilik uyumlarının ocuk sahibi olmayan katılımcıların evlilik uyumlarından daha düşük olduğu düşünülmektedir.

Gelir düzeyini orta-yüksek/yüksek bildiren gruptaki bireylerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İlgili alan yazında gelir düzeyi artıkça evlilik uyumunun arttığını ve düşük gelir düzeyinin düşük evlilik uyumu ile ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda da rastlanan bir sonuçtur (Bir-Aktürk ve Fışıloğlu, 2009; Ekşi ve ark. 2018; Erdinç, 2018; Kurdek 1993, şener ve Terzioğlu, 2008). Bradbury, Fincham ve Beach'e (2000) göre düşük gelir düzeyi bireylerde daha fazla stres ve evliliklerde daha fazla çatışmaya neden olmaktadır. Bu nedenle, düşük ekonomik durumun yol açtığı zorlukların evlilik yaşamını olumsuz etkilediği ve evlilik uyumunun düşmesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların yaşları ile evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Alan yazında yaş değişkeni ile evlilik uyumu arasında ilişki olduğunu saptayan çalışmalara da rastlanmaktadır. (Henry, Berg, Smith ve Florsheim, 2007; Yalçın, 2014). Mevcut çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde çeşitli çalışmalarda katılımcıların yaşları ile evlilik uyumları arasında ilişki olmadığı bildirilmiştir (Abalı, 2017; Fışıloğlu, 1992; Tüfekçi-Hořđr, 2013; Uzel, 2015). Katılımcıların yaşı artıkça evlilik sürelerinin de artması dolayısıyla yaşın evlilik uyumunu etkilemediğini, bu nedenle evlilik uyumunda önemli olanın yaş değil, eş ile geçirilen süre olduğu düşünülmektedir.

Yapılan analizlerde evlilik uyumu puanları ile eşler arası yaş farkı arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya paralel olarak akmak-Tolan, (2015) alışmasında evlilik uyumu ile eşler arasındaki yaş farkı arasında bir ilişki bulunmadığını belirlemiştir. ağ ve Yıldırım (2013) da yaş farkı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve iki değişken arasında bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Mevcut çalışmada, katılımcıların kendilerine denk yaşta bireylerle evlenmeyi tercih ettiği, bu nedenle evlilik uyum düzeylerinin yaş farkı bakımından farklılaşmadığı ve aralarında bir ilişki bulunmadığı düşünülmektedir.

Katılımcıların toplam eğitim süresi ile evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İlgili alan yazında eğitim süresi ile

evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça evlilik uyumunun da arttığını ve düşük eğitim seviyesinin düşük evlilik uyumu ile ilişkili olduğunu bulgulayan çalışmalar bulunmaktadır (Ekşi ve ark. 2018; Ojukwu, Woko ve Onuoha, 2016). Mevcut çalışmanın sonuçlarına paralel olarak, evlilik uyumu ile eğitim seviyesi ile ilişki bulunmadığını ifade eden çalışmalara da rastlanmaktadır (Abalı, 2017; Çakmak-Tolan, 2015; Kuşçu, 2019; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012). Alan yazında benzer özelliklere sahip olmanın karşısındaki kişiden hoşlanma ve o kişiyi eş olarak seçme ihtimalinin arttırdığı belirlenmiştir (akt. Aktaş, 2009). Mevcut çalışmada, eğitim süresi ile evlilik uyumu arasında ilişki bulunamamasının bireylerin kendilerine benzer eşlerle evlenme eğilimi göstermesi nedeniyle eğitim süreleri ile eşlerinin eğitim sürelerinin birbirine yakın olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışma sonucuna göre, evlenme yaşı arttıkça evlilik uyumu puanlarında da yükseliş yaşanmaktadır. Bu bulguya benzer olarak alan yazında, erken yaşta yapılan evliliklerde evlilik uyumunun daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Demir-Erbil ve Hazer, 2018; Şener ve Terzioğlu 2008, Tüfekçi-Hoşgör, 2013). Kalmijn, De Graaf ve Poortman (2004) erken yaşta evlenenlerin boşanma olasılığını arttıran bir faktör olduğunu bildirmişlerdir. Bilin (1983) erken yaşlarda yapılan evliliklerde, bireylerin kişilikleri henüz şekillenmediğinden ve hayat felsefeleri ve amaçları konusunda kararlılık kazanmadıklarından evlilik ilişkilerini sağlıklı kuramayacaklarını ifade etmiştir. Bu bulgulardan hareketle, mevcut çalışmada evlenme yaşı arttıkça evlilik uyumunun artmasının nedeninin, katılımcıların yaş arttıkça bireylerin ekonomik, iş ve sosyal imkanlarının artması, hayattan ve evlilikten beklentilerini bilerek kendileri için doğru eş seçimini yapmalarının kolaylaşması olduğu düşünülmektedir.

Yapılan analizlere göre, katılımcıların evlilik süresi arttıkça evlilik uyumu puanları azalmaktadır. İlgili alan yazında evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında negatif yönde ilişki olduğu çeşitli çalışmalarda da bildirilmiş bir bulgudur (Aktaş, 2009; Tüfekçi-Hoşgör, 2013; Yunus-Tozan, 2019). Alan yazında mevcut çalışmanın sonucundan farklı olarak, evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını bildiren çalışmalar da mevcuttur (Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012). Aktaş'a (2009) göre evliliğin ilk dönemlerinde bireyler hem birbirlerine hem de evlilik yaşamına alışabilmek ve sağlıklı şekilde sürdürebilmek için çaba sarf ederler. Bu durum evlilikte uyumun oluşmasına ve zamanla artmasına yol açar. Ancak zamanla çocukların büyümesi, ergenliklerinde

yaşanan sorunlar, evlilik ya da eğitim nedeniyle evden ayrılması gibi faktörler evlilik ilişkisinin ve uyumunun bozulmasına yol açmaktadır (Akpınar ve Kırılıoğlu, 2020). Sonuç olarak, evlilik süresi arttıkça evlilik uyumunun azalmasının nedeni olarak zamanla evde yalnızlaşan eşlerin ilgilerini tamamen birbirlerine vermeler ve sorunlara daha fazla odaklanmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Mevcut çalışmanın ilk hipotezi kapsamında çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolü araştırılmış ve yapılan analiz sonucu hipotez doğrulanmıştır. Buna göre, çocukluk çağı travmaları toplam puanı evlilik uyumu toplam puanını negatif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır. Çocukluk çağında maruz kalınan istismar ve ihmali yaşantılarının etkileri yetişkinlik dönemine yansımakta, bireyin kendisini, diğer insanları ve kişiler arası ilişkileri olumsuz olarak değerlendirmesine neden olmaktadır (Allen, 2018; Kaplan ve ark., 1999). Bu olumsuz nitelendirme kişiler arası ilişkilerin yoğun olduğu evlilik ilişkisine de zarar vermektedir (Fitzgibbons, 1986; Walker ve ark., 2009). Travmanın neden olduğu düşük benlik saygısı, yoğun değersizlik, çaresizlik, utanç ve suçluluk duyguları bireyin eşine güvenmekte ve duygularını açıkça ifade etmekte zorluk çekmesine, cinsel birliktelik, fiziksel temas ve yakınlık kurmaktan korkmasına ve kaçınmasına yol açmaktadır (Davis ve Petretic-Jackson, 2000; DiLillo ve Long, 1999; DiLillo ve ark., 2009; Nasim ve Nadan, 2013; Whisman, 2006). Bu durum, hem bireyin kendisini hem de eşini olumsuz etkilemekte, ilişkinin sürdürülmesine giderek zorlaştırmakta ve evlilik uyumunun en yüksek seviyede olması beklenen evliliğin ilk zamanlarından itibaren evlilik uyumu düzeyinin azalmasına neden olmaktadır (Nelson ve Wampler, 2000; Nguyen, Karney ve Bradbury, 2017). Alan yazında çocukluk çağı travmalarının evlilik ilişkisini bozarak boşanmaya sebep olduğu da belirlenmiştir (Whisman, 2006). Mevcut çalışmanın sonuçlarına göre, çalışmaya katılan evli bireylerin çocukluk çağında maruz kaldıkları istismar ve ihmal yaşantıları evlilik uyumunu negatif yönde etkilemektedir. Bu bulguyla tutarlı şekilde Abalı (2017) çalışmasında, çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumunu negatif yönde anlamlı düzeyde yordadığını bulgulamıştır. Benzer şekilde Esinç-Arz (2018) da çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumunu negatif yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca ilgili alan yazında çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda bildirilmiş bir bulgudur (DiLillo ve ark., 2009; Godbout ve ark., 2009; Gülgör, 2018; Maneta ve ark., 2015; Nelson, 1992; Tekin ve Karakuş, 2019). Sonuç olarak, çocukluk çağında travmaya maruz kalmanın, bireyin yetişkinlikte yoğun

değersizlik duyguları ve hem kendilerini hem de dünyayı negatif yönde değerlendirmesinden dolayı evlilik ilişkisine zarar verdiği, dolayısıyla da evlilik uyumunu belirleyen bir faktör olduğu anlam kazanmaktadır ve ilgili alan yazında yapılan çalışmalar mevcut çalışmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

İkinci hipotez ile ilgili çocukluk çağı travmalarının alt boyutları ile yapılan çoklu regresyon analizine göre duygusal istismar evlilik uyumunu yordamaktadır. Bu bulguya göre, çocukluk çağında duygusal istismara maruz kalmak bireylerin evlilik uyumlarını negatif yönde etkilemektedir. Mevcut sonucu destekler biçimde Riggs ve Kaminski (2010) çalışmalarında duygusal istismar yaşantılarının evlilik uyumun anlamlı düzeyde yordadığını belirlemiştir. Maneta ve ark. (2015) da mevcut çalışma ile tutarlı olarak duygusal istismara maruz kalmanın bireylerin evlilik uyumunu etkilediğini saptamış, ayrıca bireylerin eşlerinin de evlilik uyumlarını negatif yönde etkilediğini eklemiştir. Abalı (2017) ise duygusal istismarın evlilik uyumu üzerinde yordayıcı etkisi olmadığını bulgulamıştır. Duygusal istismara maruz kalan bireyler düşük benlik saygısı ve değersizlik hisleriyle nedeniyle eş bağımlı hale gelebilirler. Bu durumda da karşı taraftan zarar görme tehdidi oluşmaması, kendini koruyabilmek ve tekrar mağdur konumuna gelmemek amacıyla kendi ihtiyaç ve isteklerini göz ardı ederek eşleri üzerinde kontrol hakimiyeti kurma eğilimi gösterirler ve bu çaba evlilik uyumunun bozulmasına yol açmaktadır (Reyome, Ward ve Witkiewitz, 2010).

Çalışma bulgularına göre fiziksel istismar ile evlilik uyumu arasındaki korelasyon ilişkisi anlamlı ve negatif yöndedir, fakat tüm diğer çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile oluşturulan modele göre fiziksel istismar alt boyutunun evlilik uyumu üzerinde yordayıcı rolü bulunmamaktadır. Mevcut çalışmanın sonucuna tutarlı biçimde Abalı (2017) ve Whisman (2006) mevcut çalışmanın sonucuna fiziksel istismarın evlilik uyumunu anlamlı şekilde yordamadığını bulgulamışlardır. İlgili alan yazın incelendiğinde fiziksel istismarın evlilik uyumu ile negatif yönde ilişkili olduğunu bildiren çalışmalar (Çelebi ve Polat, 2019; Gülgör, 2018) ve iki değişkenin ilişkili olmadığını bildiren çalışmalar mevcuttur (Perry ve ark. 2007; Yunus-Tozan, 2019). Türk toplumunda fiziksel istismar çocuklara genellikle disipline etmek amaçlı cezalandırıcı davranışlar olarak sergilenmektedir. Bu davranışlara küçük yaşta maruz kalan çocuklar da yakınlarla yönelik şiddetin anlaşmazlıkları çözmenin kabul edilebilir ve etkili bir yolu olduğunu öğrenebilmektedir. Bu sebeple bu tür istismar biçimine maruz kalan birey küçük yaştan itibaren direnç geliştirebilir ve başa çıkma yetenekleri ile üstesinden gelebilir. Mevcut çalışmada fiziksel istismarın evlilik uyumu ile negatif

yönde ilişkisi olup açıklama gücü olmamasının bu sebeplerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada da cinsel istismarın evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolünü belirlemek amacıyla yapılacak olan regresyon analizi öncesinde korelasyon analizi yapılmıştır ve değişkenler arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ancak çalışmanın hipotezlerinden biri olduğu için regresyon analizine dahil edilmiş ve bu bağlamda cinsel istismarın evlilik uyumu için anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür. Çalışmanın bulgusuyla tutarlı şekilde alan yazında cinsel istismar ile evlilik uyumu arasında ilişki bulunmadığını bildiren çalışmalar mevcuttur (Gülgör, 2018; Perry ve ark. 2007; Riggs ve Kaminski, 2010; Yunus-Tozan, 2019). Abalı (2017) çalışmasında cinsel istismarın evlilik uyumu üzerinde yordayıcı etkisini araştırmış ve anlamlı bir bulgu saptamamıştır. Benzer şekilde Paradis ve Boucher'da (2010) iki değişken arasında anlamlı bir yordayıcılık rolü olmadığını belirlemiştir. Whisman (2006) ise cinsel istismar yaşantılarının evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu saptamıştır. Mevcut çalışmada en az bildirilen çocukluk çağı travması türü cinsel istismardır. Bu durumun dünyada olduğu gibi ülkemizde de cinsel istismar vakalarının saklanmaya çalışılması, cinsel konuların konuşulmakta ve toplum tarafından kabullenilmesinde zorluk yaşanması sebebiyle olabileceği ve iki değişken arasında ilişki bulunmamasının bu sebeplerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan analizlere göre, fiziksel ihmal evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bir başka ifadeyle, çocukluk çağında maruz kalınan fiziksel ihmal yetişkinlikte evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Alan yazın incelendiğinde fiziksel ihmal ile yapılan az sayıda çalışma olduğu göze çarpmaktadır. Abalı (2017) çalışmasında çocukluk döneminde fiziksel ihmale uğramanın evlilik uyumunu yordamadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu mevcut çalışma ile farklılık göstermektedir. Bunun nedeninin mevcut çalışmanın daha fazla katılımcı ile yapılmış olması ve bireysel farklılıklar olduğu düşünülmektedir. Paradis ve Boucer (2010) ise fiziksel ihmale uğrayan bireylerin evlilik uyumu düzeylerinin, ihmal yaşantısı olmayan bireylerle karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde daha düşük olduğunu bildirmiştir. Benzer şekilde, Gülgör (2018) çalışmasında evlilik uyumu ile fiziksel ihmal arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Bu kapsamda çalışma sonuçları ilgili alan yazın ile tutarlıdır.

Çalışma bulgularına göre, çocukluk çağında maruz kalınan duygusal ihmal evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bu sonuca göre, yaşamın erken

dönemlerinde duygusal ihmale uğramanın evlilik uyumu üzerinde negatif etkisi bulunmaktadır. Bu bulguyla tutarlı şekilde Abalı (2017) da çalışmasında evlilik uyumu üzerinde duygusal ihmalin yordayıcı rolü olduğunu bulgulamıştır. Mevcut çalışmayı destekler biçimde şekilde, iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda da duygusal istismar düzeyi arttıkça evlilik uyumunun azaldığı saptanmıştır (Gülgör, 2018; Perry ve ark. 2007; Yunus-Tozan, 2019). Çelebi ve Polat (2019) ise değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Çocukluk çağında duygusal ihmale maruz kalan bireylerde sosyal izolasyon, değersizlik, duygularını açıkça ifade edememe görülmekte ve çocukluğunda reddedildikleri için yetişkinlik döneminde de eşleriyle iletişim kurmakta zorlandıkları, istekleri ve beklentilerini iletmekten kaçındıkları, bu sebeple de evlilik uyumlarının düştüğü düşünülmektedir.

Mevcut çalışmanın üçüncü hipotezi kapsamında yapılan analiz sonucu, affetmenin evlilik uyum düzeyi üzerinde yordayıcı rolü olduğu belirlenmiştir. Buna göre, affetme düzeyi evlilik uyumu toplam puanını pozitif yönde anlamlı olarak yordamaktadır. Evlilik ilişkisinde eşlerden biri diğerini incittiğinde, incinen bireyde üzüntü, öfke, hayal kırıklığı duyguları ortaya çıkmakta ve kaçınma ya da intikam alma eğilimi göstermesine yol açmaktadır (Fincham, Paleari ve Regalia, 2002; McCullough ve ark., 1998). Evlilik ilişkisinde affetmenin ise kaçınmanın neden olduğu kopukluğu onarma, çatışmaları azaltma, eşler arasındaki güven duygusunu onarma, yakınlığı ve olumlu iletişimi artırma ve böylelikle eşlerin evlilikten aldığı doyumunu artırma işlevi vardır (Çıtışlı-Turgut, 2018; Fincham ve ark., 2002; Fincham ve Beach, 2007; Ghiurca ve Vintila, 2019; Gordon ve Baucom, 2003; McCullough ve ark., 1998). Bu nedenle affetme ilişkinin niteliği üzerinde etkilidir ve evlilik uyumuna teşvik edici bir rolü olduğu belirlenmiştir (Fincham ve ark., 2002; Fincham ve Beach, 2007; Nelson, 1992; Woodman, 1991). Mevcut çalışmanın sonuçlarına göre, çalışmaya katılan evli bireylerin affetme düzeyleri evlilik uyumu düzeylerini pozitif yönde anlamlı düzeyde etkilemektedir. Bu bulguyla tutarlı olarak Keleş (2018) çalışmasında, affetmenin evlilik uyumunu pozitif yönde yordadığını belirlemiştir. Benzer şekilde Varol (2019) de affetme ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve affetmenin evlilik doyumunu üzerinde pozitif etkisi olduğunu bildirmiştir. Göztepe-Gümüş ve Tutarel-Kışlak (2019) bağışlayıcı kişilik özelliklerinin evlilik uyumu üzerinde pozitif etkisi olduğunu bulgulamıştır. Ayrıca ilgili alan yazında affetme arttıkça evlilik uyumunda da artış olduğu çeşitli çalışmalar sonucunda ortaya konmuş bir bulgudur (Duman-Temel, 2013; Fincham ve Beach, 2002; Fincham ve Beach, 2007; Kachadourian ve

ark., 2005; Taşçıoğlu ve ark., 2020). Sonuç olarak, affetmenin evlilikte yaşanan problemleri aşmada ve anlaşmazlıkları çözmeye etkili bir yapı olduğu ve böylece evlilik uyumu üzerine etkisi olan bir faktör olduğu anlam kazanmaktadır. İlgili alan yazında yapılan çalışmalar mevcut çalışmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Dördüncü hipotez ile ilgili affetmenin alt boyutları ile yapılan çoklu regresyon analizinde kendini affetme ve başkalarını affetme alt boyutlarının evlilik uyumunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Kendini affetmenin evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolünün araştırıldığı herhangi bir çalışma bulunmamıştır. Taşçıoğlu ve ark. (2020) ise çalışmalarında, kendini affetme arttıkça evlilik uyumunda da artış olduğunu belirlemişlerdir. Kendini affetme, bireyin öfke ve kaygı seviyesini azaltarak fiziksel ve psikolojik iyi oluşuna katkı sağladığı için, bu kişilerin eşleri ile kurdukları ilişkinin sağlıklı olması ve evlilik uyumunun yüksek olmasının beklenilir bir sonuç olduğu düşünülmektedir. Analiz sonuçlarından bir diğerine göre ise başkalarını affetme evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bu bulguya benzer şekilde Varol (2019) çalışmasında başkalarını affetme düzeyinin yüksek olmasının evlilik doyumu üzerinde pozitif etkisi olduğunu bildirmiştir. Başkalarını affetme kişiler arası bağlamdaki affetmeyi açıklamaktadır. Evlilik ilişkisinin kişiler arası ilişkinin yoğun olduğu bir ilişki biçimi olmasından dolayı başkalarını affetme düzeyinin yüksek olmasının evlilik uyumunu pozitif yönde etkilediği düşünülmektedir. Durumu affetme ile evlilik uyumu arasındaki ilişki anlamlı ve pozitif yöndedir, ancak oluşturulan modele göre durumu affetmenin evlilik uyumu üzerinde yordayıcı bir rolü bulunmamaktadır. Bulgu, Kim ve ark.'nın (2001) ve Kuşçu'nun (2019) çalışmaları ile tutarlı bir sonuç vermiştir. Durumu affetme, doğal afet gibi kişinin kontrol etme kapasitesi dışında gelişen durumlarda işleyen bir yapı olup kişiler arası ilişki içinde gerçekleşmemektedir. Evlilik uyumu ise kişiler arası ilişkinin yoğun yaşandığı bir ilişki biçimidir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, durumu affetmenin evlilik uyumu üzerinde bir etkisi olmaması anlam kazanmaktadır.

Çalışmanın beşinci hipotezi kapsamında çocukluk çağı travmalarının affetme ile birlikte, evlilik uyumunu yordayıcı rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır ve yapılan analiz sonucu hipotez doğrulanmıştır. Buna göre, çocukluk çağı travmaları toplam puanı ile affetme toplam puanı birlikte evlilik uyumu toplam puanını pozitif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır. İki değişken birlikte ele alınarak oluşturulan modelde evlilik uyumunu en çok açıklayan bağımsız değişkenin affetme olduğu bulunmuştur. Alan yazında, çocukluk çağı travmaları ile affetmenin birlikte bağımsız değişkenler

olarak alınırken, evlilik uyumunun bağımlı değişken olduğu başka bir çalışma bulunmamaktadır. İlgili alan yazındaki çalışmalar, mevcut çalışma ile tutarlılık gösterir şekilde, çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumunu negatif yönde yordadığını belirlemiştir (Abalı 2017; Esinç-Arz, 2018). Nelson ve Wampler çalışmalarında eşlerden yalnızca biri ya da her ikisi de erken yaşam döneminde travmaya maruz kalmış çiftler ile çocukluk döneminde travmaya uğramamış çiftleri karşılaştırdıkları çalışmalarında travma öyküsü olan gruptaki çiftlerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Whisman (2006) çalışmasında çocukluğunda travmaya maruz kalanların evlilik uyumlarının daha düşük olduğunu bulmuş, ek olarak, travmaya maruz kalan evli bireylerin evliliği sonlandırma oranının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Alan yazındaki araştırmalar ve mevcut çalışma sonucu ışığında, çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumunu bozan bir risk faktörü olduğu anlam kazanmaktadır. Affetmenin evlilik uyumunu yordamasına yönelik olarak alan yazın incelendiğinde çalışmaların mevcut çalışma sonucu desteklediği görülmektedir. Keleş (2018) affetme düzeyinin evlilik uyumu düzeyini yordamasına yönelik yaptığı çalışmada, mevcut çalışmayı destekler şekilde, affetmenin evlilik uyumu üzerinde pozitif yönde yordayıcı etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Varol (2019) da çalışmasında affetmenin evlilik doyumunu üzerinde pozitif yönde yordadığını belirlemiştir. Affetmenin, incinme sonrası oluşan olumsuz duyguları uzaklaştırarak eşe karşı yıkılan güven hissini yeniden inşa ettiği, çiftleri birbirlerine yakınlaştırarak evlilik uyumunu arttırdığı ve evlilik uyumuna teşvik ettiği de alan yazında sıkça bildirilmiştir (Fincham ve Beach, 2007; Ghiurca ve Vintila, 2019; Gordon ve Baucom, 2003; Kachadourian ve ark., 2005). Mevcut çalışma sonucu ve önceki çalışmalar göz önüne alındığında, affetmenin, evlilikteki sorunların çözülmesinde ve evlilik uyumunun sürdürülmesinde etkili bir faktör olduğu anlam kazanmaktadır.

Son olarak, çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile affetme alt boyutlarının birlikte evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolü incelenmiş ve duygusal istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal ve başkalarını affetme alt boyutlarının birlikte evlilik uyumunu anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alt boyutların tümü birlikte ele alınarak oluşturulan modelde evlilik uyumunu en çok açıklayan alt boyutun başkalarını affetme olduğu bulunmuştur. Alan yazında, çocukluk çağı travmaları ve affetme alt boyutlarının evlilik uyumu ile ilişkisini inceleyen az sayıda çalışma bulunmakla birlikte, tüm alt boyutların birlikte bağımsız değişken olarak ele alınırken,

evlilik uyumunun bağımlı değişken olduğu başka bir çalışma bulunmamaktadır. Çocuklukta maruz kalınan duygusal istismarın evlilik uyumunu üzerinde olumsuz etkisi olduğu sonucu alan yazındaki çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Maneta ve ark, 2015; Perry, DiLillo ve Peugh, 2007; Riggs ve Kaminski, 2010). Maneta ve ark. (2015) çalışmalarında duygusal istismara maruz kalan bireylerin ve eşlerinin evlilik uyumlarını incelemişler ve duygusal istismarın yalnız maruz kalan bireyin evlilik uyumunun düşük olmasına değil, aynı zamanda, eşinin evlilik uyumunun azalmasına da yol açtığını ifade etmişlerdir. Çocuklukta maruz kalınan suçlama, alay etme, aşağılama gibi duygusal istismar davranışlarının yetişkinliğe yansımaları evlilik ilişkisini de etkilemektedir. Bu tür istismara maruz kalan bireylerin kendileri, dünya ve diğer insanlar hakkındaki negatif değerlendirmeleri ve düşük benlik saygıları nedeniyle evlilik hayatlarında da mağdur edilmekten ve zarar görmekten korktukları, bu durumdan kaçınmak amacıyla kendi istek ve ihtiyaçlarını göz ardı ederek tamamen eşlerinin istek ve ihtiyaçlarına odaklandıkları, evliliklerini sürdürmek için fazlaca çaba sarf ettikleri ve bu çabanın zamanla evlilik uyumlarının bozulmasına neden olduğu düşünülmektedir (Reyome, Ward ve Witkiewitz, 2010). Çalışmanın son hipotezini anlamlı kılan bir diğer alt boyut duygusal ihmaldir. Duygusal ihmalin düşük evlilik uyumu düzeyi ile ilişkili olduğu alan yazındaki çalışmalarda da görülmektedir (Abalı, 2017; Perry ve ark., 2007; Yunus-Tozan, 2019). Duygusal ihmale maruz kalan bireylerin çocukluklarında ihtiyaç duydukları sevgi ve şefkate ulaşamamalarının yol açtığı değersizlik duygusuyla evlilik hayatlarında da sevgi görmeye değer hissetmedikleri, eşleriyle yakınlık kurmakta ve duygularını ifade etmekte zorlandıkları, gereksinimlerini ve beklentilerini dile getirmekten kaçındıkları ve bu durumun evlilik uyumunun azalmasına yol açtığı düşünülmektedir. Fiziksel ihmal alt boyutunun da diğer alt boyutlar ile beraber değerlendirildiğinde evlilik uyumunu yordadığı görülmüştür. Yaşamlarının erken dönemlerinde fiziksel ihmale maruz kalan bireylerin evlilik uyumlarının daha düşük olduğu alan yazında da bildirilmiş bir bulgudur (Gülgör, 2018; Paradis ve Boucer, 2010). Fiziksel ihmal yaşayan bireyler, çocukluklarında yeterli bakıma ulaşamadıklarından ve ihtiyaçları giderilmediğinden bu kişilerin evliliklerinde de eşlerine güvenmekte, istek ve ihtiyaçlarını dile getirmekte zorluk çektikleri ve bu durumun da evlilik uyumunun bozulmasına yol açan bir faktör olduğu düşünülmektedir. Diğer alt boyutlar ile birlikte ele alındığında fiziksel istismarın evlilik uyumu üzerinde yordayıcı rolü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fiziksel istismarın evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı alan yazında da bildirilmiş

bir bulgudur (Abalı, 2017; Whisman, 2006). Çalışmanın yapıldığı Türk toplumunda fiziksel istismar davranışlarının, özellikle ebeveynleri tarafından küçük yaşlardan itibaren çocukları cezalandırmak amacıyla uygulanmasından dolayı yaşamın erken dönemlerinden itibaren sıkça bu davranışlara maruz kalan bireylerin, bu tür istismar davranışlarının kabul edilebilir olduğunu düşünmelerine ve baş etme becerileri ile üstesinden gelerek direnç geliştirmelerine yol açtığı, bu nedenle diğer alt boyutlar ile beraber değerlendirildiğinde evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı düşünülmektedir. Oluşturulan modelde diğer alt boyutlar ile birlikte değerlendirildiğinde cinsel istismarın evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı bulunmuş olmuştur. Mevcut çalışma sonucu alan yazındaki çalışmalar tarafından desteklenmektedir (Abalı, 2017; Paradis ve Boucher, 2010; Whisman, 2006). Mevcut çalışmada cinsel istismarın en az bildirilen çocukluk çağı travması türü olduğu görülmüştür. Yordayıcı etkinin bulunmamasının örneklemin bu özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Modelde yordayıcı rolü olmadığı görülen bir diğer alt boyut kendini affetmedir. Kendini affetme, bireylerin kendilerine karşı hissettikleri olumsuz duyguları azaltarak psikolojik iyilik hallerini arttırdığından evlilik ilişkisi üzerinde pozitif etkisi olduğu düşünülmüş, ancak diğer alt boyutlar ile birlikte evlilik uyumunu yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer alt boyutlar ile ele alındığında durumu affetmenin de evlilik uyumu üzerinde yordayıcı rolü olmadığı bulunmuştur. Durumu affetmenin evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı alan yazında da bildirilmiş bir bulgudur (Kim ve ark., 2001; Kuşçu, 2019). Durumu affetme, yapısı gereği, doğal afetler gibi bireylerin üzerinde kontrol hakimiyeti kurmadığı durum ve olaylara yönelik affetmeyi ifade etmekte ve kişiler arası ilişki bağlamı içinde gerçekleşmemektedir. Durum affetmenin tanımı ve evlilik uyumunun kişiler arası ilişkiyi ifade etmesi ışığında, durumu affetmenin evlilik uyumu üzerinde bir etkisinin olmaması anlam kazanmaktadır. Mevcut çalışmada başkalarını affetmenin modeli anlamlı kıldığı ve evlilik uyumunu en çok açıklayan alt boyut olduğu görülmüştür. Başkalarını affetme kişiler arası ilişkilerde incinme sonrası oluşan negatif duyguları azaltarak yeniden olumlu duygular yüklenilmesine, intikam alma ve uzaklaşma isteğinden vazgeçilmesine yol açmaktadır. Başkalarını affetme kavramı evlilik ilişkisinde eş tarafından incitildikten sonra eşten uzaklaşma ve karşı misilleme yapma isteğinin azalması, yeniden güven duyulması, şefkat, sevgi ve merhamet duygularının artması olarak değerlendirildiğinde başkalarını affetmenin evlilik uyumu üzerinde pozitif

yönde etkisi olduğu anlam kazanmakta ve başkalarını affetmenin evlilik uyumu üzerindeki önemini vurgulamaktadır.

Çalışmamızın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, çalışma kapsamında kullanılan Heartland Affetme Ölçeği ile bireylerin affetme düzeyleri hakkında bilgi alınmıştır ve çalışma örneklemini evli bireyler oluşturmaktadır. Çalışmanın temel amaçlarından biri affetmenin evlilik uyumu üzerindeki etkisi araştırılmasıdır. Bu sebeple bireylerin affetme düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla evlilikte bağışlamayı ölçmeye yönelik bir ölçeğin kullanılmaması bir kısıtlılık olarak görülmektedir. Bir diğer kısıtlılık, çalışmada çocukluk çağı travmalarının geriye dönük olarak ve öz bildirim dayalı şekilde değerlendirilmiş olmasıdır. Geriye dönük değerlendirmeler bilgilendirici oldukları için yaygın olarak kullanılmalarına karşın hatırlamada güçlük çekme ya da utanç duygusu nedeniyle kasıtlı olarak istismar ve ihmal yaşantısını bildirmeme gibi nedenlerle yanıltıcı sonuçlar elde edilebilmektedir. Çalışmada katılımcılar ölçekleri 'online' olarak doldurmuşlardır. Bu noktanın veri güvenilirliğini hem olumlu hem de olumsuz etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Çocukluk çağı travmaları bireyin yalnızca kendisinin değil eşinin de evlilik uyumu düzeyini etkilemektedir (Nelson ve Wampler, 2000). Mevcut çalışmada evli çiftlerin yalnızca birinden veri toplanmıştır. Bu durum da çalışmanın bir diğer kısıtlılığını oluşturmaktadır. Bir diğer kısıtlılık ise mevcut çalışmanın kesitsel yapısıdır. Evlilik uyumu birliktelik süresince zaman zaman artış ve azalış göstererek farklı seviyelerde olabilmektedir. Ancak çalışmada tek bir zaman dilimindeki evlilik uyumu düzeyi üzerinden analizler yapılmıştır.

BÖLÜM 6

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmanın sosyodemografik verilerine göre, cinsiyetin evlilik uyumu düzeyi ile ilişkili olduğu saptanmış, erkeklerin evlilik uyumu düzeylerinin kadınlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Katılımcıların evlilik uyumu düzeylerinin evlenme biçimine göre farklılaştığı ve tanışarak/flört ederek evlenen katılımcıların evlilik uyumu düzeylerinin görücü usulü evlenen katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çocuk sahibi olma durumunun da evlilik uyumu düzeyi ile ilişkili olduğu belirlenmiş, çocuk sahibi olmayan katılımcıların evlilik uyum düzeylerinin çocuk sahibi olanlardan daha fazla olduğu bulunmuştur. Gelir düzeyinin de evlilik uyumu düzeyi ile ilişkili olduğu bulunmuş olup, gelir düzeyini yüksek bildiren katılımcıların evlilik uyumu düzeylerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların evlenme yaşları ile evlilik uyumu düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Katılımcıların evlilik süresindeki artışın evlilik uyumu düzeylerindeki azalış ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Öte yandan, katılımcıların çalışma durumu, yaşı, eşleriyle aralarındaki yaş farkı ve toplam eğitim süresi ile evlilik uyumu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Çalışmanın sonuçlarına göre, çocukluk çağı travmaları evlilik uyumunu negatif yönde, affetme ise evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordamaktadır. Ayrıca çocukluk çağı travmaları ve affetme birlikte ele alındığında ise evlilik uyumunu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma, çocukluk çağı travmalarının uzun süreli olumsuz sonuçları olduğunu, olumsuz etkilerinin yetişkinlik dönemine de yansıdığını, bireylerin evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini ve affetmenin evlilikteki anlaşmazlıkları çözmede ve evlilik uyumunu sürdürmede etkili bir faktör olduğu ortaya koymaktadır. Bu sebeple hem bireysel terapide hem de çift terapisinde evlilikte yaşanan ve evlilik uyumunun bozulmasına

yol açan problemleri anlayarak evlilik uyumunun arttırılmasına yönelik yapılacak klinik uygulamalar açısından çocuklukta maruz kalınan travma yaşantılarının ve affetmenin değerlendirilmesinin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Alan yazında çocukluk çağı travmalarını iyileştirici etkisi olduğu düşünülen affetme kavramı ile aralarındaki ilişkiyi inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır. Ayrıca çocukluk çağı travmaları, affetme ve evlilik uyumu kavramlarının bir arada incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma üç kavramın ilk kez beraber ele alınması ve aralarında yordayıcı etkinin incelenmesi literatüre özgün bir katkı sağlamakla birlikte, çocukluk çağı travmaları olan bireylerle çalışırken kullanılacak uygulamalar için affetme kavramının önemini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın sonuçları doğrultusunda, gelecekte yapılacak araştırmalarda daha geniş örnekleme çalışılması sonuçların genellenebilirliğinin arttırılmasına yönelik fayda sağlayabilir. Çocukluk çağı travmaları hakkında geriye dönük bilgi toplama sırasında yanıltıcı cevaplardan kaçınmak amacıyla yapılandırılmış görüşmeler ile veri toplamanın daha fazla katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Evlilik uyum düzeyinin zaman içinde değişebilmesi göz önüne alınarak değişkenler arası yapıyı inceleyebilmek amacıyla boylamsal olarak yürütülen çalışmaların daha detaylı ve derinlemesine bilgi sağlayacağı öngörülmektedir. Çalışmada katılımcıların çocukluk çağı travmaları ölçek üzerinden aldıkları puanlara göre travma düzeyi üzerinden analiz yapılmıştır. Çocukluk çağı istismar veya ihmal yaşantısı olan bireyler ile travmaya maruz kalmamış bireylerin karşılaştırılarak analiz edilmesi de sonraki çalışmalar için bir diğer öneridir. Çalışmada yer alan değişkenler ile evli bireyler örnekleme bir arada ilk kez çalışılmıştır. Aynı çalışmayı farklı romantik ilişki türleri ile yapmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Daha ileri istatistik yöntemleri kullanılarak bağımsız değişkenler ve alt ölçekleri ile bağımlı değişkenin alt ölçeklerinin ilişkisinin incelenmesi de katkı sağlayacak bir diğer öneridir. Affetmenin kültürler arası farklar bakımından ele alınması ve değişkenlerin farklı kültürler karşılaştırılarak analiz edilmesi de çalışma sonucunun çeşitliliğini arttırabilir.

KAYNAKÇA

- Abalı, C. (2017). *Çocukluk Çağı Travmalarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Afifi, T. O., Sareen, J., Fortier, J., Taillieu, T., Turner, S., Cheung, K., & Henriksen, C. A. (2017). Child maltreatment and eating disorders among men and women in adulthood: Results from a nationally representative United States sample. *International Journal of Eating Disorders*, 50(11), 1281-1296. doi: 10.1002/eat.22783.
- Akbaş, T. (2001). Kız ve Erkek Çocuklara Yönelik Cinsel Tacizler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(7), 58-76.
- Aker, A. T. (2012). *Temel Sağlık Hizmetlerinde Ruhsal Travmaya Yaklaşım*. Ankara: Türkiye Psikiyatri Derneği.
- Akgün, R., & Kayaarslan, S. (2019). Sosyal Hizmet Lisans ve Ön Lisans Okuyan Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Çocukluk Dönemi Örselenmişliklerinin Belirlenmesi. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5(25), 1579-1599.
- Akpınar, B., & Kırılıoğlu, M. (2020). Bazı değişkenler Açısından Evlilik Uyumunun İncelenmesi ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumunun Evlilik Uyumuna Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 736-746.
- Aksoy, A., & Ögel, K. (2003). Kendine zarar verme davranışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4, 226-236.
- Aktaş, S. (2009). *Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akyıl, A. (2019). *Çocukluk Çağı Travmaları, Bilişsel Duygu Düzenleme ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Diyarbakır ve Mardin Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Allen, J. G. (2018). *Mentalizing in the development and treatment of attachment trauma*. New York, NY: Routledge.

- Alpay, A. (2009). *Yakın İlişkilerde Bağışlama: Bağışlamanın; Bağlanma, Benlik Saygısı, Empati ve Kıskançlık Değişkenleri Yönünden İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*. Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
- Arshad, M., Mohsin, N., & Mahmood, K. (2014). Marital adjustment and life satisfaction among early and late marriages. *Journal of Education and Practice*, 5(17), 83-90.
- ASİCİ, E. (2014). Öğretmen Adaylarında Affetme Özelliği ve Öz-duyarlık *The Journal of Academic Social Science Studies*. 27. 489-505. doi: 10.9761/JASSS2428.
- Aydın, O., & İşmen, A. E. (2003). 18-25 Yaş Grubu Erkeklerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısının İncelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(18), 7-20.
- Ayten, A. (2009). Affedicilik ve Din: Affetme Eğilimi ve Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *M. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37(2009/2), 11-128. doi: 10.15370/MUIFD.36508.
- Bağrıaçık, Y. (2019). *Çocukluk Çağı Travmalarının Kişilik ve Psikolojik Dayanıklılık ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Bal, F., & Gülgör, F. (2019). Evli Bireylerde Çocukluk Çağı Travmanın İncelenmesi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5(16). 304-313.
- Baskin, T. W., & Enright, R. D. (2004). *Intervention Studies on Forgiveness: A Meta-Analysis*. *Journal of Counseling & Development*, 82(1), 79-90. doi:10.1002/j.1556-6678.2004.tb00288.x.
- Battle, C. L., Shea, M. T., Johnson, D. M., Yen, S., Zlotnick, C., Zanarini, M. C., ... Morey, L. C. (2004). Childhood Maltreatment Associated With Adult Personality Disorders: Findings From the Collaborative Longitudinal Personality Disorders Study. *Journal of Personality Disorders*. 18(2), 193-211. doi: 10.1521/pedi.18.2.193.32777.
- Bayar, Ö. (2015). *Romantik İlişkilerde Aldatma ve Affetme: Empatinin Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., ... Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal of Psychiatry*, 151(8), 1132-1136.

- Besim, G. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Affetme, Bitirilmemiş İşler ve Öfke*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Bilen, M. (1983). *Ailede, Kurumlarda ve Toplumda Sağlıklı İnsan İlişkileri*. Ankara: Teknik Basım Sanayii Matbaası.
- Bilgen, F. G., & Karasu, F. (2017). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 22-34.
- Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N. B., Atık, B., & San, P. (1991). Türkiye'nin 16 İlinde 4-12 Yaşlar Arasındaki 50.473 Çocuğa Fiziksel Ceza Verme Sıklığı ve Buna İlişkin Problem Durumlarının İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Bir-Akturk, E., & Fışıloğlu, H. (2009) Marital Satisfaction in Turkish Remarried Families: Marital Status, Stepchildren, and Contributing Factors, *Journal of Divorce & Remarriage*, 50(2), 119-147. doi: 10.1080/10502550802365755.
- Bohleber, W. (2007). Remembrance, trauma and collective memory: The battle for memory in psychoanalysis. *The International Journal of Psychoanalysis*, 88(2), 329–352. doi:10.1516/v5h5-8351-7636-7878.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., & Çoban, Ş. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. *New/Yeni Symposium Journal*, 44(2),100-106.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 964-980. doi: 10.1111/j.1741-3737.2000.00964.x.
- Brown, G. R., & Anderson, B. (1991). Psychiatric Morbidity in Adult Inpatients with Childhood Histories of Sexual and Physical Abuse. *The American Journal of Psychiatry*. 148(1), 55-61. doi:10.1176/ajp.148.10.1423-a.
- Bugay, A., & Demir, A. (2010). A Turkish version of Heartland Forgiveness Scale. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1927-1931. doi: 10.1016/j.sbspro.2010.07.390.
- Bugay, A., Demir, A., & Develi, R. (2012). Assessment of reliability and validity of the Turkish version of Heartland Forgiveness Scale. *Psychological Reports: Measures & Statistics*, 111(2), 575-584. doi: 10.2466/08.21.PR0.111.5.575-584.
- Caffey, J. (2010). The Classic: Multiple Fractures in the Long Bones of Infants Suffering From Chronic Subdural Hematoma. *Clinical Orthopaedics and Related Research*, 469(3), 755-8. doi: 10.1007/s11999-010-1666-0.
- Caselli, L. T., & Motta, R. W. (1995). The effect of PTSD and combat level on Vietnam veterans' perceptions of child behavior and marital adjustment. *Journal of Clinical Psychology*, 51(1), 4-12.

- Crow, T., Cross, D., Powers, A., & Bradley, B. (2014). Emotion dysregulation as a mediator between childhood emotional abuse and current depression in a low-income African-American sample. *Child Abuse and Neglect*, 38(10), 1590-1598. doi: 10.1016/j.chiabu.2014.05.015.
- Crowther, J. H. (1985). *The Relationship between Depression and Marital Maladjustment A Descriptive Study. The Journal of Nervous and Mental Disease*, 173(4), 227-231. doi:10.1097/00005053-198504000-00004.
- Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Çağatay, S. E. (2014). *Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantı Düzeyi ile Bağlanma Stilleri ve Savunma Mekanizmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çakmak-Tolan, Ö. (2015). *Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye Dair İnançlar ve Çatışma Çözüm Stilleri Bağlamında Yordanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Çardak, M. (2012). *Affedicilik Yönelimli Psiko-eğitim Programının Affetme Eğilimi, Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Psikolojik İyi Oluş, Sürekli Kaygı ve Öfke Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış, Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çelebi B. M., & Polat A. (2019). Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıların, Yetişkin Bağlanma Stillерinin ve Psikolojik İyi Oluşun Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 29-34. doi: 10.30934/kusbed.417436.
- Çelik, M., & Tümkaya, S. (2012). Öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(1), 223-238.
- Çıtışlı-Turgut, M. K. (2018). *Evlilik Çatışması ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Affetmenin Aracı Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Davis, J. L., & Petretic-Jackson, P. A. (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature. *Aggression and Violent Behavior*, 5(3), 291-328 doi: 10.1016/S1359-1789(99)00010-5.
- Dehle, C., & Weiss, R. L. (2002) Associations Between Anxiety and Marital Adjustment. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 136(3), 328-338, doi: 10.1080/00223980209604160.
- Demir-Erbil, D., & Hazer, O. (2018). Çalışan Bireylerin Evlilik Uyumlarının İncelenmesi, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(5), 99-116.

- Demirkapı, E. Ş. (2013). *Çocukluk Çağı Travmalarının Duygu Düzenleme ve Kimlik Gelişimine Etkisi ve Bunların Psikopatolojiler ile İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 89-99.
- Dethier, M., Counerotte, C., & Blairy, S. (2011). Marital Satisfaction in Couples with an Alcoholic Husband. *Journal of Family Violence*, 26(2), 151–162. doi:10.1007/s10896-010-9355-z.
- DiLillo, D., & Patricia L. J. (1999). Perceptions of Couple Functioning Among Female Survivors of Child Sexual Abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 7(4), 59-76.
- DiLillo, D., Peugh, J., Walsh, K., Panuzio, J., Trask, E., & Evans, S. (2009). Child maltreatment history among newlywed couples: a longitudinal study of marital outcomes and mediating pathways. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77(4), 680-692. doi: 10.1037/a0015708.
- Doğruer, N. (2019). *Çocukluk Çağı Travma Yaşantılarına Sahip Yetişkinlerde Psikolojik Dayanıklılık ve Affetme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- Duman-Temel, E. (2013). *Mediating Role of Marital Satisfaction in The Types of Infidelity–Forgiveness, Trait Positive Affect–Forgiveness and Coping–Forgiveness Relationships in Married Men And Women*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Ekşi, H., Güneş, F., & Yaman, N. (2018). Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyi Oluşları ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 203-233.
- Emerman, C. (2017). The relationship among spousal interactions, forgiveness, conflict, and marital satisfaction. Doctoral dissertation. Hofstra University, Hempstead.
- Enright, R. D., & the Human Development Study Group (1991). The moral development of forgiveness. In W. Kurtines & J. Gerwitz (Eds.), *Handbook of moral behavior and development*, 123–152. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Enright, R. D., & the Human Development Study Group (1996). Counseling Within the Forgiveness Triad: On Forgiving, Receiving Forgiveness, and Self-Forgiveness. *Counseling and Values*, 40(2), 107–126. doi:10.1002/j.2161-007x.1996.tb00844.x.
- Erarslan-Çapan, B., & Arıcıoğlu, A. (2014). Psikolojik Sağlamlığın Yordayıcısı Olarak Affedicilik. *e-International Journal of Educational Research*, 5(4), 70-82. doi: 10.19160/e-ijer.05325.

- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., & Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam Dergisi*, 18(1), 39-47.
- Erdinç, İ. (2018). *Evli Çiftlerde, Evlilik Uyumu, Cinsel Yaşam Doyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erozkan, A. (2016). The Link between Types of Attachment and Childhood Trauma. *Universal Journal of Educational Research*, 4(5), 1071-107. doi: 10.13189/ujer.2016.040517.
- Esinç-Arz, C. (2018). *Evli Bireylerde Evlilik Uyumunun Erişkinlerde Görülen Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Düzeyleri ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Etain, B., Mathieu, F., Henry, C., Raust, A., Roy, I., Germain, A., Leboyer, M., & Bellivier, F. (2010). Preferential association between childhood emotional abuse and bipolar disorder. *Journal of Traumatic Stress*, 23(3), 376-83 doi: 10.1002/jts.20532.
- Exline, J. J., & Baumeister, R. F (2000). Expressing Forgiveness and Repentance Benefits and Barriers. McCullough, M. E., Kenneth I. P., & Thoresen, C. E. (Eds.), *Forgiveness: Theory, Research, and Practice*, 1, 133-155. New York: The Guilford Press.
- Fışıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu. *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-23.
- Fışıloğlu, H., & Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for measurement of marital quality of Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214-218.
- Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik Uyumu ile Eşlerin Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Diğer Sosyodemografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (2002). Forgiveness in marriage: Implications for psychological aggression and constructive communication. *Personal Relationships*, 9(3), 239–251. doi: 10.1111/1475-6811.00016.
- Fincham, F. D. & Beach, S. R. H. (2007). Forgiveness and marital quality: Precursor or consequence in well-established relationships?. *The Journal of Positive Psychology*, 2(4), 260-268, doi: 10.1080/17439760701552360.
- Fincham, F. D., Hall, J. H., & Beach, S. R. H. (2005). "Til Lack of Forgiveness Doth Us Part?": Forgiveness and Marriage. Worthington, E. L (Ed.) *Handbook of Forgiveness*, 207-226. New York, NY: Routledge.

- Fincham, F. D., Paleari, F. G., & Regalia, C. (2002). Forgiveness in marriage: The role of relationship quality, attributions, and empathy. *Personal Relationships*, 9(1), 27-37. doi: 10.1111/1475-6811.00002.
- Fincham, F. D., & Rogge, R. (2010). Understanding Relationship Quality: Theoretical Challenges and New Tools for Assessment. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 227-242. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00059.x.
- Fitzgibbons, R. P. (1986). The cognitive and emotive uses of forgiveness in the treatment of anger. *Psychotherapy: theory, Research, Practice, Training*, 23(4), 629-633. doi:10.1037/h0085667.
- Freedman, S. (1998). Forgiveness and Reconciliation: The Importance of Understanding How They Differ. *Counseling and Values*. 42(3). 200-216. doi:10.1002/j.2161-007X.1998.tb00426.x.
- Gelles, R. J. (2017). What to learn from cross-cultural and historical research on child abuse and neglect: An overview. Gelles, R. J., & Lancaster, J. B. (Eds.), *Child Abuse and Neglect: Biosocial Dimensions*, 16-31, New York, NY: Routledge.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Ghaemmaghami, P., Allemand, M., & Martin, M. (2011). Forgiveness in Younger, Middle-Aged and Older Adults: Age and Gender Matters. *Journal of Adult Development*, 18(4), 192-203. doi:10.1007/s10804-011-9127-x.
- Ghiurca, M. V., & Vintila, M. (2019). The Relationship Between Forgiveness And Marital Satisfaction Within Couples. *Social Research Reports*, 11(1), 26-34. doi: 10.33788/srr11.1.2.
- Girgis, S., George, R. P., & Anderson, R. T. (2012). *What Is Marriage? Man and Woman: A Defense*. United States: Encounter Books.
- Godbout, N., Dutton, D. G., Lussier, Y., & Sabourin, S. (2009). Early exposure to violence, domestic violence, attachment representations, and marital adjustment. *Personal Relationships*, 16(3), 365-384.
- Goel, S., & Kaur-Narang, D. (2012) Gender Differences in Marital Adjustment, Mental Health and Frustration Reactions during Middle Age. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 1(3), 42-49. doi:10.9790/0837-0134249.
- Gordon, K. C., & Baucom, D. H. (2003). Forgiveness and Marriage: Preliminary Support for a Measure Based on A Model of Recovery From A Marital Betrayal. *The American Journal of Family Therapy*, 31(3), 179-199 doi: 10.1080/01926180390167188.
- Göztepe-Gümüş I., & Tutarel-Kışlak Ş. (2019) Evli bireylerde bağışlama ve tekrarlayıcı düşünme düzeyinin ruh sağlığı ve evlilik uyumu üzerindeki yordayıcı rolü, *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 32(3), 236-245. doi: 10.14744/DAJPNS.2019.00032.

- Güneri-Yöyen, E. (2017). Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 31(1), 267-282.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-34.
- Gülgör, F. (2018). *Evli Bireylerin Çocukluk Çağı Travmaları ile Evlilik Uyumluluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güloğlu, B., Kararımak, Ö., & Emiral, E. (2016) Çocukluk çağı travmalarının tinsellik ve affetme üzerindeki rolü. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 309-316. doi: 10.5455/apd.217593.
- Güneş, M., Selçuk, H., Demir, S., Okan-İbioğlu, A., Bulut, M., Kaya, M. C., Yılmaz, A., Atlı, A., & Sır, A. (2016). Çocuk Evliliği Yapan Kadınlarda Çift Uyumu ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travması. *Journal of Mood Disorders (JMood)*, 6(2), 63-70. doi: 10.5455/jmood.20160425100345.
- Gürbüz, E. (2016). *Evlilik İçinde Aldatılan Bireylerin Affetmelerini Yordamada Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlığın Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Halisdemir, D. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluşları, Kendini Affetme Düzeyleri ve Geçmişe Yönelik Anne Kabul Red Algıları Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hall, J. H., & Fincham, F. D. (2005). Self-Forgiveness: The stepchild of Forgiveness Research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(5), 621-637.
- Hashmi, H. A., Khurshid, M., & Hassan, I. (2007). Marital Adjustment, Stress and Depression among Working and NonWorking Married Women. *Internet Journal of Medical Update*, 2(1). doi: 10.4314/ijmu.v2i1.39843.
- Henry, N. J. M., Berg, C. A., Smith, T. W., & Florsheim, P. (2007). Positive and negative characteristics of marital interaction and their association with marital satisfaction in middle-aged and older couples. *Psychology and Aging*, 22(3), 428-441. doi: 10.1037/0882-7974.22.3.428.
- Hershkowitz, M., Dekel, R., Fridkin, S., & Freedman, S. (2017). *Posttraumatic Stress Disorder, Parenting, and Marital Adjustment among a Civilian Population*. *Frontiers in Psychology*, 8, 1-6. doi: 10.3389/fpsyg.2017.01655.
- Homish, G. G., Leonard, K. E., & Cornelius, J. R. (2008). *Illicit drug use and marital satisfaction*. *Addictive Behaviors*, 33(2), 279-291. doi: 10.1016/j.addbeh.2007.09.015.

- Hovens, J. G., Wiersma, J. E., Giltay, E.J., van Oppen, P., Spinhoven, P., Penninx, B. W., & Zitman, F. G. (2010). Childhood life events and childhood trauma in adult patients with depressive, anxiety and comorbid disorders vs. controls. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 122(1), 66-74. doi: 10.1111/j.1600-0447.2009.01491.x.
- Hussey, J. M., Chang, J. J., & Kotch, J. B. (2006). Child Maltreatment in the United States: Prevalence, Risk Factors, and Adolescent Health Consequences. *Pediatrics*. 118(3), 933-42. doi: 10.1542/peds.2005-2452.
- İnik, A. (2020). *Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıların, Yetişkinlik Dönemi Özgüven ve Yaşam Doyumu ile İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul
- Kachadourian, L. K., Fincham, F. D., & Davila, J. (2005). Attitudinal ambivalence, rumination, and forgiveness of partner transgressions in marriage. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(3), 334-342. doi:10.1177/0146167204271595.
- Kalmijn, M., De Graaf, P. M., & Poortman, A-R. (2004). Interactions Between Cultural and Economic Determinants of Divorce in The Netherlands. *Journal of Marriage and Family*, 66(1), 75-89. doi: 10.1111/j.1741-3737.2004.00006.x.
- Kaplan, B. B. (2012). *Konversiyon Bozukluğu Tanılı Kadın Hastalarda Çocukluk Çağı Travma Öyküsünün Psikiyatrik Belirtiler ve Cinsel İşlev ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, S. J., Pelcovitz, D., & Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: a review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 38(10), 1214-22. doi: 10.1097/00004583-199910000-00009.
- Kaya F., & Peker, A. (2016). The Relationship Between Perfectionism and Forgiveness of University Students: The Mediator Role of Emotional Intelligence. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(4), 1086-1094. doi: 10.21547/jss.265492.
- Keleş, A. (2018). *Evlilik Kalitesi ile Affetme, İkili İlişkilerde Güven ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur
- Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W., & Silver, H. K. (1962). The Battered-Child Syndrome. *Jama*, 181(1), 17-24. doi: 10.1001/jama.1962.03050270019004.
- Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., & Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: a review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164-80. doi: 10.1037/0033-2909.113.1.164.

- Kessing, L. V., Agerbo, E., & Mortensen, P. B. (2003). Does the impact of major stressful life events on the risk of developing depression change throughout life?. *Psychological Medicine*, 33(7), 1177-1184. doi: 10.1017/S0033291703007852.
- Kim, L. M., Johnson, J. L., & Ripley, J. (2011). A "perfect" storm: Perfectionism, forgiveness, and marital satisfaction. *Individual Differences Research*, 9(4), 199-209.
- Kobak, R. R., & Hazan, C. (1991). *Attachment in marriage: Effects of security and accuracy of working models*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(6), 861-869. doi:10.1037/0022-3514.60.6.861.
- Koç, M., İskender, M., Çolak, T. S., & Düşünceli, B. (2016). Investigation of the Effect of Intolerance of Uncertainty and the effect of Anger Control on the Relationship between Forgiveness and Psychological Well-Being through Structural Equation Modelling. *Sakarya University Journal of Education*, 6(3), 201-209. doi: 10.19126/suje.282951.
- Konstam, V., Holmes, W., & Levine, B. (2003). Empathy, Selfism, and Coping as Elements of the Psychology of Forgiveness: A Preliminary Study. *Counseling and Values*, 47(3), 172-183. doi: 10.1002/j.2161-007X.2003.tb00264.x.
- Korkmaz, E. (2019). *Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları ve Affetmenin Kişilerin Savunma Mekanizmalarıyla İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kublay, D., & Oktan, V. (2015). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 25-35.
- Kurdek, L. (2005). Gender and marital satisfaction early in marriage: A growth curve approach. *Journal of Marriage and Family*, 67, 68-84. doi: 10.1111/j.0022-2445.2005.00006.x.
- Kurdek, L. A. (1993). Predicting Marital Dissolution: A 5-Year Prospective Longitudinal Study of Newlywed Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(2), 221-242.
- Kuşçu, B. (2019). *Bireylerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik Esneklik, Affetme ve Benlik Kurgusu Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Küçükler, D. (2016). *Affetme, Affetmeme, Bilişsel Esneklik, Duygu Düzenleme ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital Predictors of Marital Quality and Stability. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 43(2), 228-237. doi:10.2307/585327.

- Lawler-Row, K. A., & Piferi, R. L. (2006). The forgiving personality: Describing a life well lived? *Personality and Individual Differences*, *41*(6), 1009–1020. doi:10.1016/j.paid.2006.04.007.
- Levin, Y., Greene, T., & Solomon, Z. (2015). PTSD Symptoms and Marital Adjustment Among Ex-POWs' Wives. *Journal of Family Psychology*, *30*(1), 72–81. doi: 10.1037/fam0000170.
- Lively, E. L. (1969). Toward Concept Clarification: The Case of Marital Interaction. *National Council on Family Relations*, *31*(1), 108–114.
- Lochner, C., du Toit P. L., Zungu-Dirwayi, N., Marais, A., van Kradenburg, J., Seedat, S., Niehaus, D. J., & Stein, D.J. (2002). Childhood trauma in obsessive-compulsive disorder, trichotillomania, and controls. *Depression and Anxiety*, *15*(2), 66–8. doi: 10.1002/da.10028.
- Locke, H. J., & Williamson, R. C. (1958). Marital adjustment: A factor analysis study. *American Sociological Review*, *23*, 562–569. doi: 10.2307/2088913.
- Lukman, F., Khan, A., Latif, A., Rosman, A., Azlina, K. Mokhtar, M., & Ayodeji, A. (2019). Determinants of Marital Adjustment among Married Persons in Ogbomosho Metropolis. *Indian Journal of Public Health Research & Development*. *10*(4). 1354–1358. doi: 10.5958/0976-5506.2019.00901.X.
- Lussier, Y., Sabourin, S., & Turgeon, C. (1997). Coping Strategies as Moderators of the Relationship between Attachment and Marital Adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, *14*(6), 777–791. doi: 10.1177/0265407597146004.
- Macaskill, A., Maltby, J. & Day, L. (2002) Forgiveness of Self and Others and Emotional Empathy, *The Journal of Social Psychology*, *142*(5), 663–665, doi: 10.1080/00224540209603925.
- Maltby, J. Macaskill, A., & Day, L. (2001). Failure to forgive self and others: a replication and extension of the relationship between forgiveness, personality, social desirability and general health. *Personality and Individual Differences*, *30*(5), 881–885. doi: 10.1016/S0191-8869(00)00080-5.
- Maneta, E. K., Cohen, S., Schulz, M. S., & Waldinger, R. J. (2015). Linkages between childhood emotional abuse and marital satisfaction: The mediating role of empathic accuracy for hostile emotions. *Child Abuse & Neglect*, *44*, 8–17. doi:10.1016/j.chiabu.2014.07.
- McCullough, M. E., Rachal, K. C., Sandage, S. J., Worthington, E. L., Brown, S. W., & Hight, T. L. (1998). Interpersonal forgiving in close relationships: II. Theoretical elaboration and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, *75*(6), 1586–1603. doi: 10.1037/0022-3514.75.6.1586.
- McCullough, M. E., Worthington, E. L., & Rachal, K. C. (1997). Interpersonal Forgiving in Close Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, *73*(2), 321–336.

- McNulty, J. K. (2008). Forgiveness in Marriage: Putting the Benefits into Context. *Journal of Family Psychology, 22*(1), 171–175 doi: 10.1037/0893-3200.22.1.171.
- Meyers, S. A., Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships, 9*(2), 159-172. doi: 10.1111/1475-6811.00010.
- Miller, A. J., & Worthington, E. L. (2010). Sex differences in forgiveness and mental health in recently married couples. *The Journal of Positive Psychology, 5*(1), 12–23. doi:10.1080/17439760903271140.
- Mousavi, R. (2017). Relationship between Big Five Personality Factors Neuroticism, Extraversion, Agreeableness, Openness, Loyalty and Marital Adjustment. *NeuroQuantology, 15*(4), 63-68. doi: 10.14704/nq.2017.15.4.1154.
- Mudar, P., Leonard, K. E., & Soltysinski, K. (2001). Discrepant substance use and marital functioning in newlywed couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 69*(1), 130–134.
- Mullen, P. E., Martin, J. L., Anderson, J. C., Romans, S. E., & Herbison, G. P. (1996). The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: A community study. *Child Abuse and Neglect, 20*(1), 7-21.
- Mullet, E., Neto, F., & Riviere, S. (2005). Personality and Its Effects on Resentment, Revenge, Forgiveness, and Self-Forgiveness. Worthington, E. L (Ed.) *Handbook of Forgiveness, 159-182*. New York, NY: Routledge.
- Nasim, R., & Nadan, Y. (2013). Couples therapy with childhood sexual abuse survivors (CSA) and their partners: Establishing a context for witnessing. *Family process, 52*(3), 368-377. doi: 10.1111/famp.12026.
- National Child Abuse and Neglect Data System (2020). *Child Maltreatment 2018*. U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children’s Bureau.
- Nguyen, T. P., Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2017). Childhood abuse and later marital outcomes: Do partner characteristics moderate the association?. *Journal of family psychology, 31*(1), 82-92. doi: 10.1037/fam0000208.
- Nelson, M. K. (1992). *A new theory of forgiveness*. Unpublished doctoral dissertation, Purdue University, West Lafayette, IN.
- Nelson, B. S., & Wampler, K. S. (2000). Systemic effects of trauma in clinic couples: An exploratory study of secondary trauma resulting from childhood abuse. *Journal of Marital and Family Therapy, 26*(2), 171–184. doi: 10.1111/j.1752-0606.2000.tb00287.x

- Ojukwu, M. O., Woko, S. I., & Onuoha, R. C. (2016). Impact of Educational Attainment on Marital Stability among Married Persons in Imo State, Nigeria. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 4(3), 88-96. doi: 10.7575/aiac.ijels.v.4n.3p.88
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., N. Ateş, N., Çetin, G., Miral, S., Hancı, H., Erşahin, H., Tepeli, N., Bulguç A. G., & Tiras, B. (2001). Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child Abuse and Neglect*, 25(2), 279-290. doi: 10.1016/s0145-2134(00)00241-6.
- Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlan-Kahiloğulları, A., & Akgün-Aktaş, E. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2) 130-136.
- Özen, Ş., Subaşı, M., Yıldırım, A., Baştürk, M., & Bez, Y. (2010). Öfkelenme anında cama yumruk atarak kendini yaralayan hastalarda problem çözme becerileri ve çocukluk çağı travmaları. *Klinik ve Deneysel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 25-30.
- Özgüven, İ. E. (2000). Evlilik ve Aile Terapisi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özmen-Süataç, A. (2010). *Evlilik Uyumunun Kişilerarası Tarz ve Öfke Açısından Araştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, C. Ş, Arkar, H., & Gökdağ, C. (2020). Cinsel İşlev Bozukluğu Olan Çiftlerde Evlilik Uyumunda Kişilik Özellikleri Etkili mi? Cinsel Doyumun Aracı Etkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 31(4), 259-68. doi:10.5080/u23742.
- Özügürlü, K. (1985). Evlilik raporu. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Paavilainen, E., & Tarkka, MT. (2003). Definition and Identification of Child Abuse by Finnish Public Health Nurses. *Public Health Nursing*, 20(1), 49-55. doi: 10.1046/j.1525-1446.2003.20107.x.
- Paradis, A., & Boucher, S. (2010). Child maltreatment history and interpersonal problems in adult couple relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(2), 138-158. doi: 10.1080/10926770903539433
- Pekdoğan, S. (2017). Öğretmen Adaylarının Çocukluk Çağı Örselenmeleri ile Psikolojik Belirti Düzeylerinin İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 191-208. doi: 10.19171/uefad.323408
- Pelendecioğlu, B., & Bulut, S. (2009). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 49-62.
- Perry, A. R., Dilillo, D., & Peugh, J. (2007). Childhood Psychological Maltreatment and Quality of Marriage. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 117–142. doi:10.1300/j135v07n02_07.
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.

- Prouty, A., Markowski, E., & Barnes, H. L. (2000). Using the Dyadic Adjustment Scale in Marital Therapy: An Exploratory Study. *The Family Journal*, 8(3), 250-257. doi: 10.1177/1066480700083006.
- Reyome, N. D., Ward, K. S., & Witkiewitz, K. (2010) Psychosocial Variables as Mediators of the Relationship Between Childhood History of Emotional Maltreatment, Codependency, and Self-Silencing. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(2), 159-179, doi: 10.1080/10926770903539375.
- Riggs, S. A., & Kaminski, P. (2010). Childhood Emotional Abuse, Adult Attachment, and Depression as Predictors of Relational Adjustment and Psychological Aggression. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(1), 75-104. doi: 10.1080/10986770903475976.
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., & Ramiro, L. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In E. G. Krug et al. (Eds.), *World Report on Violence and Health*, 1, 57–86. Geneva: World Health Organization.
- Rye, M. S., & Pargament, K. I. (2002). Forgiveness and Romantic Relationships in College: Can It Heal the Wounded Heart?. *Journal Of Clinical Psychology*, 58(4), 419–441. doi: 10.1002/jclp.1153.
- Sabatelli, R. M. (1988). Exploring Relationship Satisfaction: A Social Exchange Perspective on the Interdependence between Theory, Research, and Practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.
- Scott, R. L., & Cordova, J. V. (2002). The Influence of Adult Attachment Styles on the Association Between Marital Adjustment and Depressive Symptoms, *Journal of Family Psychology*, 16(2), 199-208. doi: 10.1037/0893-3200.16.2.199.
- Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Petta, I., McPherson, K., Greene, A., & Li, S. (2010). *Fourth National Incidence Study of Child Abuse and Neglect (NIS-4): Report to Congress*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families.
- Seyfi, S. (2017). *Evli Bireylerin Aldatma Eğilimleri ve Affetme Düzeylerinin Bağlanma Stilllerine Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Shek, D. T. L. (1995). Marital Quality and Psychological Well-Being of Married Adults in a Chinese Context, *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 156(1), 45-56, doi: 10.1080/00221325.1995.9914805.
- Sivri, F. Z. (2019). *Yetişkinlerde Affedicilik, İyimserlik ve Öznel Zindelik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Snyder, C. R., & Heinze, L. S. (2005). Forgiveness as a mediator of the relationship between PTSD and hostility in survivors of childhood abuse. *Cognition & Emotion*, 19(3), 413–431. doi:10.1080/02699930441000175.

- Spanier, G. B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38(1), 15-28. doi:10.2307.350547.
- Spanier, G. B. (1979) The measurement of marital quality, *Journal of Sex & Marital Therapy*, 5(3), 288-300. doi: 10.1080/00926237908403734.
- Spanier, G. B., & Cole, C. L. (1976). Toward Clarification And Investigation Of Marital Adjustment. *International Journal of Sociology of the Family*, 6(1), 121-146.
- Sweet, J. J., & Resick, P. A. (1979). The Maltreatment of Children: A Review of Theories and Research. *Journal of Social Issues*, 35(2), 40-59.
- Swenson, C. C., & Chaffin, M. (2006). Beyond psychotherapy: Treating abused children by changing their social ecology. *Aggression and Violent Behavior*, 11(2), 120-137. doi: 10.1016/j.avb.2005.07.004.
- Szablowinski, Z. (2012). Self-Forgiveness And Forgiveness. *The Heythrop Journal*, 53(4), 1-12. doi: 10.1111/j.1468-2265.2010.00611.x.
- Şar, V. (2017). Savaş ve Terör Yaşantılarında Travma Sonrası Stres. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 33, 114-120. doi:10.5222/otd.2017.114.
- Şar, V., Öztürk, E., & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(4), 1054-1063. doi: 10.5336/medsci.2011-26947.
- Şendil, G., & Korkut, Y. (2008). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28(0), 15-34.
- Şener, A., & Terzioğlu, G. (2008). Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması. *Aile ve Toplum Eğitimi ve Kültür Araştırma Dergisi*, 4(13), 7-20.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35(2), 82-86.
- Tekin H. H., & Karakuş Ö. (2019). The Relationship Between Childhood Trauma, Emotion Regulation Difficulties and Marital Satisfaction in Pregnant Adolescents. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 13(4), 500-507.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L. S., Heinze, L., Neufeld, J. E., Shorey, H. S., Roberts, J. C., & Roberts, D. E. (2005). Dispositional Forgiveness of Self, Others, and Situations. *Journal Of Personality*, 73(2), 313-59. doi: 10.1111/j.1467-6494.2005.00311.x.
- Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.

- Toussaint, L., & Webb, J. R. (2005). Theoretical and Empirical Connections Between Forgiveness, Mental Health, and Well-Being. Worthington, E. L. (Ed.) *Handbook of Forgiveness*, 349-362. New York, NY: Routledge.
- Toussaint, L. L., Williams, D. R., Musick, M. A., & Everson, S. A. (2001). Forgiveness and Health: Age Differences in a U.S. Probability Sample. *Journal of Adult Development*, 8(4), 249–257. doi: 10.1023/a:1011394629736.
- Turhan, E., Sangün, Ö., & İnandı, T. (2006). Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 15(9), 153-157.
- Tuncay-Senlet, E. (2012). *Domestic Violence Against Women in Relations To Marital Adjustment And Psychological Well-Being, With The Effects Of Attachment, Marital Coping, And Social Support*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tutarel- Kışlak, Ş., & Çabukça, F. (2002). Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(5), 35-41.
- Tutarel- Kışlak, Ş., & Göztepe, I. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon Ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler. *Ankyra: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 27-46. doi: 10.1501/sbeder_0000000044.
- Tuzcu, A. (2017). *Evli Bireylerde Kişilik Özelliklerinin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Tüfekçi-Hoşgör, E. (2013). *Evli Çiftlerin Öfke İfade Tarzları ile Evlilik Uyumunun İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Türkkan, T., & Odacı, H. (2019). Lise öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile bilişsel çarpıtma ve yalnızlık eğilimleri arasındaki ilişki. *Klinik psikiyatri Dergisi*, 22(1) 93-103.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: a meta- analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574-583. doi: 10.1111/j.1741-3737.2003.00574.x.
- Uğur, Z. (2010). *Bipolar Affektif Bozuklukta Bağlanma Biçimleri, Çocukluk Çağı Travmaları ve Agresyon İlişkisi*. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. T.C. Sağlık Bakanlığı, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 3. Psikiyatri Kliniği, İstanbul.
- Ulrich-Jakubowski, D., Russell, D. W., & O'Hara, M. W. (1988). Marital Adjustment Difficulties: Cause or Consequence of Depressive Symptomatology? *Journal of Social and Clinical Psychology*, 7(4), 312–318. doi:10.1521/jscp.1988.7.4.312.
- Uysal, V. (2015). Genç Yetişkinlerde Affetme Eğilimleri ve Dinî Yönelim/Dindarlık. *Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 48(48), 35-56. doi: 10.15370/muifd.27953.

- Uzel, A. (2015). *Evlilik İlişkisi İçerisinde Çiftler Arasında Cinsel Doyumun, Evlilik Uyumu ve Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Walker, D., & Gorsuch, R. (2002). Forgiveness within the Big Five Personality Model. *Personality and Individual Differences, 32*(7), 1127–1137. doi:10.1016/s0191-8869(00)00185-9.
- Walker, E. C., Holman, T. B., & Busby, D. M. (2009). Childhood Sexual Abuse, Other Childhood Factors, and Pathways to Survivors' Adult Relationship Quality. *Journal of Family Violence, 24*(6), 397–406. doi:10.1007/s10896-009-9242-7.
- Whiteman, S. D., McHale, S. M., & Crouter, A. C. (2007). Longitudinal Changes in Marital Relationships: The Role of Offspring's Pubertal Development. *Journal of Marriage and The Family, 69*(4), 1005–1020. doi:10.1111/j.1741-3737.2007.00427.x.
- Whisman, M. A. (2006). Childhood trauma and marital outcomes in adulthood. *Personal Relationships, 13*(4), 375–386. doi: 10.1111/j.1475-6811.2006.00124.x.
- Whisman, M. A., & Baucom, D. H. (2012). Intimate Relationships and Psychopathology. *Clinical child and family psychology review, 15*(1), 4-13. doi: 10.1007/s10567-011-0107-2.
- Whisman, M. A., Uebelacker, L. A., & Weinstock, L. M. (2004). Psychopathology and Marital Satisfaction: The Importance of Evaluating Both Partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 72*(5), 830-838. doi: 10.1037/0022-006X.72.5.830.
- Woodman, T. (1991). *The role of forgiveness in marital adjustment*. Unpublished doctoral dissertation, Fuller Graduate School of Psychology, Pasadena, CA.
- World Health Organization. (1999). *Report of the Consultation on Child Abuse Prevention*. Geneva: World Health Organization.
- World Health Organization. (2006). *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*. World Health Organization and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. Geneva: World Health Organization.
- Worthington, E. L. (1998). An empathy-humility-commitment model of forgiveness applied within family dyads. *Journal of Family Therapy, 20*(1), 59–76.
- Worthington, E. L., & Scherer, M. (2004). Forgiveness is an emotion-focused coping strategy that can reduce health risks and promote health resilience: Theory, review, and hypotheses. *Psychology & Health, 19*(3). 385-405.
- Worthington, E. L. (2005). Initial Questions About the Art and Science of Forgiving. Worthington, E. L. (Ed.) *Handbook of Forgiveness*, 1-16. New York, NY: Routledge.

- Worthington, E. L., vanOyen-Witvliet, C., Pietrini, P., & Miller, A. J. (2007). Forgiveness, Health, and Well-Being: A Review of Evidence for Emotional Versus Decisional Forgiveness, Dispositional Forgiveness, and Reduced Unforgiveness. *Journal of behavioral medicine*, 30(4), 291-302. doi:10.1007/s10865-007-9105-8.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik Uyumu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 250-261.
- Yaman-Akpınar, T. (2019). *Bağlanma Stilleri ve Affetme Düzeyinin Evlilik Uyumuna Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yargıç, İ., Ersoy, E., & Batmaz-Oflaz, S. (2012). Çocukluk çağı travmalarının intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 277-284.
- Yates, T. M., Carlson, E. A., & Egeland, B. (2008). A prospective study of child maltreatment and self-injurious behavior in a community sample. *Development and Psychopathology*, 20(2), 651-71. doi: 10.1017/S0954579408000321.
- Yeşiltepe, S. S., & Çelik, M. (2014). Evaluation of Marital Adjustment of Teachers in terms of Psychological Well-being and Some Variables, *Elementary Education Online*, 13(3), 992-1013.
- Yıldırım, F. (2010). *Majör Depresyon Hastalarında Çocukluk Çağı Travmasının Dürtüsellik, Öfke ve İntihar Davranışı ile İlişkisi*. Yayımlanmamış Psikiyatri Uzmanlık Tezi. T.C. Sağlık Bakanlığı, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 2. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler Arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(4), 49-59.
- Youssef R. M., Attia M.S., & Kamel M.I. (1998) Children experiencing violence. I: Parental use of corporal punishment. *Child Abuse and Neglect*, 22(10), 959-973. doi: 10.1016/s0145-2134(98)00077-5.
- Yunus-Tozan, S. (2019). *Çocukluk Çağı Travmalarının Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuna Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yüksel, M., & Gökçearslan-Çifci, E. (2017). Yetişkin Hükümlülerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 7(30), 57-86.
- Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A., & Arslan, M. (2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4), 536-541 doi: 10.5798/diclemedj.0921.2012.04.0196.

Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal-Kora, M., & Alyanak, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

ÖZGEÇMİŞ

EKLER

Ek A Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Bir araştırmaya davet edilmektesiniz. Bu araştırma FMV Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında Prof. Dr. Feryal am elikel danışmanlığında, Psikolog Pelin Sevinç tarafından yürütülmektedir. Bu araştırmanın amacı, evli bireylerde çocukluk ağı travmaları affetme ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma için verilen formlardaki ve ölçeklerdeki her soruyu tek tek okuyarak size en uygun yanıtları vermeniz gerekmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen GÖNÜLLÜLÜK esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmamayı tercih edebilirsiniz veya katıldıktan sonra herhangi bir zamanda, herhangi bir nedenle ya da neden göstermeksizin çalışmadan ekilebilirsiniz. Bu durumlarda size yönelik herhangi bir olumsuz sonuç bulunmamaktadır. Çalışma sonucunda birey bazında herhangi bir değerlendirme yapılmayacak, vermiş olduğunuz bilgiler nc şahışlarla kesinlikle paylaşılmayacaktır. Araştırmada elde edeğimiz bilgiler için GİZLİLİK esastır. Bu çalışmaya katılımınızdan dolayı hiçbir fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik vb. risk ya da rahatsızlık yaşamayacağınız öngörülmektedir. Çalışmaya vermiş olduğunuz cevaplar ve kişisel bilgiler sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bilimsel amaç dışında araştırmanın herhangi bir amacı bulunmamaktadır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelmektedir. Çalışmaya yönelik sorularınız ve sonuçları hakkında bilgi alma talebiniz için Pelin Sevinç () ile iletişim kurabilirsiniz. Araştırmada elde edilen bilgiler bireysel olarak değerlendirilmeyecek, bütün katılımcıların verdiği cevaplar bir bütün olarak analiz edilecektir. Dolayısıyla, sonuçları öğrenmek istediğiniz takdirde araştırmanın genel sonuçları aktarılacaktır. Bu

yazıyı okuduktan sonra, araştırmamıza gönüllü olarak katılmak istiyorsanız aşağıdaki onay kutucuğunu işaretleyiniz ve "Sonraki" butonuna basınız.

Katılımcının Beyanı: Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce katılımcılara verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, kabul ettiğimi beyan ederim.

Ek B Sosyodemografik Ve Diğer Bilgi Formu

1- Eşiniz Bu çalışmaya katıldı mı?

a) Evet b) Hayır

2- Cinsiyet: Kadın () Erkek ()

3- Yaşınız:.....

4- Eşiniz ile aradaki yaş farkı:

5- Toplam eğitim süreniz? (yıl olarak):

6- Mesleğiniz:

7- Çalışıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

8- Size göre ailenizin gelir düzeyini nasıl tanımlarsınız?

a)Düşük b)Düşük orta c)Orta d)Orta yüksek e)Yüksek

9- Ailenizin gelir düzeyi (siz dahil) ne kadardır?

10- Eşiniz ile nasıl evlendiniz?

Tanışarak/Flört ederek () Görücü usulü ()

11. Eşiniz ile evlenmeden önceki ilişki süreniz? (lütfen 1 yıldan kısa ise yanına ay olarak yazınız):

12- Evlendiğiniz de kaç yaşındaydınız?

13- Ne kadar süredir evlisiniz? (lütfen 1 yıldan kısa ise yanına ay olarak yazınız):
.....

14- Ne kadar süredir evlisiniz?

a)0-1 yıl b)1-5 yıl c)5-10 yıl d)10-15 yıl e)15-20 yıl f)20-25 yıl
g)25-30 yıl h)30-35 yıl ı)35-40 yıl i)40-45 yıl j)45-50 yıl

15-Çocuğunuz var mı?

a) Evet b) Hayır

16- Çocuk sayısı:

17. Şu anda almakta olduğunuz psikolojik/psikiyatrik tedavi var mı?

a)Evet b)Hayır

18. GeĐmiŐte hiÇ psikolojik/psikiyatrik tedavi aldınız mı?

a)Evet b)Hayır

19. EŐinizin Şu anda almakta olduğu psikolojik/psikiyatrik tedavi var mı?

a)Evet b)Hayır

20. EŞiniz geĐmiŐte hiÇ psikolojik/psikiyatrik tedavi aldı mı?

a)Evet b)Hayır

Ek C Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bu sorular **çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce)** başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

	Hiçbir Zaman	Nadiren	Kimi Zaman	Sık Olarak	Çok Sık
Çocukluğumda yada ilk gençliğimde...					
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.	1	2	3	4	5
2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.	1	2	3	4	5
3. Ailedekiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirdi.	1	2	3	4	5
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.	1	2	3	4	5
6. Yırtık, söktük ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7. Sevdiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5
8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.	1	2	3	4	5
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11. Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13. Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirdi.	1	2	3	4	5
14. Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5
15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5

16. Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu farketdiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18. Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
19. Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissedilerdi.	1	2	3	4	5
20. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5
21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5
22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürececek birisi vardı.	1	2	3	4	5
27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5

Ek D Heartland Affetme Ölçeği

Hayatımız boyunca, kendi davranışlarımız, başkalarının davranışları veya kontrolümüz dışındaki durumlar nedeniyle olumsuz olaylar yaşayabiliriz. Bu olumsuz yaşantıların ardından belli bir zaman geçtikten sonra, kendimiz, diğer insanlar veya yaşanan durumlar hakkında olumsuz duygu veya düşüncelerimiz olabilir. Bu tür olumsuz olaylara genel olarak nasıl tepki verdiğinizi düşününüz ve aşağıda verilen her ifadenin yanına, tarif edilen olumsuz duruma genellikle nasıl tepki verdiğinizi ifade eden sayıyı (aşağıdaki 7'li değerlendirme ölçeğine göre) yazınız. Vereceğiniz yanıtlarda doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen yanıtlarınızda olabildiğince dürüst ve samimi olunuz.

1	2	3	4	5	6	7
Beni hiç yansıtmıyor		Beni pek yansıtmıyor		Beni biraz yansıtıyor		Beni tamamen yansıtıyor

___ İşleri berbat ettiğimde önce kötü hissetmeme rağmen zamanla kendimi rahatlatabilirim.

___ Yaptığım olumsuz şeyler için kendime kin tutarım.

___ Yaptığım kötü şeylerden öğrendiklerim onlarla baş etmemde bana yardımcı olur.

___ İşleri berbat ettiğimde, kendimi kabul etmek benim için gerçekten çok zordur.

___ Yaptığım hatalara, zamanla daha anlayışlı olurum.

___ Hissettiğim, düşündüğüm, söylediğim ya da yaptığım olumsuz şeyler için kendimi eleştirmeyi durduramam.

___ Yaptığının yanlış olduğunu düşündüğüm kişiyi cezalandırmayı sürdürürüm.

___ Beni incitenlere karşı zamanla daha anlayışlı olurum.

___ Beni incitenlere karşı katı olmaya devam ederim.

___ Başkaları bana geçmişte zarar vermiş de olsa, eninde sonunda onları iyi insanlar olarak görebilirim.

___ Başkaları bana kötü davranırsa, onların hakkında kötü düşünmeye devam ederim.

___ Biri beni hayal kırıklığına uğrattığında, bu olayı eninde sonunda geçmişte bırakabilirim.

___ Kontrol edilemeyen nedenlerden dolayı işler ters gittiğinde, onlar hakkında olumsuz düşüncelere takılıp kalırım.

___ Hayatımdaki kötü durumlara zamanla daha anlayışlı olabilirim.

___ Hayatımdaki kontrol edilemeyen durumlar yüzünden hayal kırıklığına uğrarsam, onlar hakkında olumsuz düşünmeyi sürdürürüm.

___ Hayatımdaki kötü durumlarla eninde sonunda barışıırım.

___ Kimsenin hatası olmayan olumsuz durumları kabullenmek benim için gerçekten çok zordur.

___ Kimsenin kontrolünde olmayan kötü durumlarla ilgili olumsuz düşüncelerimden, eninde sonunda kurtulurum.

Ek E Çift Uyum Ölçeği

Birçok insanın ilişkilerinde anlaşmazlıkları vardır. Lütfen aşağıda verilen maddelerin her biri için siz ve eşiniz arasındaki anlaşma veya anlaşmama ölçüsünü aşağıda verilen altı düzeyden birini seçerek belirtiniz.

	Her gün	Hemen hemen her gün	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
23. Eşinizi öper misiniz?					

	Hepsine	Çoğuna	Bazılarına	Çok azına	Hiç birine
24. Siz ve eşiniz ev dışı etkinliklerin ne kadarına birlikte katılırsınız?	1	2	3	4	5

32. Aşağıda belirtilen cümlelerden ilişkinizin geleceği hakkında ne hissettiğinizi en iyi şekilde tanımlayan ifadeyi lütfen işaretleyiniz.

İlişkimin başarılı olmasını çok fazla istiyorum ve bunun için yapamayacağım hiçbir şey yoktur.

İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve bunun için yapabileceğimin hepsini yapacağım.

İlişkimin başarılı olmasını çok istiyorum ve bunun için payıma düşeni yapacağım.

İlişkimin başarılı olması güzel olurdu, fakat bunun için şu anda yaptıklarımın daha fazlasını yapamam.

İlişkimin başarılı olması güzel olurdu, fakat bunun için şu anda yaptıklarımın daha fazlasını yapmayı reddederim.

İlişkim asla başarılı olmayacak ve ilişkinin yürümesi için benim daha fazla yapabileceğim bir şey yok.

Yukarıda ölçeğin örnek maddeleri verilmiştir. Çift Uyum Ölçeğine Prof Dr. Hürol Fışıloğlu yazışma adresinden ulaşabilirsiniz. Yazışma Adresi: Prof. Dr. Hürol Fışıloğlu, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara.

Ek F Etik Kurul Onay

İşık Üniversitesi Gelen Evrak Tarih ve Sayısı: 09/10/2020-7688

FMV İŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
ETİK KURUL ALT KOMİSYON RAPORU

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrenci no'lu, Pelin Sevinç tarafından yürütülecek olan "Çocukluk Çağı Travmaları ve Affetmenin Evlilik Uyumu İle İlişkisi" başlıklı tez araştırma protokolüne ait dosyanın incelenmesi sonucunda; tez araştırmasında katılımcıların risklerinin bulunmadığı, katılımcı/örnekleme seçiminin yeterli olduğu, savunmasız herhangi bir katılımcının bulunmadığı, katılımcıların gönüllü olarak katıldığını belgeleyen bilgilendirilmiş onay formunun düzenlendiği, katılımcıların gizlilik ilkesine uygun olarak bilgi ve verilerinin korunduğu, kimlik bilgilerinin saklı tutularak bulguların sadece bilimsel amaçla ve toplum yararı için kullanılacağına açıklandığı belirlenmiş ve etik yönden uygun bulunmuştur. 17.09.2020

Doç. Dr. Berna Akçınar

Dr. Öğr. Üyesi Z. Deniz Aktan

Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse

FMV IŞIK ÜNİVERSİTESİ		
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS		
TEZ/PROJE/ARAŞTIRMA ÇALIŞMALARINI İÇİN		
ETİK ALT KURUL DEĞERLENDİRME FORMU		
Tez/Proje/Araştırma Adı :	Çocukluk Çağı Travmaları ve Affetmenin Evlilik Uyumu ile İlişkisi	
Yürütücü :	Pelin Sevinç	
Danışman :	Prof. Dr. Feriye Çam Çelikel	
Beyan Tarihi :	9.09.2020	
1. Niteliği gereği çalışma için Etik Kurulu onayı gerekli midir? ☒ Evet ☐ Hayır		
2. Katılımcıların uğrayabileceği riskler beklenen yararlarla uyumlu mu? ☒ Evet ☐ Hayır (a) Risk var mı? ☐ Evet ☒ Hayır (b) Yarar var mı? ☒ Evet ☐ Hayır (c) Bu yararlarla göre riskler değer mi? ☒ Evet ☐ Hayır		
3. Riskler minimize edilmiş mi? ☒ Evet ☐ Hayır		
4. Yararlar maksimize edilmiş mi? ☒ Evet ☐ Hayır		
5. Katılımcı seçimi dengeli mi? ☒ Evet ☐ Hayır		
6. Sorunlu katılımcılar için ek önlemler alınmış mı? ☒ Evet ☐ Hayır		
7. Katılımcıların özgür ve bilgilendirilmiş bir şekilde araştırmada rol almaları sağlanmış mı? ☒ Evet ☐ Hayır (a) Katılım onay formu var mı? ☒ Evet ☐ Hayır (b) Form anlaşılabilir bir nitelikte mi? ☒ Evet ☐ Hayır		
8. Özel yaşam ve katılımcı güvenliği korunuyor mu? ☒ Evet ☐ Hayır		
9. Verilerin korunması için gerekli tedbirler alınmış mı? ☒ Evet ☐ Hayır		
SONUÇ : ☒ Etik açıdan uygundur ☐ Etik açıdan düzeltmeler gereklidir.* ☐ Etik açıdan uygun değildir*		
*Nedenlerini ek bir rapor halinde açıklarınız.		
TARİH	17.09.2020	
Doç. Dr. Berna Akçınar	Dr. Öğr. Üyesi Z. Deniz Aktan	Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse